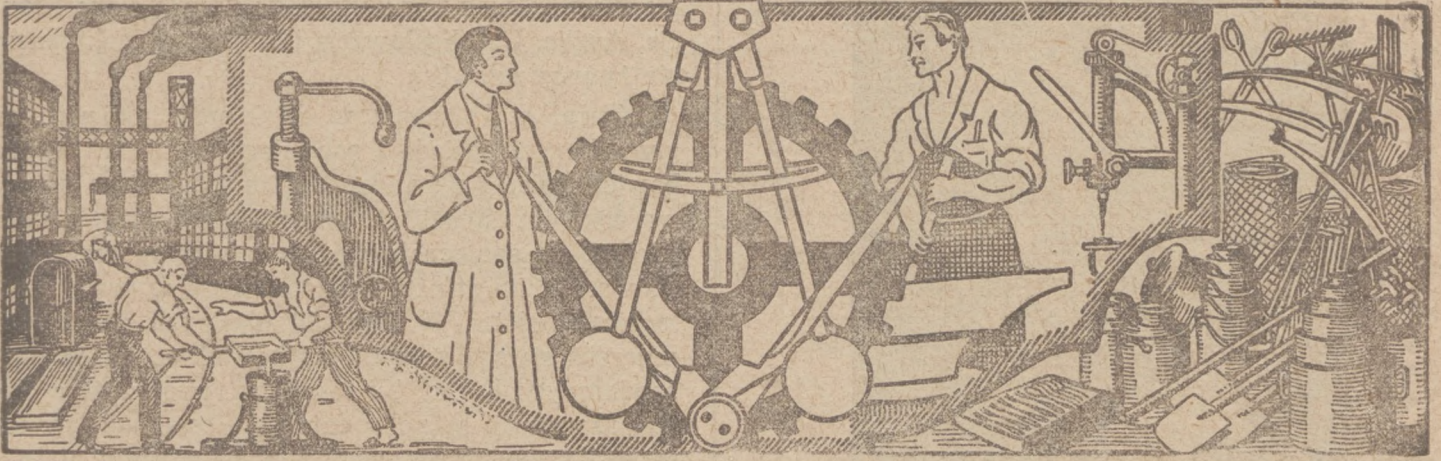

RYNEK METALOWY i MASZYNOWY

STAŁE DODATKI:

„ELEKTRO- I RADJOTECHNIKA” ♦ „POSTĘPY W PRZEMYSŁE” ♦ „DZIAŁ SAMOCHODOWY” ♦ „HANDEL I PRZEMYSŁ ROWEROWY” ♦ „DZIAŁ BUDOWLANY, DRZEWNY I CERAMICZNY” ♦ „DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH”

PRZEDPŁATA

kwartalna 4½ zł. + 40 gr. za dostawę franko w dom.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA
POZNAŃ, WIELKA 10. - TEL. 2277

Tygodnik abonować można na wszystkich pocztach w Państwie Polskim.

Ceny ogłoszeń i inne warunki zamieszczone są na stronie ostatniej.

Nr. 17

Poznań, 26 kwietnia 1930

Rok X

Nakaż chwili

Oszczędność to hasło, które głosi się nie tylko w Polsce, ale nieomal w całym świecie, mimo to, jakże jest ono często fałszywie rozumiane. Oszczędność bowiem przejawia się nie tylko w dziedzinie konsumpcji, ale i produkcji, oraz wymiany. Tak więc oszczędność u kupca, znaczy — racjonalna kalkulacja, racjonalny zakup. Jeżeli

konsument jest finansowo osłabiony, kupiec musi ograniczyć się w zakupach towaru; z drugiej jednak strony — ponieważ konkurencja w czasach kryzysu jest szczególnie ostra — kupiec musi pamiętać o doborze towarów, szczególnie sezonnowych.

Z czasów konjunktury dobrej pozostały po sklepach w wielu wypadkach znaczne zapasy towarów; wskutek tego został unieruchomiony płynny kapitał. Obserwowaliśmy zniżki cen nieomal we wszystkich branżach, widzieliśmy, że kupiec sprzedawał swoje zapasy nieraz ze stratą. Czas złej konjunktury trwał już długo, publiczność wstrzymywała się zbyt długo od zakupów i wskutek tego wiele towaru w rękach konsumenta wyniszczyło się, lub zmarniało. Dziś nadszedł czas, w którym konsument zmuszony jest do nowych zakupów. W tym okresie przypadają Międzynarodowe Targi w Poznaniu, odbywające się od 27-go kwietnia do 4 maja. Wykazą one w każdej dziedzinie postęp przemysłu, przyniosą wiele nowości, częściowo jeszcze nieznanych, dzięki czemu będą najlepszym obrazem produkcji w dobie obecnej. Każdy postępowy kupiec śledzi wszelkie nowości i dąży do tego, aby zaprezentować je swojemu odbiorcy.

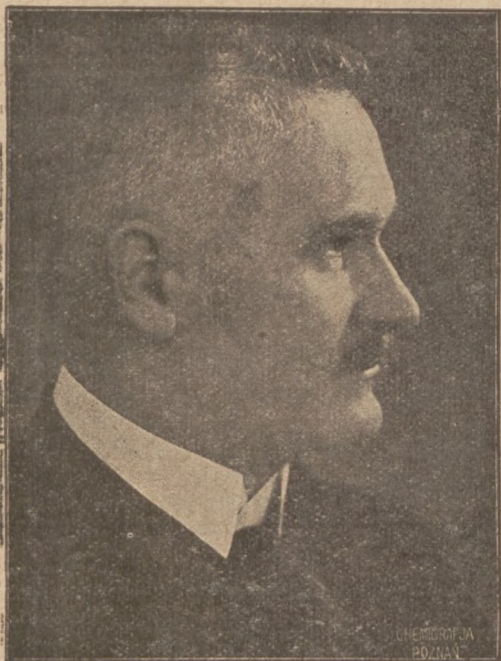
Nazwano Targi walnym zjazdem kupiectwa; są one nim w istocie, nie przynoszą jednak mniej, lub więcej teoretycznych dyskusyj i rozważań, dają natomiast możliwość zetknięcia się kupca z przemysłowcem, wyrównania wszelkich zaległości, omówienia życzeń, doprowadzają do nowej kalkulacji. Jednym słowem, w minimum czasu, dają maksimum korzyści.

MIECZYŚLAW KRZYŻANKIEWICZ

Dyrektor Międzynarodowych Targów w Poznaniu
Konsul Finlandji

Wywiad z prez. m. Poznania p. Cyrylem Ratajskim

Tegoroczne Targi w Poznaniu przypadają na okres czasu, kiedy nietylko w Polsce, lecz również i w krajach innych ma miejsce kryzys gospodarczy.

Mimo to, tegoroczne Targi odbędą się w takich ramach, że nietylko nie będziemy potrzebowali się ich wstydzić, lecz przeciwnie dobór eksponatów zainteresuje niewątpliwie każdego.

Charakterystyczną cechą dla Targów Poznaniu jest zawsze silny udział zagranicy; odsetek zagranicznych wystawców zwiększa się na Targach z roku na rok. Również i w roku bieżącym dopisała zagranica, aczkolwiek stwierdzić trzeba, że Niemcy nie biorą w nich tak wysokiego udziału, jak: Francja, Anglia, Czechosłowacja itd. biorą jednak znacznie żywszy udział.

Targi w Poznaniu w dzisiejszej konjunkturze gospodarczej posiadają specjalne znaczenie. Trzeba bowiem mieć na uwadze, że im trudniejsze panują warunki egzystencji, na tem większy wysiłek musi zdobyć się społeczeństwo, by złe czasy przetrwać i stworzyć im należyta przeciwwagę w pracy i zapobiegliwości. W naszych, obecnych warunkach potrzeba stałego wysiłku wszystkich czynników gospodarczych Polski, by wzmóc wytwórczość krajową, usprawnić sposoby działania, osiągnąć wyższy stopień samowystarczalności, a nazewnątrz ułatwić wymianę surowców i towarów, będących w obrotach handlu zagranicznego. I pod tym względem Targi w Poznaniu mają do spełnienia i zawsze spełniają dużą i zasadniczą rolę.

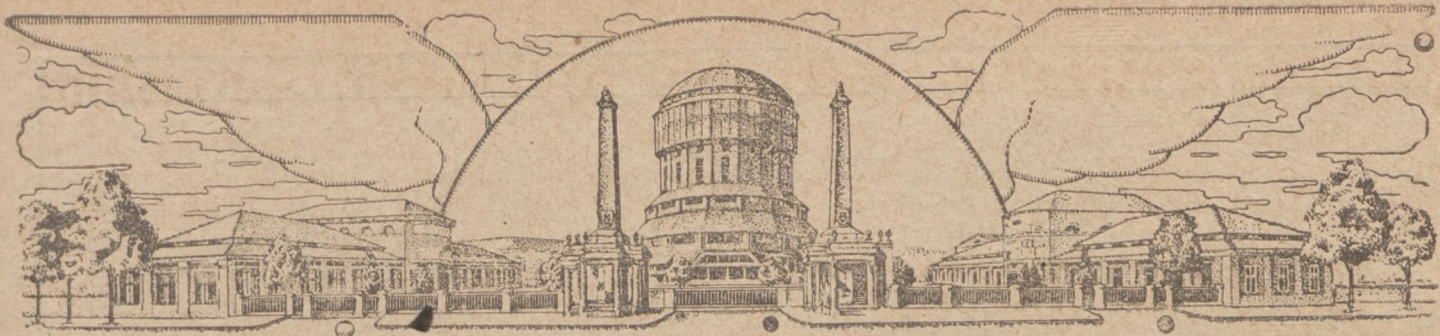
Jeżeli miałbym krótko scharakteryzować rolę Targów w obecnej sytuacji gospodarczej, to powiedziałbym, że Międzynarodowe Targi w Poznaniu — to środek do przetrwania kryzysu — to najlepszy objaw żywotności Polski Gospodarczej.

Ustąpienie zasłużonego działacza około rozwoju Targów Poznańskich

W dniu 20 lutego br. Targi Poznańskie żegnały radcę **Stanisława Robińskiego**, długoletniego decerenta Magistratu m. Poznania dla Targów. Radca Robiński, pełniąc swą funkcję honorowo od 1923 r., położył duże zasługi dla rozwoju Targów, wkładając w nie wiele energii i inicjatywy i wykonując swą pracę z prawdziwym samozaparciem. Działalności swej nie ograniczał tylko do spraw wewnętrznych Targów, lecz rozszerzał ją na teren zagraniczny, osobiście interesując się stosunkiem obcych krajów do Międzynarodowych Targów w Poznaniu. Zawdzięczając niezmożonej energii i zdolnościom organizacyjnym radcy Robińskiego, oraz doskonałej harmonii, panującej we współpracy między opuszczającym Targi, a ich Dyrekcją, instytucja Targów w Poznaniu rozwinęła się do tego stopnia, że dziś zajmuje poczesne miejsce pośród Targów Międzynarodowych, jak: Lipskie, Lyonskie, Praskie i inne. Stąd też z prawdziwym żalem żegnano radcę Robińskiego, zachowując dlań nietylko wdzięczność za umiejętność harmonizowania i kolaborowania pracy wszystkich czynników, mających jakikolwiek związek z Targami,

lecz również i duże uznanie dla Jego zdolności i owocności pracy.

Otwarcie wielkiej księgi zamówień Międzynarodowych Targów Poznańskich!

Jednym z najwspanialszych chyba rezultatów dziesięciolecia doświadczeń Międzynarodowych Targów Poznańskich — jest doprowadzenie ich do stu-procentowego właściwego przeznaczenia.

Międzynarodowe Targi Poznańskie — idąc nietylko za wzorem zagranicy, ale też dla zagranicy stając się wzorem — przeobraziły swe oblicze w najnowocześniejszym tego słowa znaczeniu: *transakcyjnym*.

Wyobraża najwyraźniej ten sens zasadniczy Międzynarodowych Targów Poznańskich określenie ich przez dyrektora-jubilata p. Krzyżankiewicza jako *wielkiej księgi zamówień*.

Taki podstawowy cel Międzynarodowych Targów Poznańskich wymaga podporządkowania wszelkich środków, prowadzących do celu — mających poza tem też wybitną rolę wychowawczą, dla całego naszego życia gospodarczego.

Zatem, Międzynarodowe Targi Poznańskie *nie są żadną wystawą*, lub pokazem dla szerokiej publiczności. Wręcz przeciwnie — niemi zainteresować się winien wyłącznie tylko przemysłowiec i kupiec, wytwórca i pośrednik, a nie szerokie sfery konsumentów, lub biernych widzów!

Powtarzamy: *Wielką księgą zamówień* chcą być Międzynarodowe Targi Poznańskie, zwłaszcza ze względu na konieczną europeizację naszych przytłoczonych *jarmarkowych*, które winny nareszcie zniknąć z powierzchni naszych miast i miasteczek, by ustąpić miejsca „targom” kupieckim, skoncentrowanym w większych, lub mniejszych ośrodkach, a zogniskowanym w tego rodzaju centralnych organizacjach, jak Międzynarodowe Targi Poznańskie.

Prawdziwa radość przejmując serce każdego polskiego obywatela, gdy stwierdza, że tak nowoczesna organizacja międzynarodowa w dobrem tego słowa znaczeniu, zrodziła się z polskiej inicjatywy i pracy, tu się wspaniale rozrosła, a dziś daje plon tak doskonały, że naprawdę po owocach można poznać drzewo.

To też *owocem* chcą być w pierwszym rzędzie Międzynarodowe Targi Poznańskie. Na transakcjach stałych zależy tym Targom i takie *stałe transakcje* są ich dumą i dają największą satysfakcję zasłużonym ich twórcom.

By tak się istotnie stało — niemało trzeba było trudów i doświadczeń organizacyjnych. Wystarczy przytoczyć fakt, że sama indywidualna propaganda, zwrócona w stronę poszczególnych jednostek kupieckich i przemysłowych, wynosiła około 150 000 listów, z tego 30 000 poszło zagranicę, w całym szeregu obcych języków.

Ze specjalnem uznaniem trzeba stwierdzić iście psychotechniczny sposób *zaproszeń*, w których dobro łączy się z użytecznym, dając jednym pociągnięciem uczestnikom zjazdu wszelkie wiadomości i udogodnienia, a zarazem tworzy temi legitymacjami — przedstawiającymi poniekąd pewnego rodzaju ankietę — podkład dla imiennego spisu wszystkich uczestników z dokładną specyfikacją zawodową.

Dzięki powyższemu pozostanie Polska gospodarcza w kontakcie z krajem i zagranicą, a poza tem pozwoli to Urzędowi Targowemu drogą osobnych ankiet, dotrzeć do potrzeb najbardziej nawet indywidualnych, zwróconych w stronę tych to wzorowych Targów Poznańskich.

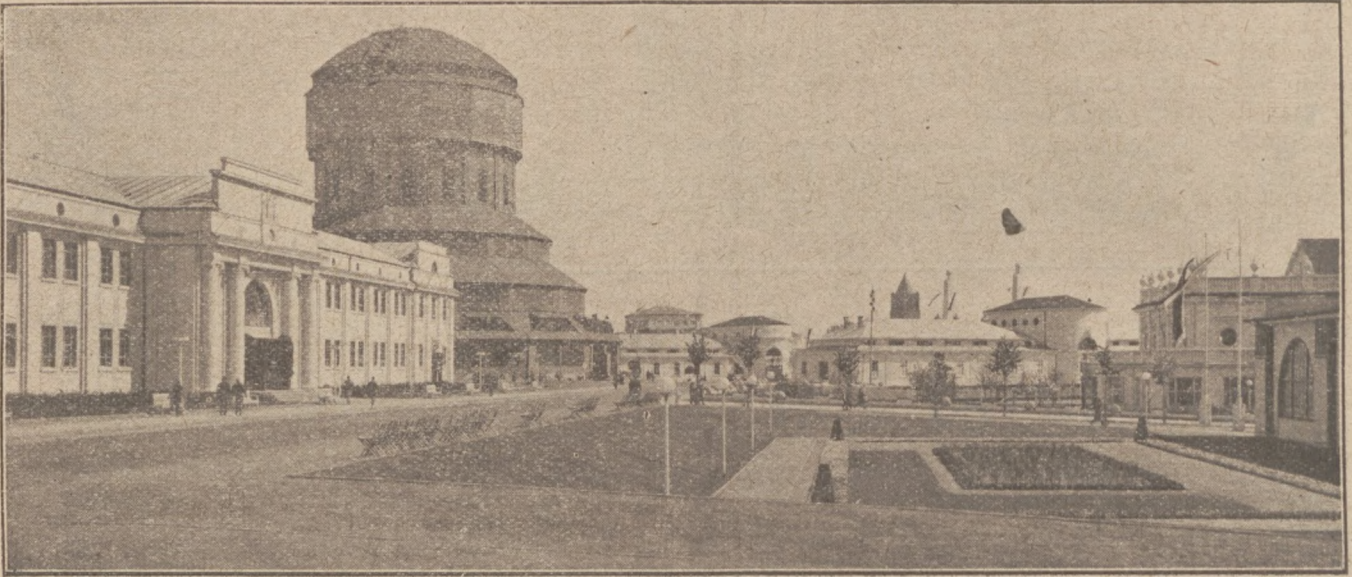
Oby ten typ Targów Poznańskich, stworzony dla najbardziej zawodowych potrzeb polskiego życia gospodarczego. — zatem też umyślnie obliczony na jak najkrótszy okres czasu — znalazł pełne zrozumienie w sferach naszego ekonomicznie zainteresowanego społeczeństwa i w jubileuszowych dniach od 27 kwietnia do 4 maja wypełnił księgi zamówień po brzezi podażą i popytem.

Henryk Grudziński.

4-ro i 6-cio kątnie oraz karbowane 8380
Tkaniny metalowe - siatki rabcicowe i t. p.
Ceny konkurencyjne Dostawa terminowa.

„DRUTOWNIA - POZNAŃ” Fabryka siatek i płotów druczanych
dawn. R. MATUSZEWSKI i S-ka.
Poznań, św. Marcin 45 a, II. ptr., tuż przy ul. Gwarnej

Z dziejów Targów Poznańskich

ORGANIZACJA I USTRÓJ.

Targi Poznańskie zawdzięczają swe powstanie inicjatywie Związku Towarzystw Kupieckich w Poznaniu, a głównie ówczesnemu sekretarzowi Zarządu i późniejszemu prezesowi Związku, panu Edwardowi Mazurkiewiczowi. Inicjatywę tę podjęły i urzeczywistniły władze miasta stołecznego Poznania, łożąc na ten cel przez szereg lat znaczne fundusze.

Do roku 1924 Targi Poznańskie miały charakter wyłącznie krajowy i udział w nich dostępny był jedynie dla przedsiębiorstw, mających siedzibę w obrębie obszaru celnego Polski. Uchwała deputacji z dnia 2 czerwca 1924 r., zatwierdzona przez Rząd, nadała piątym Targom Poznańskim charakter międzynarodowy.

By jeszcze dobitniej zaznaczyć fakt uznania, jakim Targi Poznańskie cieszą się u Rządu, wybitni przedstawiciele władz centralnych dokonywali corocznie aktu inauguracji Targów. W 1924 r. Prezydent Wojciechowski otworzył Targi Poznańskie, w 1925 r. Minister Przemysłu i Handlu Dr. Kiedroń, w 1926 r. Minister Przemysłu i Handlu Dr. Osiecki, ostatnie zaś dwa Targi otwarte zostały przez Ministra Przemysłu i Handlu inż. E. Kwiatkowskiego.

Dnia 15 grudnia 1927 r. Targi Poznańskie zostały przyjęte jako członek zwyczajny do Związku Europejskiego Międzynarodowych Targów i brały czynny udział w pracach związanych z kształtowaniem ustawodawstwa targowego oraz współpracowały z Międzynarodową Izbą Handlową, dążącą do zmniejszenia ilości międzynarodowych Targów w Europie.

Po śmierci prezydenta Drwęskiego, który był równocześnie przewodniczącym Komitetu Targów, objął przewodnictwo Komitetu, a później Deputacji, wiceprezydent miasta Dr. M. Kiedacz. Od dnia 26. IV. 1922 r. do dnia dzisiejszego, przewodniczącym Deputacji jest prezydent miasta Cyryl Ratajski. Pierwszym decernentem Targów w r. 1920 był radca Podolka, a od roku 1921 do końca lipca następnego roku był nim radca Władysław Kultys. Od 30 lipca 1922 r. do roku bieżącego piastował urząd ten radca miej-

ski Stanisław Robiński. Na pierwszym posiedzeniu ówczesnego „Komitetu Wystawy”, składającego się z 44 osób, wyłoniono t. zw. „Komitet Ścisły”. Na swem pierwszym posiedzeniu dokonał on wyboru dyrektora. Kierownictwo poruczono ówczesnemu dyrektorowi Targów p. Mieczysławowi Krzyżankiewiczowi. Zastępcami dyrektora są pp. Józef Szamota i Jan Szumański.

Ustrój Targów został określony uchwałami korporacji miejskich z dnia 16 listopada 1921 i 7 marca 1923, a ostateczną uchwałą z dnia 16 maja 1928 roku.

ROZWÓJ TARGÓW.

Zdając sobie sprawę z niedogodności rozrzucenia pierwszych targów na czterech miejscach, zresztą od siebie dość odległych, postanowiono skoncentrować Targi na jednym terenie. Udało się to ostatecznie dopiero na piąte Targi.

Przekonawszy się o stałym rozwoju Targów, wykupiło miasto grunty, przylegające do terenu przy wjeździe Górnośląskiej i rozpięło konkurs na rozwiązanie terenu i zabudowania.

Na piąte Targi „pałac targowy” był już na tyle gotowy, że można było stawić go wystawcom do dyspozycji. W sali „domu administracyjnego” uruchomiono prowizorycznie restaurację.

Do dalszej rozbudowy przystąpiono jesienią roku 1927-go, budując na ósme Targi (29. 4. do 6. 5. 1928) t. zw. „halę centralną” o powierzchni 7 200 metrów kw. według projektu inż. Rogera Sławskiego.

Mając na uwadze zapotrzebowanie metrażu w roku 1930-tym i latach przyszłych odkupiły Targi zgodnie z uchwałami Magistratu i Rady Miejskiej (4. 4. 1928) od Powszechnej Wystawy Krajowej kompleks budynków wzdłuż ulicy Bukowskiej o powierzchni 10 632 metrów kw. Ponadto poniosły połowę kosztów przebudowy Hali Maszyn, oraz przystąpiły do rozszerzenia lokalu restauracyjnego, znajdującego się w Domu Administracyjnym.

Ilość wystawców nie wzrastała w tym samym stopniu, co zapotrzebowanie na metraż, albowiem dopiero po 1925 r., to jest po 4 latach usilnych zabiegów udało się Targom uzyskać udział poważnych

przedsiębiorstw z innych dzielnic Polski i przekonać je o korzyściach, jakie mogą osiągnąć na Targach. Udział większych przedsiębiorstw wpłynął jednakże na zmniejszenie się ogólnej ilości wystawców, w stosunku do powierzchni zajętej. To też statystyka Targów wykazuje, że metraż, przypadający na poszczególne wystawcę wzrósł od 1925 r. o 18 proc. Nadało to Targom poważny charakter, jakiego Targi za czasów inflacji w niektórych działach nie posiadały.

Charakter międzynarodowy Targów Poznańskich podkreśla najbardziej stosunek ilości wystawców zagranicznych do wystawców krajowych, który w 1928 r. osiągnął rekordową cyfrę 42 proc., stawiając w tym względzie Targi Poznańskie na czoło targów europejskich.

Ilość wystawców zagranicznych przedstawiała się w sposób następujący:

1925	1926	1927	1928
485	368	273	496

Waga wzorów przywiezionych z zagranicy wzrosła od 1925 roku niepomiernie, świadcząc o coraz większym zaufaniu, jakim przemysł zagraniczny darzy rynek Polski.

Rok	1926	1927	1928
Waga w kg.	75,480	240,110	560,524
Wzrost	1	3.2	7.5

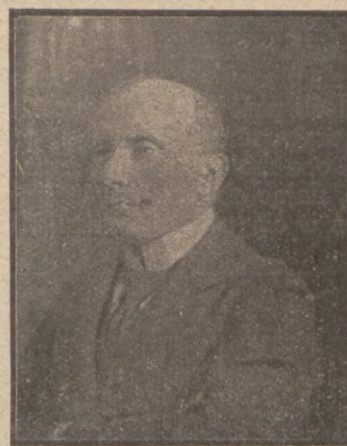
W ostatnich targach 1928 r. udział poszczególnych krajów przedstawiał się odsetkowo w sposób następujący:

Kraj	r. 1927	r. 1928
Ameryka (St. Zj.)	4,09 proc.	6,40 proc.
Anglja	6,58 proc.	6,75 proc.
Austrja	11,35 proc.	15,70 proc.
Belgja	2,56 proc.	2,17 proc.
Brazylja	0,00 proc.	0,21 proc.
Czechosłowacja	6,22 proc.	4,80 proc.
Danja	2,93 proc.	0,80 proc.
Francja	27,47 proc.	25,95 proc.
Grecja	1,10 proc.	0,87 proc.
Holandja	1,46 proc.	0,21 proc.
Niemcy	26,37 proc.	28,45 proc.
Palestyna	0,00 proc.	0,21 proc.
Szwecja	1,46 proc.	1,84 proc.
Szwajcaria	4,76 proc.	3,68 proc.
Turcja	1,46 proc.	0,11 proc.
Węgry	0,73 proc.	0,11 proc.
Włochy	1,46 proc.	1,74 proc.
Razem	100,00 proc.	100,00 proc.

Zainteresowanie Targami wśród kupiectwa polskiego i zagranicznego wykazują również liczby dziennika podawczego, przekraczające 12 000 pism indywidualnych gospodarczej treści, wychodzących corocznie z biura Targów, nie licząc przeszło 100 000 druków wszelkiego rodzaju, rozsyłanych corocznie w 4 językach po całym świecie. Nadruki na materiałach informacyjnych sporządzone są w 11 językach.

Wydział zagraniczny Targów stara się o nawiązanie stosunków gospodarczych pomiędzy odbiorcą zagranicznym a przemysłem polskim, torując temu ostatniemu drogę na mało znane rynki zamorskie i organizując zarazem wycieczki kupców zagranicznych na Targi. Wydział zorganizował dotychczas 39 takich wycieczek, w których wzięło udział przeszło 500 wybitnych osobistości świata gospodarczego. Targi posiadają korespondentów we wszystkich większych ośrodkach handlowych świata w liczbie 65 i starają się ułatwić klientom targowym wszelkie czynności handlowe tak w kraju jak i zagranicą. Działalność ta roz-

wija się w myśl dezyderatów Międzynarodowej Izby Handlowej, tj. idzie w kierunku zwalczania t. zw. „entraves au commerce international” i cieszy się międzynarodowym poparciem rządów i sekcji gospodarczej przy Lidze Narodów. Poza tem wydział zagraniczny Targów Poznańskich gromadzi materiały, dotyczące produkcji polskiej, klasyfikując pod 2000 tytułów branżowych przeszło 90 000 dokumentów, dot. każdej gałęzi przemysłu polskiego. W innych kartotekach wydział zagraniczny gromadzi adresy i referencje kupców zagranicznych, którzy zwracali się do Targów w poszukiwaniu towarów polskich. Komunikaty prasowe, podające adresy tych kupców zagranicznych, ogłaszane są periodycznie, dopełniając obrazu tej działalności, która w stosunku do klientów Targów Poznańskich jest rodzajem funkcji zagranicznej Izby Handlowej. W wyniku tej pracy udało się Targom Poznańskim stworzyć dla polskiego przemysłu nowe rynki zbytu i zwrócić uwagę zainteresowanych czynników na kraje Północnej Afryki, dominja Brytyjskie, Południową Amerykę i Chiny. We wszystkich tych

Sp. Jarogniew Drwęski
Pierwszy prezydent st. m. Poznań.

krajach przedstawiciele Targów Poznańskich są zarazem poważnymi firmami importującymi i jako takie wskazówki przez nich udzielane mają charakter praktyczny, zastosowany do warunków lokalnych, łączący przez natychmiastowe transakcje interes eksportera polskiego z korzyścią własną.

ZWIEDZAJĄCY.

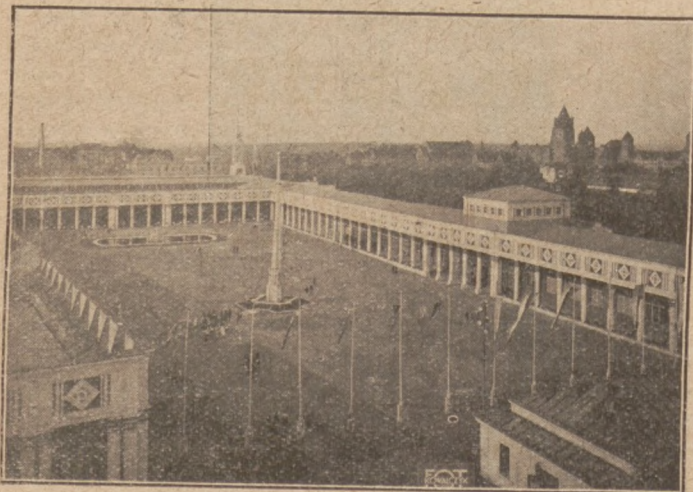
Celem Targów nie jest ściąganie szerokiej publiczności, lecz oddanie jak najdalej idących usług przemysłowi i kupiectwu krajowemu i zagranicznemu, ułatwiając im warunki zakupu i sprzedaży. Tak pojęte zadanie Targów powoduje cały szereg zarządzeń w dziedzinie techniki targowej. A więc przedewszystkiem Targi trzymają się raczej zasady branżowości, jak politycznego podziału na stoiska zbiorowe. W ten sposób towary zagraniczne i krajowe są pokazane wspólnie w jednym z 21 działów branżowych, na które dzielą się Targi Poznańskie. W ostatnich Targach 1928 r. na 17 krajów reprezentowanych przez 496 wystawców zagranicznych, tylko 1 państwo wystąpiło z pokazem zbiorowym.

Mając zawsze na uwadze swój cel główny, Targom nie przyświecała myśl uprzywilejowania ceny biletów wejściowych. To też ceny wstępu pozostawały na względnie wysokim poziomie w odróżnieniu do cen biletów wejściowych na wystawy, organizowane od czasu do czasu przez Targi. Podczas gdy ceny biletów

czasu do czasu przez Targi. Podczas gdy ceny biletów wstępnych na wystawy wynosiły od 50 gr. do 1 zł, ceny biletów wejściowych na targi wynoszą 4 zł, a w niedzielę i święta 5 zł. Tak wygórowane ceny miały ten skutek, że kupiectwo, szukające na Targach orientacji handlowej, nie było w takim stopniu krępowane przez publiczność, jak to miałyby miejsce przy tańszych biletach.

ZNACZENIE GOSPODARCZE TARGÓW.

Jedynie ogniwa międzynarodowych szlaków gospodarczych liczyć mogą na stały rozwój swych organizacji targowych. Życie dowiodło, że takim ogniwem jest Poznań, albowiem rozrost faktyczny i rzeczowy organizacji targowej szedł w miarę popytu ze strony sfer gospodarczych krajowych i zagranicznych. Przez zrealizowanie i rozrost Targów, zyskał Poznań opinię międzynarodowego centrum handlowego i przyczynił się niemało do europeizacji handlu polskiego. Korzyści bezpośrednie, jakie Poznań osiąga, są natury finansowej i kulturalnej. Niedarmo Poznań uchodzi wśród zwiedzających go przyjezdnych z zagranicy za jedno z najładniejszych miast tej wielkości w Europie. Ostrożne obliczenie stawiają sumę, jaką przyjezdni goście targowi wnieśli do Poznania, na przeszło 50 milionów złotych. Jeśli porównamy tę sumę z majątkiem wykazanim w sprawozdaniu miasta Poznania, zobaczymy, iż wynosi ona mniej więcej 30 proc. całego majątku miejskiego, dając obraz korzyści, jakie osiągnęła ludność miasta w ciągu 8 lat istnienia Targów.

Dziedziniec główny Targów Poznańskich.

Poza tem Targi Poznańskie służą całej Polsce w sposób dwójaki. Przedewszystkiem Targi dokonały wiele dla zjednoczenia gospodarczego byłych zaborów, oraz dla wzajemnego poznania się kupiectwa i przemysłu polskiego. Wyrównanie form podaży i popytu w całym kraju oddało wielkie usługi normalizacji produkcji polskiej, która jest niezbędnym warunkiem jej potania. Dalej dążyły Targi zawsze do samostarczalności rynku polskiego z jednej strony, a z drugiej do wzmożenia eksportu towarów polskich na obce rynki. Na drodze pisemnej i ustnej kierowały one interesentów krajowych, poszukujących towaru zagranicą, do producentów polskich. Korzyść wypływająca stąd dla zrównoważenia bilansu handlowego Polski nie da się cyfrowo określić, lecz jest niezaprzeczalna.

Niemniej istotnem są korzyści o charakterze międzynarodowym, jakie osiągnęła Polska przez Targi Poznańskie; tutaj bowiem czynniki zainteresowane, przybywające z zagranicy, mogą mieć wgląd w całość kształtu gospodarstwa polskiego, Efekt tego widoku

jest naogół zdumiewający. Poważni ludzie, mylnie poinformowani o zdolnościach przemysłu polskiego, zyskują prawdziwą ocenę stanu gospodarczego kraju. Ponieważ dotyczy to czynników miarodajnych, nie potrzebujemy podkreślać, jak wielkie znaczenie dla propagandy polskiej zagranicą posiada to zetknięcie się zagranicy z wytwórczością polską na Targach Poznańskich. Synteza gospodarcza, jaką Targi przedstawiają oczom widza, wywołuje wrażenie dodatnie, czego dowodem szereg opinii, wyrażonych publicznie przez osoby stojące na najpoważniejszych stanowiskach zagranicą. Według zdania jednego z członków Poselstwa Amerykańskiego: „Targi Poznańskie można stanowczo zaliczyć do sześciu największych Targów w Europie”. Doradca finansowy Rządu polskiego Charles Devey ocenił je w sposób następujący: „Targi Poznańskie dają obraz podniesienia poziomu produkcji polskiej. Muszę powinszować władzom Targów Poznańskich ich wzorowej organizacji”. Minister Manouildes z Aten wypowiedział opinię następującą: „Nie ulega wątpliwości, że szlachetna i dzielna inicjatywa, która przyświeca organizacji dorocznych Targów Poznańskich, zyskuje z roku na rok coraz bardziej charakter międzynarodowego zjawiska o wielkiem znaczeniu dla rozwoju ducha pokoju i kultury”. Dyrektor Departamentu Wystaw i Targów w Ministerstwie Handlu Francji, Mosnier, stwierdził, że „Targi Poznańskie wykazują w sposób, który zasługuje ze wszechmiar na uznanie, bogactwo waszej ziemi, solidność waszej pracy, szerokie horyzonty, przyświecające waszemu handlowi i dyskretny smak waszej wytwórczości”.

Podobne słowa uznania dla pracy gospodarczej wskrzeszonej Polski, uzewnętrznionej na Targach Poznańskich, przytoczyć możnaby ze strony przedstawicieli prawie wszystkich państw świata. Wszystkie te głosy dają miarę wartości propagandowej Targów Poznańskich dla Polski na terenie międzynarodowym.

Nietylko w tym jednakże względzie akcja Targów Poznańskich znajduje swoje echo zagranicą. Targi Poznańskie zarówno bezpośrednio, jak i przez organizacje, służące porozumieniu międzynarodowemu, współpracują czynnie z dziełem normalizacji międzynarodowych stosunków handlowych. Zasady prawodawstwa targowego proponowane przez Targi Poznańskie zostały w prawie wszystkich pozycjach przyjęte przez Międzynar. Izbę Handl. i wejda niebawem pod obrady Sekcji Gosp. Ligi Narodów. Inicjatywa Targów Poznańskich w odniesieniu do zasad rozmieszczenia Targów Międzynarod. w Europie, która przez ostatnie dwa lata zajmuje umysły organizacji Targów Międzynarodowych i poszczególnych rządów, została uznana i przyjęta przez Związek Europejskich Targów Międzynarodowych. W ten sposób i na tem polu Targi Poznańskie przysporzyły Polsce korzyści politycznych, zyskując dla siebie międzynarodowe uznanie.

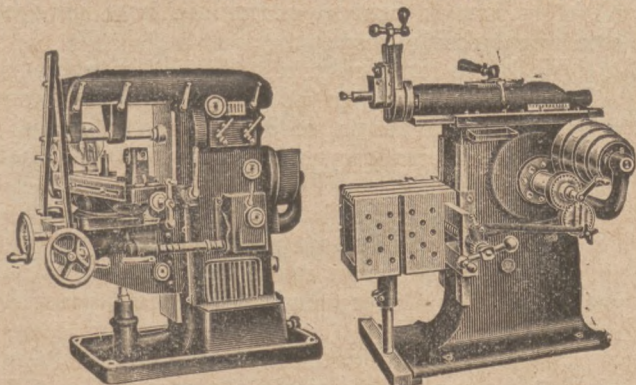
Otwierając ostatnie Targi Poznańskie, p. minister Kwiatkowski streścił rację bytu Targów i ich charakter w następujących słowach: „Znajdując się w ośrodku tej dzielnicy, która oddawna utrwaliła tradycję wysiłku dla zdobycia samodzielności ekonomicznej, Targi Poznańskie są ściśle związane z zagadnieniem rozwoju rynku wewnętrznego i ekspansji zewnętrznej”.

Wynika stąd, że Targi Poznańskie przysporzyły korzyści nietylko miastu, które stworzyło je z wielkim wysiłkiem finansowym, lecz przedewszystkiem krajowi w odniesieniu do jego odrodzenia gospodarczego i wzmożenia powagi jego na terenie międzynarodowym.

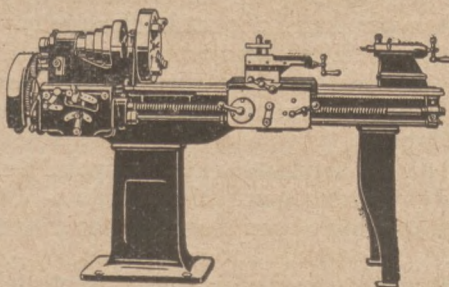
OBRABIARKI do METALU

najnowszych konstrukcyj

Kompletne urządzenia warsztatów mechan.

Oferty wysła się na żądanie bezpłatnie!

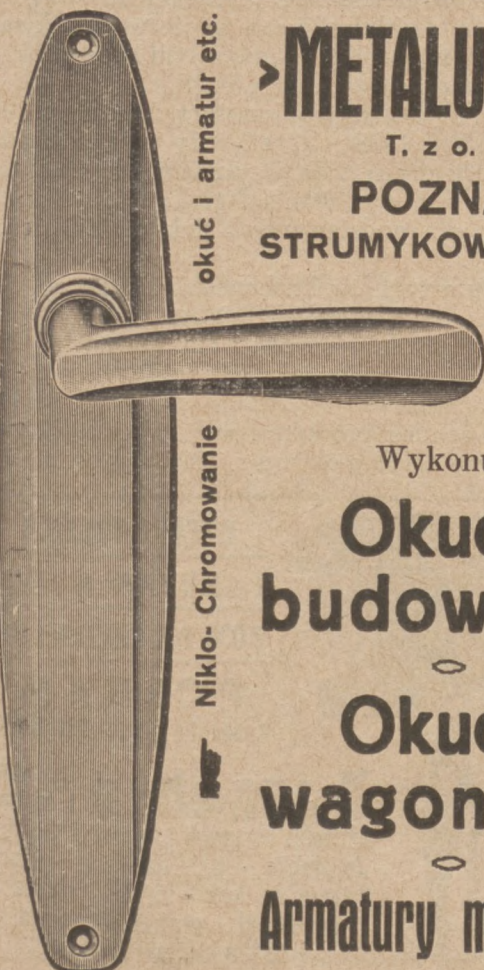

Oferty wysła się na żądanie bezpłatnie!

8763

kupuje się na dogodnych warunkach w firmie:

W. GIERCZYŃSKI & Ska, POZNAŃ

okuć i armatur etc.

Niklo- Chromowanie

METALURGJA

T. z o. p.

POZNAŃ

STRUMYKOWA 19-20

TELEFON
NR. 21-26

Wykonuje

**Okucia
budowlane**

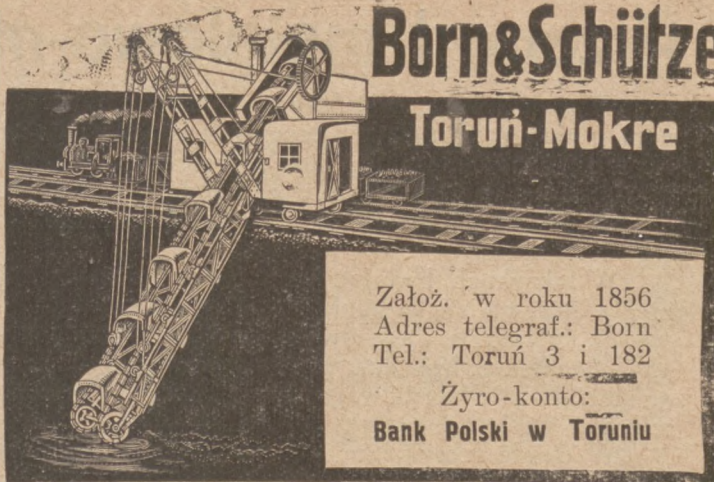
**Okucia
wagonowe**

Armatury mosiężne

87 86

Born & Schütze

Toruń-Mokre

Założ. w roku 1856

Adres telegraf.: Born

Tel.: Toruń 3 i 182

Żyro-konto:

Bank Polski w Toruniu

Bagry - Czerpaki Pogłębiacze pływające i lądowe

Elewatory. Bagry specjalne

Urządzenia transportowe

Konstrukcje żelazne, zbiorniki, odlewy maszynowe i specjalne, odlewy budowlane

Rusztta wszelkich systemów

Kotły parowe Lokomobile przemysłowe

na przegrzaną parę do 300 KM. najnowszego systemu z stawidłem suwakowo-tłokowym i płaskim regulatorem osiowym z podgrzewaczem dla wody parą odchodową, z kondensacją lub bez, z jednym lub z dwoma cylindrami

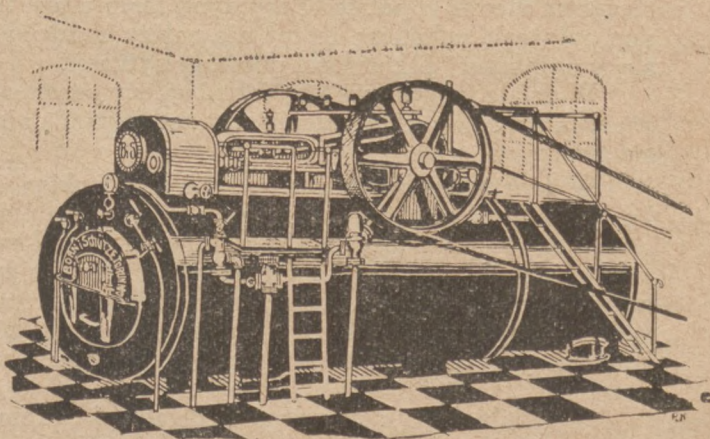
PALENISKA

8779

8510

dla mniej wartościowego opalu

Wyzyskanie ciepła pary odchodowej

Born & Schütze

Fabryka maszyn i kotłów, odlewnia żelaza i stali

Przemysł metalowo-maszynowy w marcu 1930

W związku ze zbliżającym się sezonem wiosennym w niektórych działach przemysłu metalowego nastąpiło pewne ożywienie i stan zatrudnienia w marcu poprawił się w porównaniu z poprzednim miesiącem.

W poszczególnych działach sytuacja przedstawia się następująco:

W fabrykach, budujących parowozy, stan zatrudnienia utrzymał się na poziomie ubiegłego miesiąca.

W fabrykach wagonów kolejowych sytuacja uległa pewnemu polepszeniu, aczkolwiek w dalszym ciągu zatrudnienie fabryk wagonów jest bardzo nierównomierne.

W dziale fabryk, budujących maszyny parowe, sytuacja przedstawia się w dalszym ciągu niepomyślnie.

W fabrykach silników spalinowych stan zatrudnienia poprawił się nieco w porównaniu z poprzednim miesiącem, sytuacja jednak jest w dalszym ciągu niepomyślna. Również w dziale silników Diesla położenie kształtuje się niepomyślnie i zdaje się, że nie należy oczekiwać poprawy w najbliższej przyszłości.

W fabrykach samochodów sytuacja kształtuje się niepomyślnie. Pomimo wysiłki, czynione przez przemysłowców, ożywienie rynku samochodowego w bieżącym sezonie nie przedstawia żadnych widoków. Fabryki samochodów (montownie) pracę ograniczyły, a jedna z fabryk jest zupełnie nieczynna.

W fabrykach karoseryj samochodowych panuje poważne osłabienie natężenia pracy w związku z trudnościami rynku samochodowego.

W dziale fabryk maszyn i aparatów cukrowniczych rok obecny kształtuje się niepomyślnie, ilość zaś zamówień, otrzymanych w pierwszym kwartale, wynosi ledwie 55 proc. stanu normalnego.

W fabrykach maszyn włókienniczych obserwujemy poważne zahamowanie pracy, co przypisać należy niepomyślniej konjunkturze przemysłu włókienniczego.

W dziale obrabiarek sytuacja nie uległa żadnej poważniejszej zmianie. Napływ zamówień jest bardzo mały, fabryki pracę — przeważnie na skład — ograniczyły.

W dziale fabryk maszyn i narzędzi rolniczych sytuacja przedstawia się bardzo niepomyślnie, to też wiele fabryk wstrzymało zupełnie produkcję, inne zaś pracują przy ograniczonej liczbie robotników i ograniczonym czasie pracy, na skład. Ożywione zwykle obroty w dziale narzędzi rolniczych zamarły w roku bieżącym niemal zupełnie. Przyczyną zastoju jest trudne położenie rolników, to też nie należy spodziewać się w najbliższej przyszłości poprawy sytuacji.

W dziale fabryk wag stwierdzić należy pewną nieznaną poprawę, dzięki czemu stan zatrudnienia nieco się zwiększył.

W fabrykach budowy mostów i konstrukcyj żelaznych sytuacja jest niejednolita. O ile w dziale mostów zamówienia napływają w ilościach minimalnych, zmuszając do poważnych ograniczeń pracy, o tyle w dziale konstrukcyj żelaznych nastąpiło pewne ożywienie działalności. W związku z nowym okresem budżetowym fabryki oczekują napływu zamówień rządowych.

W dziale fabryk urządzeń i instalacyj zdrowotnych nastąpiła nieznaczna poprawa. Mimo to jednak stan zatrudnienia tego działu wynosi ledwie połowę normalnego.

W fabrykach, produkujących śruby i nity, stan zatrudnienia jest niewystarczający, gdyż zamówienia

rządowe napłynęły w znacznie zmniejszonych ilościach, wynoszących zaledwie 50 proc. zeszłorocznych. Stan zatrudnienia fabryk jest bardzo niejednolity. Niektóre fabryki pracują normalnie, inne zmuszone są ograniczać działalność.

W dziale fabryk drutu i gwoździ sytuacja poprawiła się nieco. Mimo to jednak fabryki pracują naogół w ograniczonym czasie, od 3—4 dni w tygodniu.

W dziale masowych wyrobów kutych nastąpiła pewna poprawa.

W fabrykach mebli żelaznych panuje cisza.

W dziale odlewni maszynowych kryzys, trwający już od dłuższego czasu, nie ustępuje zupełnie, fabryki zaś są bądź zamknięte, bądź też pracują przy skróconym czasie pracy.

W odlewniach handlowych sytuacja kształtuje się niezbyt korzystnie, chociaż porównyując rezultaty z marca z wynikami poprzednich miesięcy roku bieżącego, stwierdzić trzeba poważne ożywienie.

W dziale garnków surowych i emaljowanych wzrost produkcji z marca w stosunku do lutego wynosi około 25 proc.

W dziale artykułów kuchennych i buksów zaznaczyła się bardzo wyraźnie poprawa, rezultaty zaś z marca wykazują w stosunku do lutego poważny wzrost.

Natomiast w dziale rur i kształtek nastąpiło zmniejszenie działalności produkcyjnej, co przede wszystkim przypisać trzeba słabo zapowiadającemu się ruchowi budowlanemu.

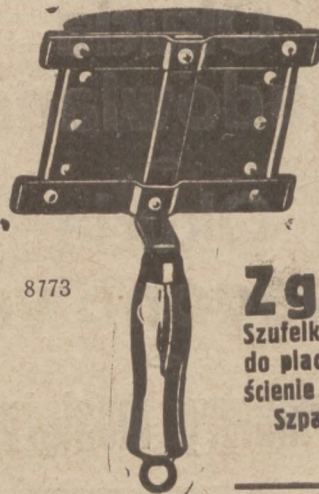
Również w dziale sanitarjów i kanalizacyj stan zatrudnienia w marcu się obniżył.

Analizując całokształt położenia odlewni trzeba stwierdzić, że działalność ich w pierwszym kwartale r. b. obniżyła się w porównaniu z tym samym okresem roku ub. o 21 proc.

Rokiem normalnej konjunktury dla odlewni handlowych był rok 1928. Jeżeli tedy wyniki produkcji I-go kwartału roku 1928 przyjmujemy za 100, to, porównyując je z wynikami z I-go kwartału roku 1930, otrzymamy dla podstawowych działów następujące wyniki:

dla działu artykułów kuchennych i buksów	52,0 %
„ rur i kształtek	75,0 %
„ garnków surow. i emaljowanych	81,4 %
„ sanitarjów i kanalizacyj	46,0 %
„ wanien	70,0 %

Ogółem spadek produkcji w I kwartale rb. w stosunku do tego samego okresu r. 1928 wynosi 38,5 proc.

8773

WIELKOPOLSKA
FABRYKA WYRO-
BÓW METALOWYCH
POZNAŃ
Lazarska nr. 2. Tel. 6340

Zgrzebła do koni i bydła.
Szufelki do węgla i śmieci - Blachy do placza - Haki do łóżek - Pierścienie do kos - Grabie żelazne - Szpadelki i grabki dziecięce - Uszka do obrazów.

Tow. Akc. Przemysłu Metalurgicznego

w Polsce

RADOMSKO

Adres telegr.: „Metal“ — Telefon nr. 22.

wyrabia:

DRUT żelazny i stalowy ciągniony, miedziowany, ocynkowany, dla telegrafów i telefonów, w kręgach i prętach, drut kolczasty i skobelki.

GWOŹDZIE druciane kwadratowe, okrągłe i fasonowe.

LINY stalowe wydobywalne, pochylniane, prowadzące, niosące, ciągnące, dla podnośników i dźwigów, dla przekładni.

SPRĘŻYNY meblowe z końcami prostymi, zakręcanymi i zapinanymi.

KLAMERKI stalowe do bel.

NITY saskie, bednarskie, blacharskie, kotłowe, do zbiorników, do krat, do okrętów, do zawias.

WKRETKI żelazne i mosiężne do drzewa i do metali, wkrętki kute, śruby do krzesel.

SZPADLE I ŁOPATY stalowe, mołyki, skrobadła i tłuczki.

WIDŁY stalowe do siana, do nawozu, do koks, do buraków, do kartofli, kopaczki i dziabki.

KONSTRUKCJE żelazne, jako to: budynki fabryczne, hale maszynowe, szkielety wież kościelnych, dachy, mosty, zbiorniki, pomosty, specjalne wagony do piasku 15-tonowe i mniejsze, kolejki przenośne, zwrotnice kolejowe, rozjazdy i zwrotnice tramwajowe, wagoniki, kolejki napowietrzne, dźwigi i krany.

PRODUKCJA UBOCZNA:

siarczan żelaza, cynk skawalony, popiół cynkowy.

4069

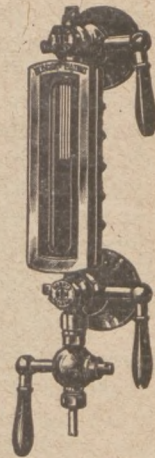
7808k

Klingerit

najlepsze uszczelnienie dla wysokich ciśnień. Jedynie prawdziwe z marką ochronną „KLINGERIT“

Klinger'a
reflekcyjne
armatury wodomierzowe.

Klinger'a
reflekcyjne specjalne
szkła twarde.

4421

Klinger'a wentyli ze stawidłem tłokowym.

RICH. KLINGER

G. m. b. H.

Gumpoldskirchen pod Wiedniem.

St. Grabianowski i S-ka

Spółka Akcyjna

Biura Inżynierskie i Dom Techniczno-Handlowy

Zarząd: Katowice, ul. Słowackiego 24

tel. 1321, 1322, 1323

POZNAŃ

pl. Wolności 14a
tel. 4010, 4011, 4105

magazyn przy Dworcu
Towarowym — tel. 1309

BYDGOSZCZ

ul. Dworcowa 66
tel. 912

GDYŃIA

ul. Starowiejska
tel. 1888

Poleca do dostawy ze swoich składów w Poznaniu i Bydgoszczy oraz z reprezentowanych hut:

Blachy, pręty, rury, druty, miedziane, mosiężne, aluminiowe, ołowiane, cynkowe i inne

Metale: Cyng Banca, cyng do lutowania, metale białe łożyskowe, antymon, miedź, ołów, cynk, aluminium hutniczy i przetapiany.

Rury: kotłowe, ciągnione, spawane, gazowe, czarne i ocynkowane, łączniki lano-kute.

Żelazo: sztabowe, formowe, blachy żelazne.

Pędnie: wałki transmisyjne, łożyska samosmary, wieszaki, sprzęgła, koła pasowe.

Pasy: skórzane i z sierści wielbłądziej, troki, wosk do pasów, łączniki.

8601a

Postępy w stalownictwie amerykańskim w r. 1929

Stalowników amerykańskich w ciągu ubiegłego roku interesowały głównie:

1. zastosowanie przyrządów kontroli powietrza i gazu, pozwalające na ujednostajnienie warunków pracy pieca;

2. użycie mieszanek gazowych o kontrolowanej wartości opałowej, i

3. dążenie do zwiększenia pojemności pieców.

Przyrządy kontroli przybrały szereg postaci. Służą one już nie tylko do utrzymywania stałego stosunku gazu i powietrza, lecz również sprawdzają zmianę odzysknic: samoczynnie lub zapomocą sygnałów świetlnych. Działają one z chwilą osiągnięcia przez odzysknic pewnej określonej temperatury lub różnicy temperatur. W pewnych wypadkach zastosowano także kontrolę ciągu kominowego, celem ustalenia położenia płomienia w przestrzeni roboczej pieca.

Poza powyższymi rodzajami urządzeń kontrolnych, zdążającymi do oszczędności paliwa, do przedłużenia okresu pracy pieca i otrzymania, zależnie od potrzeby, płomienia utleniającego lub innego, stosuje się urządzenia, mające na celu zapobieganie zasysaniu powietrza do odzysknic.

Ogólnym dążeniem jest zupełne zautomatyzowanie obsługi pieca na podstawie naukowo opracowanych warunków biegu i usunięcie przeważającego dotychczas czynnika ludzkiego.

Przyrządy, o których wyżej była mowa, zainstalowano w kilku zakładach, w paru wypadkach można było stwierdzić ich wartość praktyczną. Doświadczenia, zebrane podczas dłuższego okresu pracy pieców, wyposażonych w przyrządy kontrolne, pozwolą na dalsze zastosowanie tego systemu. Większa jednostajność temperatury wewnątrz pieca daje większą trwałość sklepienia i głowic oraz bardziej jednostajny czas trwania topów, co naogół wzmagą wytwórczość pieca. Oszczędność na opale doszła do rozmiarów, które przedtem wydawałyby się niemożliwe. W jednym z zakładów stwierdzono, że oszczędność na opale i na materiałach ogniotrwałych łącznie ze wzrostem wytwórczości pokryła koszt przyrządów kontroli już w ciągu 4 miesięcy.

Gazu wielkopieczowego używa się do opalania pieców w mieszance z gazem koksowym, przyczem wartość opałową mieszanki podaje się zwykle ściślej kontroli. Przyrządy mieszające pozwalają na utrzymanie stałego stosunku mieszanych gazów, zapewniając w ten sposób jednostajną wartość opałową mieszaniny, niezależnie od ilości gazu spalane go na jednostkę czasu.

Tego rodzaju urządzenia zainstalowano w paru zakładach, najlepsze ustawiono dla nowego 100-tonowego pieca zakładów „Steel Co. of Canada” w Hamilton.

Dążenie do zwiększenia pojemności pieców datuje się w stalownictwie amerykańskim od 20 lat. Zwiększenie pojemności pieców odbywa się zapomocą głębszej kąpielii metalowej lub zwiększania wymiarów trzonu pieca. W ten sposób podwojono faktyczną pojemność szeregu pieców w stosunku do ich początkowego ustroju, przyczem we wszystkich wypadkach stwierdzono znaczny wzrost dziennej wytwórczości. Stwierdzono ponad wszelką wątpliwość, że w tych dużych piecach można wytwarzać stal, nieustępującą jakościowo stali z pieców małych.

Dzięki wielkiej masie kąpielii metalowej, zaczynają działać czynniki, dotychczas nieznanne a pozwalające na otrzymanie stali lepszej jakości. Jasną jest rzeczą, że w dużym i głębokim piecu na każdą tonę stali przypada mniejsza powierzchnia kąpielii, niż w mniejszym i bardziej płytkim. Stąd wynika słabsze utlenianie metalu przez żużel, mający stosunkowo mniejszą powierzchnię styczności. Możliwą jest rzeczą, że w danym momencie utlenianie w każdej jednostce powierzchni żużla jest takie same zarówno w małym, jak w dużym piecu, lecz oddziaływanie spodnich warstw kąpielii stalowej o niższym stopniu utlenienia stwarza w dużym piecu korzystniejsze warunki.

Zużycie opału jest korzystniejsze dla dużych jednostek, niż dla małych. Zużycie materiałów ogniotrwałych dla dużych pieców jest, jeżeli niemniejsze, to takie same, jak dla małych. Jeżeli zatem odpowiednie urządzenia przewozowe, doły wyrównawcze i walcownie pozwalają na zwiększenie spustów, niema przeszkód do rozpowszechniania się dużych płomieńniaków.

Powyższe wywody dotyczą przedewszystkiem pieców stałych. Zainteresowanie piecami nachylnymi było w roku ubiegłym w Ameryce małe, mimo ich niezaprzeczalnych zalet.

Należy jeszcze wspomnieć o pracach Komisji Stalowniczej („Open-Hearth Committee”) przy American Institute of Mining and Metallurgical Engineers oraz o pracach Bureau of Mines, traktujących krytycznie wiele zagadnień praktycznych i teoretycznych a mających ogromne znaczenie dla postępu stalownictwa.

(„Hutnik”)

Inż. T. M.

Dalsze zaostrenie sytuacji w hutnictwie

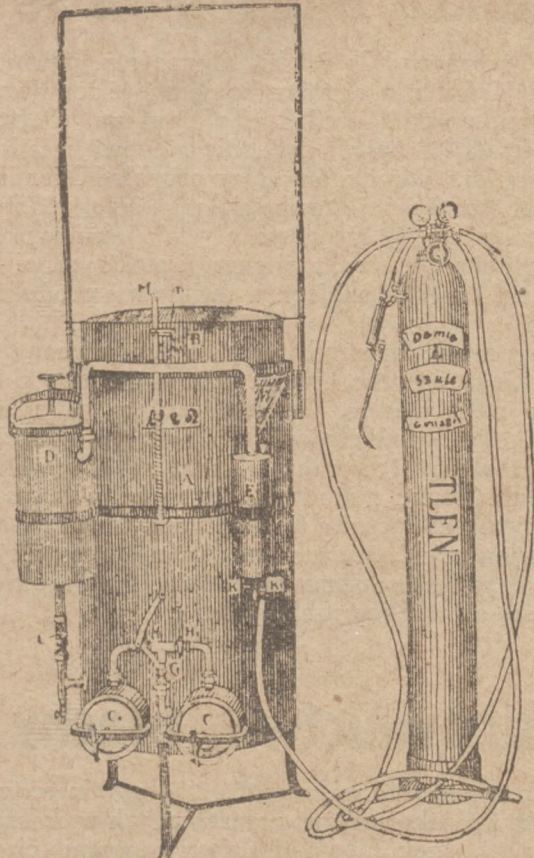
Według sprawozdania Związku Polskich Hut Żelaznych na miesiąc marzec, kryzys w hutnictwie żelaznym nie tylko trwa nadal, ale nawet się pogłębił.

W porównaniu z marcem r. ub. zaznaczył się silny spadek wytwórczości i to zarówno w dziale wielkich pieców (o 26,77%) jak i stalowniach (o 16,29%), w walcowniach (o 8,82%) i rurkowniach (o 39,55%).

Zamówienia przyznane hułom przez Syndykat Hut Żelaznych w marcu 1930 r. wykazują w stosunku do miesiąca lutego spadek o 2,05 proc. Stanowi to dobitny wyraz fatalnej sytuacji na rynku żelaza, gdyż zamiast normalnego w sezonie wiosennym ożywienia zbytu, nastąpiło w miesiącu sprawozdawczym dalsze

obniżenie i tak już niezmiernie słabego napływu zamówień. Zamówienia prywatne wzrosły wprawdzie w porównaniu z miesiącem ubiegłym o 20,32 proc., natomiast zmniejszyły się zamówienia rządowe, które w miesiącu marcu osiągnęły zaledwie cyfrę 2.816 t., t. j. o 62,13 proc. mniej, niż w miesiącu poprzednim.

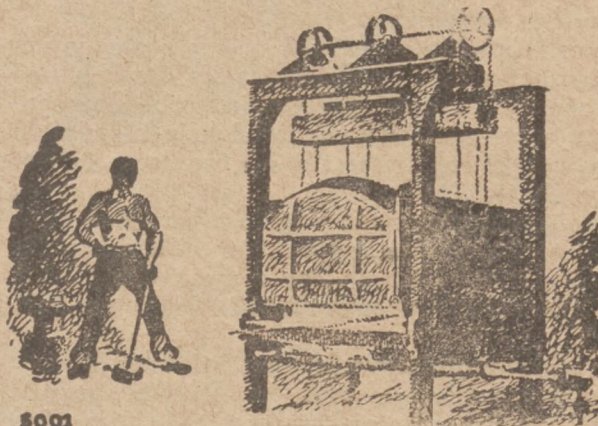
Ze względu na trwający od dłuższego czasu brak dostatecznej liczby zamówień, huty przeprowadziły w miesiącu sprawozdawczym dalszą redukcję załogi robotniczej, wskutek czego ogólna liczba robotników zatrudnionych w tych zakładach zmniejszyła się z końcem marca do 44.648, czyli o 954 osób w stosunku do lutego.

DAMIC & SZULC, GRUDZIĄDZ, Pl. 23 Stycznia 7
 Telefon 24
TLEN I APARATY DO SPAWANIA 8761

Schilde

Piece Przemysłowe

5001

Regulowanie i kontrolę temperatury
 skutecznie się przy

Schilde'go Piecach Przemysłowych
 z jednego miejsca i zapomocą jednego wentyla.

Schilde'go Piece Przemysłowe pracują bez wentylatora i dmuchadła w połączeniu z dalekonośną instalacją gazową wedle systemu bezpłomiennego spalania powierzchniowego.

Prosimy żądać naszego druku informacyjnego W. Z. 667.

Benno Schilde, Maschinenbau-Akt.-Ges., Herfeld (H.N.)
 Biuro filjalne: Breslau, (Wrocław) Lothringerstr. 9, telef. 35353.
 7554

Hurtowe Składy Żelaza i wyrobów żelaznych

„TEHAZ“

Towarzystwo Eksploatacji i Handlu Żelazem
 7731 Sp. z o. odp.

Zarząd: Warszawa, ul. Koszykowa 39
 Telefon 409-50, 197-60

Oddziały: Bydgoszcz, Jagiellońska 46-47
 Telefon 16-25, 768, 491

Kowel, ul. Łucka 42. Telef. 39, 21

Poleca do natychmiastowej dostawy ze składu:

Dźwigary	i żelazo korytkowe
Żelazo handlowe	Łopaty krajowe i zagraniczne
Błachy	Widły „
Bednarke gorąco i zimno walcowaną	Naczynia emaljowane i ocynkowane
Stal resorową	Wiadra ocynkowane
Surówkę odlewniczą	Konwie do mleka
Druły	Garnki lano-żelazne H. i V.
Gwoździe	Piece Herzfelda i Viktoriusa
Kufnale	Rury i kolana
Podkowy	Armatury do pieców
Żarłuchy	Kosy
Zgrzebła	Sierpy
Osie	Siekiera, oskardy i młoty
Nakrętki i kapsle do osi	Części do plugów i kultywatorów
	Siatki blaszane jednolite i t. d.

Dostawa żelaza wprost z Hut
 po cenach Syndykatu Polskich Hut Żelaznych.

ZAKŁADY

„EKONOMIA“

NASZE APARATY
 OCZYSZCZAJĄ
 = W POLSCE =
 OK. 50000000
 LITRÓW WODY
 DZIENNIE

BIELSKO
„WOJ. ŚL.“

OCZYSZCZANIE

Wody

Zmiękczenie
 Filtrowanie
 Odżelezianie
 Odmangan.
 Destylacja
 Sterylizacja
 Odpowietrzanie
 Analizy etc.

w WARSZAWIE
 inż. **B. RUDZIŃSKI**
 Wilcza 39a, tel. 329-53

6349

O stworzenie krajowej produkcji aluminium

Sprawa utworzenia dotychczas nieistniejącej krajowej produkcji aluminium staje się coraz bardziej aktualną i, sądząc po zainteresowaniu, jakie wzbudza w kołach przemysłowych, spodziewać się należy, że ta dotkliwa luka naszego życia gospodarczego zostanie niezadługo wypełniona.

Doniosła bowiem rola, jaką odgrywa aluminium w życiu gospodarczym i codziennym krajów cywilizowanych, wyraża się w stałym wzroście produkcji spożycia tego metalu. Światowa produkcja aluminium wyniosła w 1927 roku przeszło 200 tys. ton, to jest trzy razy więcej, niż w r. 1913.

Polska, nieprodukcująca wogóle aluminium, musi ten metal sprowadzać z zagranicy w ilościach coraz większych. Import glinu do Polski wyniósł w 1928 r. — 1157 ton, wobec 736 ton w r. 1927 i 267 ton w 1926 roku.

Ten stały wzrost importu glinu świadczy o wzroście zainteresowania tym metalem, którego spożycie u nas jest dotąd bardzo niskie, bo w r. 1926 na 1000

mieszkańców przypadało 9,5 kg. aluminium, powinno wzrosnąć wielokrotnie, stwarza konieczność rozwiązania problemu polskiej produkcji aluminium. O tem, że brak warunków naturalnych nie stanowi zasadniczej ku temu przeszkody, świadczy przykład Niemiec, które przed wojną znajdowały się w sytuacji podobnej do nas i mimo, że nie posiadały tak jak i my ani bauksytów, ani wybitnie taniej energii elektrycznej — dziś stoją na drugim miejscu w światowej produkcji aluminium.

Narazie musielibyśmy bauksyt, t. j. czerwoną glinę, zawierającą 60 proc. tlenku glinowego, tego podstawowego półfabrykatu, sprowadzać z zagranicy. Najważniejszymi producentami bauksytu są: Francja, Węgry, Jugosławia i Włochy. Znane są już metody wydobywania tlenku glinowego ze zwykłej 30-proc. gliny. Dotychczas metody te są o wiele droższe, ale można przypuszczać, że zczasem zostaną do tego stopnia ulepszone, że będziemy mieli i u siebie surowiec, nadający się do wydobywania glinu.

Postępy w amerykańskim walcownictwie blachy

Najważniejszym może wydarzeniem w ciągu roku ubiegłego w amerykańskim walcownictwie blachy było rozpowszechnienie się licencji na walcowanie blach sposobem ciągłym. Odnośne patenty posiada American Rolling Mill Co. Ohio, które odstąpiło swe prawa innym przedsiębiorstwom. Łącznie z American Rolling Mill Co. reprezentują one 75 proc. wytwórczości blachy w Stanach Zjednoczonych A. P. Jednakże niewszystkie przedsiębiorstwa, które uzyskały licencję, ją wyzyskują. Wiele zakładów przebudowuje się dopiero celem zastosowania nowego sposobu wytwórczego.

Gdyby jednak wszystkie przedsiębiorstwa Stanów Zjednoczonych A. P., wytwarzające blachę, uzyskały licencję American Rolling Mill Co., nadprodukcja byłaby nieunikniona. Wydajność 1.500 ton blachy w ciągu 8-godzinnego dnia roboczego, t. j. przeszło 3 tony na minutę, osiągnięta w niektórych zakładach, dowodzi, że metoda ta jest ekonomiczna tylko przy bardzo dużej wytwórczości.

Oczywiście, pojawiły się i pojawią jeszcze różne zastosowania tego postępowania. Jedno z przedsię-

biorstw stosuje sposób walcowania ciągłego do wytwarzania taśm i płaskowników, przerabianych w dalszym ciągu na rury. Inne znowu stosują walcowanie ciągłe do początkowego stadium, kiedy tymczasem wykańczanie odbywa się w zwyczajnych walcarkach blachy lub bednarki.

Aczkolwiek pewną część blachy, walcowanej sposobem ciągłym, sprzedaje się od razu do różnych celów, znaczną jej część przerabia się w oddziałach przetwórczych.

Jasną jest rzeczą jednak, że każdy wytwórca blachy nie może dostosować nowej metody walcowania do swych skromnych nieraz potrzeb. Z drugiej strony, posiadający odnośne patenty nie dopuszczą do udzielenia licencji w większej liczbie, niż tego wymagają istotne interesu przemysłu.

Sposób ciągłego walcowania blachy pozwoli jednak obniżyć koszty wytwórcze tam, gdzie się wymaga dużych ilości, pozwoli wytwórcy blachy poprzeć spożywcę i — pośrednio — wywołać wzrost zapotrzebowania na nią.

Nowe jednostki miar od 1 lipca

Z dniem 1 lipca r. b. wchodzi w życie rozporządzenie p. Ministra Przemysłu i Handlu o legalnych jednostkach miar. Rozporządzenie to ustanawia legalne wtórne jednostki długości, powierzchni, objętości, kątów płaskich, masy.

Legalnymi wtórnymi jednostkami długości są: miarometr — równy 10.000 metrów, a dalej kilometr, decymetr, centymetr i milimetr oraz hektar. Dalej rozporządzenie ustala jednostki powierzchni przez dodanie do jednostek długości „kwadratowy”. Hektar równa się 100 arom.

W handlu kamieniami drogocennymi i perłami dozwala się używać jako legalne wtórne jednostki masy karata, równego jednej pięciotysięcznej kilograma.

Powyższe rozporządzenie ministra Przemysłu i Handlu pozbawia mocy obowiązującej rozporządzenia poprzednie, dotyczące między innymi tymczasowego używania mórg nowopolskich, kwart, funtów i łutów na ziemiach b. zaboru rosyjskiego.

Zakład Wyrobów Drucianych
MICHAŁ RUS Zadziewo obok Żywca
Poleca solidnego wykonania sprzęty kuchenne i przybory dla gospodarstwa, z drutu, cynowane oraz wycieraczki do butów wszelkich wymiarów, na żądanie wykonuje wszelkie artykuły druciane, według oryginalnych nadesłanych wzorów po bardzo przystępnych cenach. 6417

CHROMOWANIE

NIKLOWANIE, MOSIĄDZOWANIE i t. d.
ODTŁUSZCZANIE ELEKTROLITYCZNE,
KOMPLETNE URZĄDZENIA, APARATY
I SOLE PREPAROWANE.

8710

ZAKŁADY
LANGBEIN-PFANHAUSER
S. A.
LIPSK — WIEDEŃ

Generałe Przedstawicielstwo na Polskę i Składy:

STANISŁAW COHN
WARSZAWA

Senatorska 36

Tel. 41-61, 41-62

5975

BANK WZAJ. UBEZPIECZEŃ
ROK ZAŁ. 1873

T-WO WZAJ. UBEZPIECZEŃ
OD OGNIĄ I GRADOBICIA
ROK ZAŁ. 1920

TELEFON 1487 W POZNANIU ŚW. MARCIN 61

Jest zakładem czysto-polskim
zawiera ubezpieczenia: na życie, od nieszczęśliwych wypadków, od odpowiedzialności cywilno-prawnej, od ognia, od gradobicia, od kradzieży z włamaniem oraz ubezpieczenia samochodowe. Oparty o zdrową reasekurację zagraniczną daje wszelkie gwarancje najakuratniejszego wypełnienia zobowiązań.

Zbiór składek za rok 1927 przeszło zł **13.700.000**
" " " " 1928 " zł **16.650.000**
" " " " 1929 " zł **20.000.000**

Oddziały: w Bydgoszczy, Grudziądzu, Katowicach, Krakowie, Lublinie, Lwowie, Łodzi, Poznaniu, Warszawie

Reprezentacja w Gdańsku. Reprezentacje i Agentury we wszystkich większych miastach Polski

A. ZWIERZCHOWSKI i S-ka

BIURO:

POZNAŃ, PODGÓRNA 10a

Adres telegr.: „Linodrut“ - Telefon nr. 4007

FABRYKA W CZERWONAKU

Poleca własne wyroby ze staranną obsługą:

LINY konopne, wszelkie wyroby powoźnicze.

SZNURY, szpagaty, siecie do ryb, siecie do gry i sportów.

LINY druciane, żelazne i stalowe, specjalnie liny do plugów parowych, liny miedziane do gromochronów i inne.

DRUTY żelazne cienkie do 0,1 mm, druty kolczaste. 8758 t

SIATKI czworokątne surowe i ocynkowane.

SIATKI sześciokątne w ogniu ocynkowane.

TKANINY metalowe surowe, lakierowane, ocynkowane, miedziane, mosiężne i t. p. 8420

„Wartome“

właśc.: St. Zieliński

Fabryka Maszyn i Armatur
Odlewnia Metali

Poznań, ul. Dąbrowskiego 79, Telefon 65-74

Wykonuje wszelką armaturę parową, gazową i wodną, reparaacje wszelkich maszyn rolniczych i armatur. Gryzowanie kół zębatach do samochodów i t. d. Odlewy z miedzi, spłzu, mosiądzu, fosforbronzu, niklu, stalbronzu i wszelkie odlewy galanteryjne i t. p. 6806

Kosztorysy i porady techniczne bezpłatnie.

EMALJERNIA

Fabryka Szyldów Emaljowanych

Spółka z ogran. odpow.

KRAKÓW

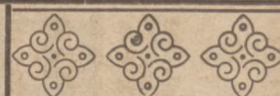
ulica Dietlowska 81

Telefon nr. 47-39.

Jedyna w Kongresówce i Małopolsce.

Cenniki wysyłamy na żądanie.

7208

NOWY MINISTER PRZEMYSŁU I HANDLU.

P. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Rady Ministrów podpisał dekret, mianujący p. Józefa Kożuchowskiego, dotychczasowego dyrektora Depart. Ogólnego Min. Przemysłu i Handlu, wiceministrem Przemysłu i Handlu.

PROTEST POLSKI PRZECIWKO PODWYŻCE CEL W NIEMCZECH.

Stały delegat Polski, min. Sokal, złożył na ręce Sekretarza Generalnego Ligi Narodów następującą notę:

„Podczas gdy po mozolnych pertraktacjach, odbytych w Genewie, państwa, uczestniczące w Konferencji dla uzgodnienia akcji ekonomicznej, podpisały konwencję handlową, mocą której zobowiązały się ograniczyć swobodę działania w dziedzinie ustawodawstwa cywilnego, parlament niemiecki na swem posiedzeniu z dnia 14 kwietnia przyjął w trzecim czytaniu projekt ratowy, przewidujący bardzo znaczne podwyżki taryfy celnej, dotyczące głównych przedmiotów eksportu polskiego. Wobec tego faktu, powołując się na notę z dnia 12 kwietnia b. r., która miałem zaszczyt Panu przesłać, podpisując akty, przyjęte w Genewie dnia 24 marca 1930 roku, rząd mój polecił mi stwierdzić w jego imieniu, że wspomniane podwyżki niemieckie stwarzają zupełnie nową sytuację w stosunku do stanu rzeczy, istniejącego w chwili, gdy Polska podpisywała konwencję handlową.

W wspomnianej nodzie z 12 kwietnia b. r. towarzyszącej złożeniu podpisu Polski pod zawartymi konwencjami, rząd polski zastrzegł sobie, że nie mógłby przedłożyć do ratyfikacji zawartej konwencji handlowej, gdyby inne państwa w czasie od zawarcia do wejścia w życie wspomnianej konwencji wprowadziły w taryfach celnych zmiany, niekorzystne dla eksportu polskiego.

BUDOWA PAŃSTWOWYCH KOLEJEK GÓRSKICH.

Ministerstwo Rolnictwa przystąpiło we własnym zakresie do budowy 110 km. wąskotorowych kolejek górskich nad Czeremoszem, które ułatwią przewóz drewna przez terytorium Rumunii do Sniatyna. Obliczono, że koszt budowy jednego kilometra tych kolejek wyniesie 80 tysięcy złotych, ogółem więc budowa tych linii wyniesie niespełna 9 milionów zł. Roboty przy budowie linii rozpoczyna się wkrótce, gdyż Ministerstwo Rolnictwa posiada w budżecie zapewnione środki na ten cel.

ZABIEGI POLSKICH WYTWÓRNI O DOSTAWĘ LOKOMOTYW DLA JUGOSŁAWII.

W dniu 15 maja ub. odbył się w Belgradzie wielki przetarg na dostawę lokomotyw dla państwowych kolei jugosłowiańskich. Przetargami temi interesują się wytwórnie polskie, które w chwili obecnej opracowują oferty i warunki techniczne wykonania tego zamówienia. Do konkursu z polskimi staną zapewne niemieckie fabryki lokomotyw i prawdopodobnie czechosłowackie.

WYDOBYCIE WĘGLA NA G. ŚLASKU.

Wydobycie węgla w marcu rb. w Zagłębiu Górnosłowackim wyniosło 2.172 tys. ton wobec 2.285 tys. ton z miesiąca poprzedniego. Łączna cyfra sprzedaży wydobytego węgla wyniosła 1.765 ton, z czego 1.053 tys. przypadło na rynek wewnętrzny, a 711 tys. ton na wywóz zagranicę. Zapasy na zwalach kopalń obliczają na 1.436 tys. ton.

ZBYT POLSKIEGO KONTYNGENTU WĘGLA W NIEMCZECH.

Jak się dowiadujemy, zbytu polskiego kontyngentu węgla w Niemczech w wysokości 320 000 t. powierzony będzie tym samym organizacjom sprzedawcy, z którymi Górnosłowackie Koncerny Węglowe współpracowały dotychczas, między innymi firmom: Emanuel Friedländer Co., Caesar Wollheim, oraz Deutsche Kohlenhandels-gesellschaft (Peitschek). Zarząd kopalń ks. Pszczyńskiego utworzył dla zbytu swego węgla w Niemczech własną organizację sprzedawcy w formie Towarzystwa z o. o. we Wrocławiu i Lignicy, a węgiel Sp. Akc. Giesche sprzedawany będzie również przez własną organizację.

TARGI ŚLASKIE.

Jak wiadomo, w czasie od 17 maja do 3 czerwca rb. odbędzie się na Śląsku „Pierwszy Wiosenny Targ Katowicki”. Informacje obecnie zacierpnięte w Śląskim Towarzystwie Wystawy i Propagandy Gospodarczej w Katowicach (ul. Stowackiego 24, tel. 18-68) wskazują, że Targ ten cieszy się wyjątkowym zainteresowaniem wytwórców krajowych, którzy około 95 proc. stoisk, będących do ich dyspozycji, zamówili, tak, że wkrótce po świętach wielkanocnych lista zgłoszeń zamknięta zostanie. Fakt ten ma poważne znaczenie gospodarcze, gdyż wykazuje, jak żywo terenem Śląska interesuje się wytwórczość krajowa.

NOWE DŹWIGI DLA GDYNI.

Ministerstwo Przemysłu i Handlu zamówiło w górnosłowackich Zjedn. Hutach Królewskiej i Laury 6 dźwignów pełnoportalowych do przeladunku drobnicy w porcie gdyńskim. Zamówione dźwigi będą typu wypadowego, identyczne z już istniejącymi 8-miu dźwigami, dostarczonymi przed rokiem przez stożnicę gdyńską. — Dostawa pierwszego dźwigu przypada już po 5 miesiącach, t. zn. z końcem sierpnia r. b. W ten sposób zaradzi się dotkliwemu brakowi dźwignów w porcie gdyńskim, gdzie napór towarów jest tak wielki, że armatorzy i ekspedytorzy nie cofają się przed ładunkiem ręcznym, który jest gorszy i kosztowniejszy.

CIEŻKA SYTUACJA PRZEMYSŁU SZKLANEGO W MARCU R. B.

W marcu r. b. sytuacja Hut Szklanych w Polsce nie uległa poprawie. Wskutek niewyjaśnionych dotąd widoków na rozwój ruchu handlowanego zaobserwować się dał brak wpływu zamówień na późniejsze terminy na szkło okienne. Zmniejszyła się również możliwość eksportu w marcu r. b., wskutek czego stan zatrudnienia w hutach szkła taflowego uległ dalszej redukcji.

W grupie szkła detego i prasowanego (stołowego) hutniczy przemysł szklany pracował w marcu r. b. jedynie kilka dni na tydzień, wobec małego zbytu swych wyrobów na rynku wewnętrznym. Związek Hut Szklanych tłumaczy zmniejszenie się zbytu tych wyrobów panującym przesileniem gospodarczym, które zmniejszyło siłę nabywczą ludności. Zapasy wyrobów ze szkła detego i prasowanego są dość duże i wpływające od firm handlowych zamówienia wykonywane są z tych zapasów.

Również szklarski przemysł butelkowy nie był całkowicie zatrudniony. Ceny na rynku wewnętrznym utrzymywały się niemal poniżej kosztów produkcji. Szczególniej zaostrzyła sytuację w przemyśle szklanym zwłoka w zapłacie za dostarczony towar.

ZAMÓWIENIA PAROWOZÓW PRZEZ KOLEJE AUSTRIACKIE.

Do rzędu zamówień, jakie w czasie najbliższym udzielił ma Dyrekcja Austriackich Kolei Związkowych, realizując stopniowo swój wielki plan inwestycyjny, należy zamówienie 15 lokomotyw normalno-torowych. Z tej cyfry 8 lokomotyw posiadać ma napęd elektryczny i znaleźć zastosowanie dla komunikacji pospiesznej i osobowej, pozostałych 7 przypadają zaś na zwykłe parowozy. Według posiadanych informacji, zamówienie to, którego wartość obliczona jest na sumę okrażli 6 milionów szyl., ma być oddane do wykonania firmom krajowym.

ZAPOTRZEBOWANIE NA GWOŹDZIE I DRUT

od 1 stycznia r. b. uległo w stosunku do końca r. ub. pewnemu powiększeniu, wskutek wyjątkowo sprzyjających warunków atmosferycznych, w wyniku którego uzupełniające prace budowlane w tymże czasie już były rozpoczynane. Nie należy jednakże w związku z tem przypuszczać, aby w r. b. całość zapotrzebowania zwiększyła się w stosunku do roku ub., ponieważ na okres wiosenny większego ożywienia w zamówieniach na gwoździe i drut nie widać. Na rynku dało się zauważyć nabywanie przez kupców towaru mniejszymi partiami, a zato częściej, w miarę potrzeby.

ZAMARLE ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE.

Według oficjalnych „Wiadomości Statystycznych” (z. 7 z dnia 5. 4. br.) w lutym br. niezycznych było na obszarach Rzeczypospolitej: cementowni 6, wapienników 19, cegielni 235, hut szkła 21, fabryk porcelany i fajansów 1, zakładów metalowych 28, zakładów maszynowych 11, zakładów elektro-technicznych 2, rafinerji nafty 4, przędzalni i tkalni 103, fabryk papieru 4, garbarni 15, tartaków 144, fabryk mięsnych 3, cukrowni 4, młynów 24, fabryk konserw 2, fabryk obuwia 3, razem 633 obiektów przemysłowych.

REKONSTYTUOWANIE KARTELU CYNKOWEGO.

Z początkiem przyszłego miesiąca podjęte będą w Paryżu rokowania między europejskimi producentami w sprawie rekonstrukcji kartelu cynkowego. Rokowania te mają być wstępem dla przyszłej konferencji światowej z udziałem Amerykanów, na której rozpatrzone będą kwestje, dotyczące ważności umowy, którą Amerykanie zawrzeć pragną na rok, a producenci europejscy na przeciąg 3-letni. Ponadto tematem obrad będzie sprawa utworzenia wspólnego biura sprzedaży. Co do ewentualnego ograniczenia produkcji o 10-15 proc. na podstawie obliczeń produkcji, szesnastoletniej, osiągnięto podobno już porozumienie.

OBNIŻENIE CEN MIEDZI.

Nowolorskie Towarzystwo Eksportu Miedzi zaleciło swoim członkom zagranicznym obniżenie cen miedzi z 18.30 centów za funt do 14.30 centów cii porty europejskie. Zarządzenie to spowodowane zostało wielką podażą miedzi po cenach poniżej normalnych. W obrocie wewnętrznym Towarzystwo zarządziło również niżkę do 14 centów za funt zamiast 18 centów. Cena obowiązuje do końca lipca.

„WIEPOFANA“

**Wielkopolska Odlewnia
Fabryka Maszyn i Narzędzi**

Towarzystwo Akcyjne

Telefon 61-56 Poznań Dąbrowskiego 81

Odlewy żeliwne staliste:

- a) **cyliny** do maszyn parowych i motorów spalinowych
- b) **łoki**
- c) **kwaso- i ognioodporne**
- d) **ruszta** wszelkiego rodzaju, tak do palenisk stałych, jak i ruchomych.

8299b

Pierwsza w Kraju Parowa Fabryka
Wiórników i Narzędzi Stolarskich

ALFONSA KLAWE

w Częstochowie

Założona w 1905 roku.

Heble dostarczane
są z żelazkami znanej w świecie firmy
GOLDENBERG i SKA marki „OKO“

Sprzedaż tylko hurtowa

8791

**HURTOWNIA WYROBÓW ŻELAZNYCH
i OKUĆ BUDOWLANÝCH**

**ALFRED SZWARCBAUM
BĘDZIN**

Telefony: biuro 63, mieszk. 114. P. K. O. Katowice 301.552

Specjalność:

okucia budowlane i meblowe!

Ceny przystępne!

Szybka i solidna obsługa!

Oferty na żądanie!

5703

7287

Höntsch'a Höntsch'a „Słońcocien“

Najskuteczniejsza ochrona przeciw słońcu
w pracowniach, biurach, halach i warsztatach,
jest proszek chemiczny do pomalowania

„Słońcocien“

Jedyni wytwórcy:

8733

Höntschi S-ka S.p. z o.o.
Poznań - Rataje 10

WENTYLATORY, ODWIETRZANIA,

dźwigi towarowe, osobowe,
konstrukcje żelazne, zbiorniki na różne ciśnienia.

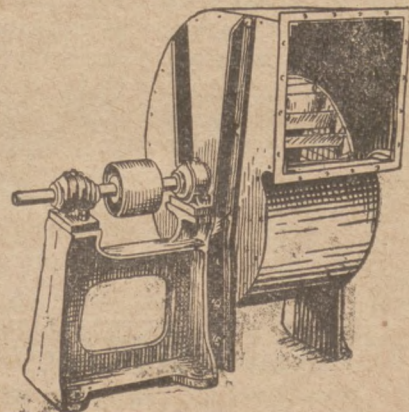
S. Raszewski

Fabryka Maszyn

Poznań, ul. Sienkiewicza 11

Telefon 7888.

8702

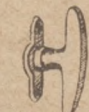

Bacność!

Bacność!

OKUCIA BUDOWLANE

dostarczają najkorzystniej wprost z fabryki

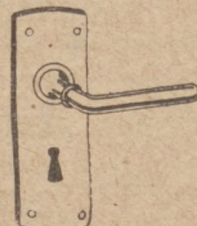
BRACIA PTAK

Fabryka

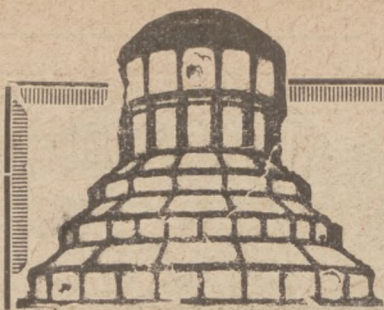
wyrobów metalowych

Gniezno

ulica Warszawska 27.

8708

Międzynarodowe Targi w Poznaniu

od 27-go kwietnia do 4-go maja 1930 r.

PRZEDSTAWICIELE RZĄDU NA TARGACH.

Na otwarcie Targów przybywa do Poznania z ramienia Rządu wiceminister Przemysłu i Handlu Kożuchowski, który dokona otwarcia Targów w zastępstwie bawiącego na urlopie min. Kwiatkowskiego. Panu wiceministrowi towarzyszyć będą: dyrektor Departamentu Sokołowski, naczelnik Sagajłło i naczelnik Jackowski. Przewidziane jest również przybycie do Poznania w czasie trwania Targów min. Przem. i Handlu inż. Kwiatkowskiego.

ZARZĄD IZBY PRZEMYSŁOWO-HANDLOWEJ W PILE PRZYBYWA NA TARGI POZNAŃSKIE.

Jak się dowiadujemy, na tegoroczne Targi Poznańskie przybędzie oficjalnie delegacja Izby Przemysłowo-Handlowej w Pile z prezesem Izby Gustawem Pollerem i wiceprezesem Ludwikiem Schwerinerem.

SERDECZNE USTOSUNKOWANIE SIĘ JUGOSŁAWJI DO TARGÓW W POZNANIU.

Wraz ze zbliżaniem się terminu otwarcia Międzynarodowych Targów w Poznaniu, zainteresowanie dla nich w Jugosławji coraz bardziej rośnie. Ostatnimi dniami zajmowała się Targami Beogradzka Izba Handlowa, poświęcając im jedno ze swych posiedzeń plenarnych. Poza tem nader żywo omawiają rolę Targów Poznańskich, jaką mogą odegrać na drodze porozumienia gospodarczego polsko-jużosłowiańskiego takie pisma jak „Prawda“, „Privredni Pregled“, „Dnevnik“ i „Srpska Zadruga“. W wyniku tego zainteresowania, jak słychać, udaje się z Beogradu na Targi w Poznaniu wielu kupców i przemysłowców.

PEŁNE POPARCIE RZĄDU S. H. S. DLA TARGÓW W POZNANIU.

Rząd jużosłowiański, pragnąc dać wyraz dobrej woli w kierunku ułatwienia nawiązania stosunków gospodarczych między Królestwem S. H. S. a Polską, postanowił zwolnić od opłat wszelką reklamę tegorocznych Międzynarodowych Targów w Poznaniu na całym terenie swego Królestwa.

ŚWIAT GOSPODARCZY CZECHOSŁOWACJI NA TARGACH W POZNANIU.

W miarę zbliżania się terminu Międzynarodowych Targów w Poznaniu, daje się obserwować w Czechosłowacji wzrost zainteresowania Polską, o czym świadczą liczne artykuły i notatki, ukazujące się w tamtejszej prasie, a omawiające konieczność rozszerzenia dotychczasowych stosunków gospodarczych z Polską. Wynikiem uznania tej konieczności, jest organizowanie w Bratysławie wycieczki przedstawicieli tamtejszych kół gospodarczych, przy udziale reprezentantów czechosłowackiej prasy na tegoroczne Targi w Poznaniu.

ŁOTWA NA TARGACH W POZNANIU.

Z pośród licznych firm zagranicznych, jakie ostatnio zgłosiły swój udział w tegorocznych Międzynarodowych Targach w Poznaniu, wymienić trzeba firmy łotewskie. Nadmienić tu należy, że Łotwa bierze w Targach udział po raz pierwszy.

NA DRODZE ZACIEŚNIENIA STOSUNKÓW HANDLOWYCH POLSKO-FRANCUSKICH.

Ostatnimi czasy, w związku ze sfinalizowaniem pertraktacji handlowej z Francją daje się zaznaczyć tendencja w kierunku silniejszego zacieśnienia stosunków gospodarczych polsko-francuskich. Odbija się to wyraziście w licznych zgłoszeniach udziału firm francuskich w tegorocznych Targach w Poznaniu. W dotychczasowych Targach Francja prawie zawsze była reprezentowana, jednakże w roku bieżącym udział jej w Międzynarodowych Targach w Poznaniu zapowiada się specjalnie okazale.

RADJOSPRZĘT NA TARGACH W POZNANIU.

Jednym z dziedzin przemysłu reprezentowanym na Targach w Poznaniu będzie stosunkowo młody przemysł radiowy. Różnego rodzaju radioaparaty i cały radjosprzęt wystawią na Targach przede wszystkim Anglja i Austria, konkurując ze sobą o pierwszeństwo.

PRAKTYCZNY GARNITUR MŁOCARNIANY NA TARGACH W POZNANIU.

Jednym z najliczniejszych działów na tegorocznych Targach w Poznaniu będzie dział maszyn rolniczych. M. in. będzie wystawiony mały, kompletny garnitur młocarniany Deutz-Stille. Garnitur ten, który nabyć już można za 5.950 zł., o działalności 400—500 kg. na godzinę, daje do worka ziarno gotowe do sprzedaży na rynku. Koszt opału i oliwy do motoru wynosi tylko 1 zł. na godzinę. Maszyna skonstruowana bardzo nowocześnie, zaopatrzona jest w kłosownik, wydmychacz do plew, wszelkie zaś wały posiadają łożyska kulkowe. Tego rodzaju garnitur młocarniany nadaje się specjalnie dla gospodarstw rolnych 20—40 hektarowych.

NOWE MASZYNY ROLNICZE NA TARGACH W POZNANIU.

Wśród eksponatów działu maszyn rolniczych, na tegorocznych Targach ujrzymy szereg nowości. Jedną z atrakcyjnych tego działu będzie stanowiła młocarnia szerokomłotna, dla gospodarstw począwszy od 100 mórg, o podwójnym czyszczeniu ziarna. Maszyna ta, wyposażona jest w długi, składany podczas transportu wytrząsacz drabinkowy, oraz w dwa tylko wałki stalowe na łożyskach kulkowych. Spoczywa ona na silnych osiach stalowych i żelaznych kołach biegowych; zastosowana jest do pociągu ręcznego, a okucie dyszla jest tego rodzaju, że pozwala założyć również jednego konia. Do zapędu wystarczy motor sześciokonnny. Koszt młocarni jest stosunkowo niski.

TRI Towarzystwo Robót Inżynierskich

SPOŁKA AKCYJNA

SIEDZIBA: Poznań, ulica Grottingera 14.

Adres telegraficzny: „TRI” Poznań - Telefony 6837 i 6838

KONTA BANKOWE

Bank Polski, Bank Związku Spółek Zarobkowych, Bank Miasta Poznania, Bank Gospodarstwa Krajowego Oddział w Poznaniu, P. K. O. Konto czekowe Nr. 201796.

REPREZENTACJA W WARSZAWIE

WARSZAWA, Nowy Świat Nr. 38. Telef. 133-83 i 291-45.

BIURA BUDOWLANE

KATOWICE, ul. 3 Maja 29, telef. 2088, adr. teleg. „TRI” Katowice; GDAŃSK, Kassubischer Markt Nr. 21, telefon 26677; GDYNIA, telefon 1004.

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE

STRZELNO, tartak i cegielnia, telefon Nr. 12; MIECHUCIN (Pomorze), kamieniołomy, tel. Miechucin Nr. 2; BIAŁOBLOTA, fabryka wyrobów cementowych, tel. BYDGOSZCZ Nr. 488.

Wykonuje i projektuje wszelkie prace inżyniersko-budowlane: koleje, drogi bite, mosty, roboty wodne, porty, zakłady fabryczne, kanalizacje miast, wodociągi, konstrukcje żelbetonowe i wyroby cementowe. 8756

Projekty - Wykonanie - Porady techniczne

A. ALSCHER i SYN

Fabryka Konstrukcyj Żelaznych
Budowy Maszyn i Mostów

Bielsko, (Śląsk)

Specjalność:

Żelazne dachy, okna i świetlniki specjalnie oszkłone **bez kitu**

Telefony międzymiastowe 1960 i 2999
Adres dla teleg.: Alschersyn Bielsko. 8700

L. Połowczyk

w POBIEZISKACH, ul. Poznańska nr. 31

poleca:

Liczby do wypalania w rogu i drzewie

różnych wielkości.

Wózki do worków. Taczki żelazne. Haki do ław stolarskich. Okucia budowlane. Maszynki spirytusowe. Stojaki do umywalk w różnych gatunkach. Płytki i szyjki do dziabek. Odpadki bawełniane do czyszczenia maszyn. Ustawianie plotów drucianych, żelaznych i t. d.

8708

Ceny konkurencyjne.

Plomby ołowiane

w różnych wielkościach poleca

Wytwórnia Plomb -- D. HOCHSTIM

8787 KRAKÓW, ulica Trynatarska 20. 1721

DĄBROWSKI PRZEMYSŁ DRUCIANY

BRACIA KLEIN

W DĄBROWIE GÓRNICZEJ

TELEFON NR. 91 i 291

WYKONUJE:

Łańcuchy

elektrycznie spawane i patent „Viktor”

Sprężyny

do mebli, stalowe, miedziane

Nakrętki

i pokładki wszelkiego rodzaju

Gwoździe - Śruby

Nity - Drut

wszelkiego rodzaju

8705

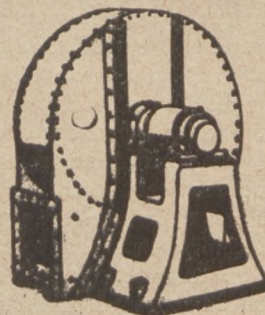

Zegary kontrolne robotnicze „Univera”

Brünsch & Co. Wiedeń IX

WIEN IX, Kollingasse 10a

8488

Wentylatory

na każde ciśnienie
i każdą wydajność

dostarcza

Fabryka Maszyn Górniczych

Katowice-Załęże.

3296

NICKELWERK Sp. Akc. PARUSZOWICE G. ŚL.

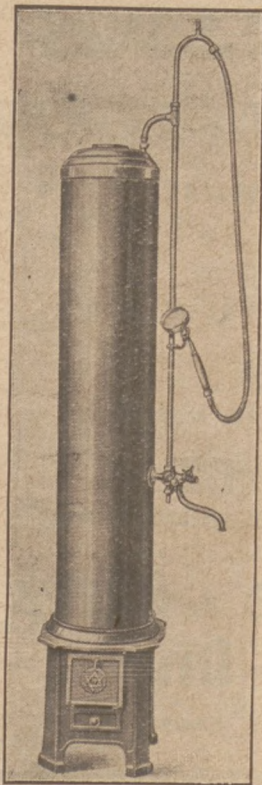
polecają swe pierwszorzędnę

Piece kapielowe

z blachy czysto miedzianej
dostosowane do palenia
węglem lub drzewem

około 12	13	14" Ø
„ 315	340	365 mm Ø
„ 100	120	140 ltr.

- Deseń No. 101 brunirowane na kolor brązowy
- Deseń No. 102 błyszcząco klepane (młotkowane)
- Deseń No. 103 młotkowane, kolor starej miedzi
- Deseń No. 104 młotkowane w paskach, kolor błyszczącej miedzi
- Deseń No. 105 z rowkami, kolor błyszczącej miedzi.

Piece te zaopatrzone są w 1a niklowane mosiężne baterje, w prostopadłą rurę odpływową i w półskośny natrysk. Na życzenie dostarcza się zamiast nieruchomego metalowego natrysku, ruchomy wąż metalowy z ręcznym natryskiem i zahaczeniem (za dopłatą).

Piece wysyła się w specjalnych skrzyniach bez zarzutu opakowane. Skrzynie przyjmuje się z powrotem za policzeniem $\frac{2}{3}$ wartości, przy zwrocie tychże franco.

Dostawa natychmiastowa ze składnicy.

W wypadkach gdzie specjalnie zależy na tanioci, służymy piecami prima lakierowanymi z płaszczem cynkowym, miedzianą rurą opaową i miedzianem dnem, z obręczą niklową środkowo-czołową.

Wszelkie zapytania załatwiamy bezpośrednio. 8667

Sprawy podatkowe

OBciążENIE PODATKOWE W POLSCE.

W Komisji Budżetowej Senatu naprowadził p. senator Szarski ciekawe cyfry, ilustrujące nierównomierność w obciążeniu podatkowym. I tak tytułem podatku dochodowego wpłynęło od 1 stycznia 1926 do 31 marca 1929 ogółem 14 miliardy zł., t. j. 32 proc. wszystkich wpływów z danin publicznych (podatków, opłat stempowych i ceł), albo 21 proc. wszystkich wpływów z danin publicznych i monopolii. Ponieważ zaś ilość płatników wynosiła 1.78 proc. całej ludności, przeto ta drobna ilość zapłaciła 32 względnie 21 proc. ze wszystkich dochodów skarbowych. Płatnik podatku dochodowego jest więcej niż 12 razy, a płatnik podatku obrotowego więcej niż 10 razy obciążony w porównaniu z płatnikiem, nieplacącym ani podatku dochodowego, ani obrotowego. Jeszcze jaskrawiej wyglądają te cyfry, jeśli uwzględnimy dochody administracji i przedsiębiorstw państwowych. Wówczas 1.78 proc. ludności płaci aż 18 proc. wszystkich wpływów. Chyba dostatecznie jasne, dlaczego gospodarstwo ginie.

? Skrzynka zapytań ?

z dziedziny porad fachowych
i źródeł zakupów.

UPRASZA SIĘ O PODANIE ADRESU:

Nr. 5200. firmy, dostarczającej kompletne smolarnie do smolenia beczek piwnych i kuf.

Nr. 5208. hurtowni świec samochodowych marki „Boche“ i „Champion“.

Nr. 5243. fabryki, wyrabiającej naczynia szklane żeberkowe do akumulatorów radiowych.

Nr. 5319. firmy, która ma zastępstwo na magneta do motocykli.

Nr. 5382. firm, które produkują płytki do kopijowania (zwilżania).

Nr. 5384. firmy, mogącej dostarczyć wzory na żelazne bramy, okna żelazne, balustrady itp.

Nr. 5388. zastępcy na amerykańskie opony samochodowe „Millera“.

Nr. 5420. Wytwórni kamyczków do zapalniczek.

Nr. 5421. fabryki, dostarczającej wiaderka emalowane i blaszane dekoracje dziecięce do zabawy.

Nr. 5424. firmy, mogącej podać projekty budynków mieszkalnych murowanych, parterowych.

Nr. 5427. dostawców na spreżyny do stół do zapraw.

Nr. 5435. firmy, która dostarcza drzewo do robot piłęczkowych (Laubsägeholz).

Nr. 5437. fabryki wyrobów gumowych np. gumy bilardowej.

Nr. 5446. fabryki, wyrabiającej śrubunki, wyloty, rozpryskiwacze, łączniki itp. mosiężne, do węży parcianych i gumowych $\frac{1}{4}$ “ do 3“.

Nr. 5459. firmy dostarczającej drut platynowy średnicy 0,25 mm.

Nr. 5460. firmy, dostarczającej nowe ewtl. i używane zdadne do użytku maszyny do odlewu rur ołowianych.

Nr. 5463. firmy, wyrabiającej żaluzje z blachy falistej.

Nr. 5465. fabryki, dostarczającej pastę do poniklowania i polerowania.

Nr. 5470. firmy, wyrabiającej dzwonki do rowerów.

Nr. 5473. fabryki, wyrabiającej areometry lewarowe do mierzenia gęstości kwasu stosowanego do akumulatorów.

Nr. 5475. firmy, dostarczającej urządzenia do suszenia fig.

Nr. 5480. firmy dykt i fornierów w Ameryce Północnej.

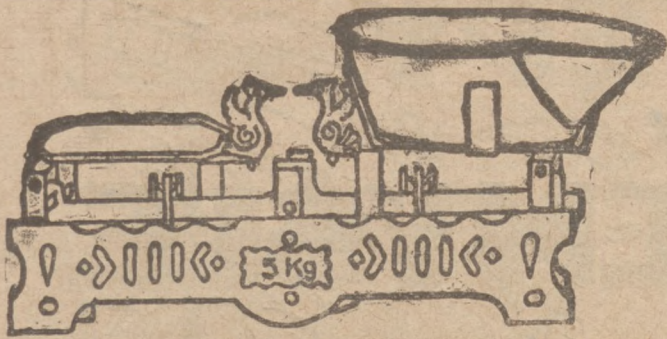
Nr. 5482. odlewni, która wyrabia antaby żelazne lane i mosiężne do zamków budowlanych.

Nr. 5483. fabryki, wyrabiającej kartony wysyłkowe.

UPRASZA SIĘ O PODANIE:

Nr. 5276. przepisu na specjalną masę, której używali murarze przed wojną do zaklejania wzgl. reperowania szczelin i dziur w murach i fasadach domów i balkonów. Masa ta była bardzo trwała.

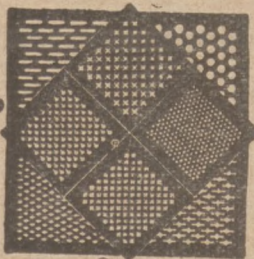
Kupując polski towar – WZBOGACASZ KRAJ i siebie samego

ADOLF HERSINA RAWICKA
FABRYKA WAG

8583 **Rawicz - Kościelna 407. Telef. 17.**

7426
BLACHY DZIURKOWANE (SITA)

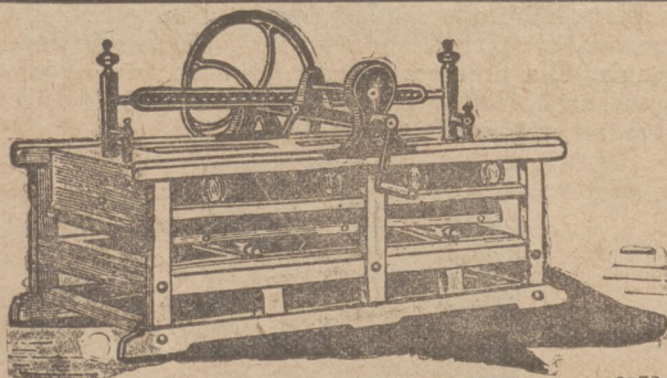

dla przemysłu żelaznego, cementowego, papierniczego, kopalnianego, chemicznego, dla rolnictwa, cukrownictwa, młynarstwa, fabryk krochmalu, gorzeln i browarów, do wszelkich urządzeń i aparatów technicznych, oraz blachę ażurową do celów budowlanych, ozdób itp. Wykonywa z wszelkich materiałów w dowolnych rozmiarach i grubości

Wytwórnia Blach Dziurkowanych

„Sito” Warszawa, Dobra 86, telefon 1-92

8498m Nagrodzona wielkim medalem srebrnym na Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu.

8772
**Fabryka magli
B. Kapczyńskiego**

Łódź, Podrzeczna 33. Telefon 108-55. Firma egz. od 1889 r.

Filce

techniczne od 1 do 100 m/m grube, do wszelkich celów

tarce filcowe

każdego rozmiaru, do polerowania szkła, luster, mosiądzu, aluminium, żelaza i t.p. wogóle wszelkiego rodzaju filce dostarcza po cenach fabrycznych:

7392

R. KUNERT i S-KA T.z o.p. POZNAŃ

ul. Woźna 12, tel. 29-21 i 55-38 przyw.

Kolejki przenośne

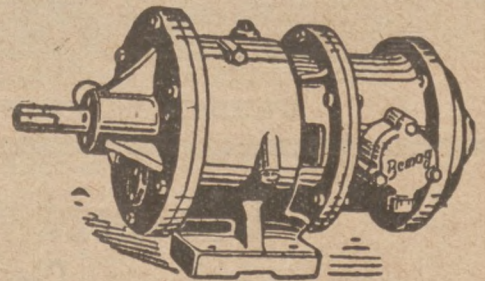
dla celów przemysłowych i rolniczych, na podkładach stalowych, kompletnie zmontowanych, dostarczają krótkoterminowo po cenach przystępnych

**Modrzejowskie Zakłady
Górnico-Hutnicze, S. A.**

w Sosnowcu

8610

Każda modna pracownia używa do napędu maszyn każdego rodzaju tylko napędy redukcyjne „BEMAG”

Zastępują w zupełności kosztowną transmisję! Oszczędzają prąd! Oszczędzają czas!

Fabryka Maszyn Górniczych
T. z o. p. — Katowice — Załęże

8173

ORIGINAL
HEINEKE
PS No. 1
AMP
U.P.K.
VOL.
SKODA
D.W.
TORUŃSKA FABRYKA SZYLDÓW i STEMPLI
H. RAUSCH-TORUN
UL. MOSTOWA 16 TEL. 14 09
ZAŁ. 1902
ZAKŁAD RYTOWNICZY.
FABR.
„SIT”
WARSAWA
MED. BRONZ. RIWK. POZNAŃ 1929
WYTW. WITANIA KRAJOWA W. POZNAŃ
S.FINKS
ROWER
HONIX
MADE IN GERMANY

„Der Eisenhändler”

Berlin SW 68, Alte Jakobstr. 156/157

Znane najlepsze i ulubione pismo fachowe dla branży żelaza, towarów żelaznych, narzędzi, sprzętów domowych i kuchennych oraz handlu maszyn itp. Najlepszy informator źródeł zakupu i organ ogłoszeniowy dla wymienionych branż.

Wychodzi od 37-miu lat raz w tygodniu
Na życzenie numery okazowe.

Wszelkich wiadomości udziela się za nadesłaniem kosztów pocztowych
Korespondencja tylko w niemieckim języku.

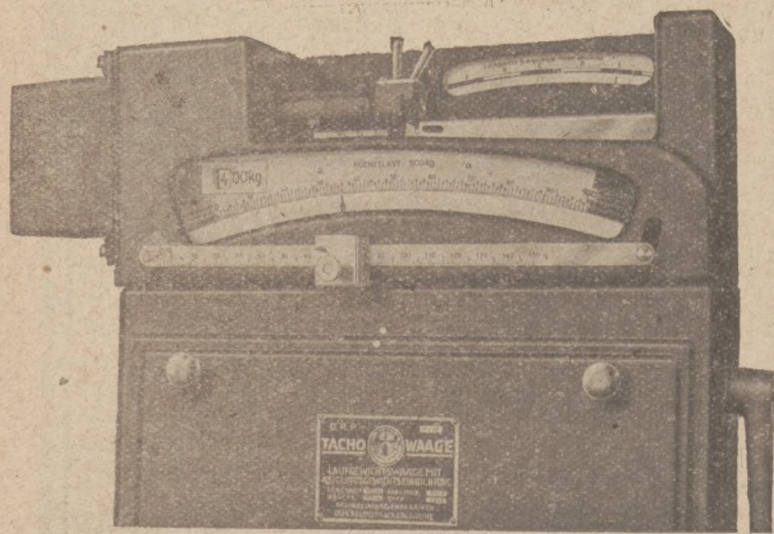
(PRZEDRUK ARTYKULÓW DOZWOLONY JEDYNIEM ZA PODANIEM ŹRÓDŁA).

Dla przemysłu wszelkich dziedzin! Dlaczego i jak ważyć należy?

(Dokończenie.)

Wagi, które spełniają wymagania punktu a) i znajdują zastosowanie w przemyśle, dają się zestawić pod pojęciem „wag pewnych”. W tej grupie najbardziej rozpowszechniona patentowa „Schembera” waga z rolkowym aparatem odważnikowym rejestrującym (ryc. 2) została sprawdzona przez lata w różnych warunkach. Buduje się ją w granicach odważania od 50 do 100.000 kg., jest pewna przeciw pomyłkom i sfałszowaniu, zmusza odważającego do właściwego wytarowania, jest prostą i szybką w obsłudze i używa możliwości rejestrowania bieżących numerów odważań, ciężaru (brutto, tara lub netto), nadawcy i odbiorcy, rodzaju i jakości towaru oraz daty odważania.

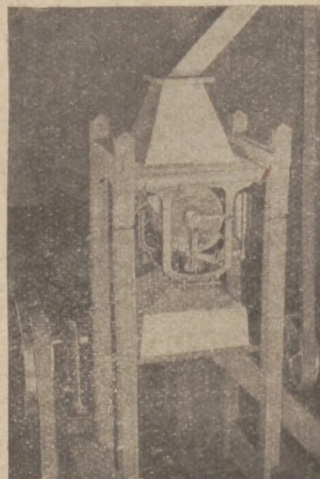
Pewność i szybkość ważenia, połączona ze znaczeniem w postaci dostosowanej do księgowania wniosły w gospodarkę towarów na wagę z rolkowym aparatem odważnikowym słuszną nazwę „wagi rejestrującej”. (Ryc. 4.)

Rycina 6.

Wagi uchylnie, a w szczególności rejestrująca waga uchylna (ryc. 5), nadają się do odważań w postępie pracy ciągłej w krótkim rytmie (3—5 sekund), podczas gdy waga z rejestrującym aparatem rolkowym (ryc. 2) znajduje zastosowanie do tego samego celu przy rytmach od 8 sekund w górę.

Wagi, które odpowiadają wymaganiom punktu c), są rozmaicie ukształtowane, zależnie od rodzaju wymagania. Dla przeprowadzenia odważań w wózkach kopalnianych lub w biegowych wózkach wiszących stosuje się wagi według rycin 8 i 9.

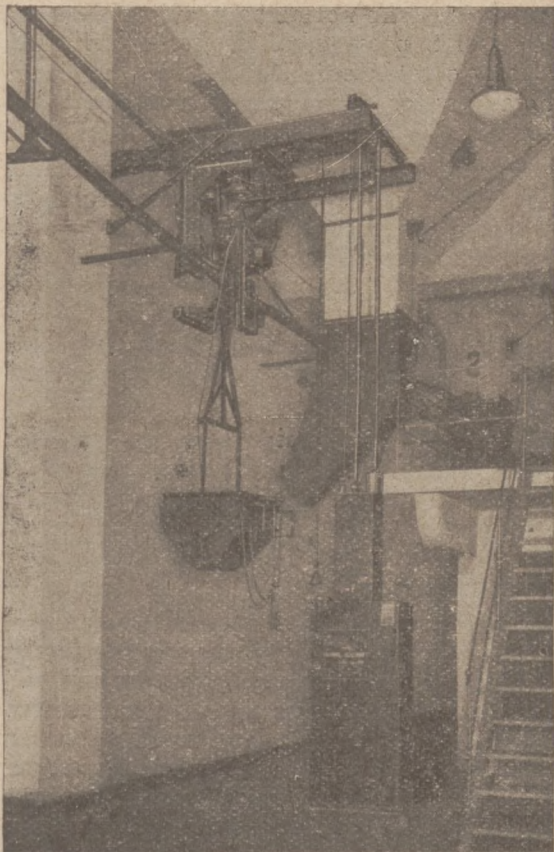
Rycina 7.

Wagi, które odpowiadają wymaganiom punktu b), są to pojedyncze albo kombinowane wagi uchylnie. Typy pojedynczych wag uchylnych wykazują ryciny 3 i 4; są to tak zw. „Schembera” wagi uchylnie czterowskaźnikowe.

Pokazują one szybko i samoczynnie ciężar towaru położonego na pomoście bez dokonywania choćby jednego rękożynu w celu ustalenia ciężaru. Ta waga jednak nie rejestruje.

Waga na ryc. 5 uwidoczniiona, zwana jest „rejestrująca uchylna waga”, pracuje również samoczynnie, jak te z rycin 3 i 4, rejestruje ona jednak także ciężar i przedstawia przez to najbardziej rozposzechniony typ w tym zakresie.

Wagi uchylnie ważą najszybciej z wszystkich istniejących wag i są budowane w granicach odważalności od 1—50.000 kg. Wagi uchylnie kombinowane przedst. ryc. 6. Uznany typ na wielkie ciężary (ryc. 5).

Rycina 8.

Te wagi ważą samoczynnie i rejestrują również ciężary. Wagi ryciny 8 sumują ciężary licznikiem, a waga na rycinie 9 rejestruje każde poszczególne odważanie na bieżącym pasie.

Jeżeli towary przeprowadza się wyciągami kulłowymi itd. lub siłą ciężkości z komór, mają wagi wygląd taki, jak na rycinie 7, ważą one samoczynnie i wykazują ciężary na liczniku dodającym.

Rycina 9.

Temi przykładami nie wyczerpano jeszcze opisów wszystkich typów wag przemysłowych, ale przynajmniej wskazano, że *nie* brak środków ważących o odpowiedniej budowie, powoduje używanie nieodpowiednich wag. Przyczyny raczej szukać należy w tem, że nauka o wagach w szkołach i informacje w literaturze są za skąpe, a powtóre też dlatego, że nieodpowiednie wagi znacznie mniej kosztują niż wagi odpowiednio dokładne i precyzyjne.

Wkońcu też na pytanie: *która waga jest droga, a która tania?* — trafna odpowiedź powinna brzmieć:

Tania jest ta waga, która opłaca się przez wyłączenie strat, choćby jej cena zakupu była bardzo wysoka, *droga* zaś była, jest i zawsze będzie *taka waga*, przez którą traci się pieniądze — chociaż nawet dostałoby się ją w podarunku.

F. S.

Postępy w dziedzinie energii elektrycznej w Ameryce

Rozwój budowy wielkich jednostek elektrycznych. — Postępy w budowie kotłów parowych. — Para wysoko przegrzana o wysokim ciśnieniu. — Ruszta ruchome o automatycznym zasilaniu. — Budowa wielkich maszyn elektrycznych dla wysokiego napięcia.

Rozwój budowy większych jednostek wytwarzających energię elektryczną w Ameryce postępował w ostatnich latach szybkim krokiem naprzód. Wprawdzie nowych central elektrycznych budowano mniej, aniżeli przedtem, natomiast rozbudowę istniejących prowadzono w bardzo rozległym stopniu. Wzmocnioną uwagę skierowano powszechnie na racjonalizację urządzeń i ekonomizację gospodarki cieplnej. Z tych też względów rozpowszechniło się coraz bardziej zastosowanie wysokiego ciśnienia oraz turbin z odbiorem pary.

Do nowych central o wysokim ciśnieniu zaliczyć należy elektrownię w Wilmington i New Jersey. Centrala w Wilmington produkuje parę o ciśnieniu 95 atm. i 385° C. i posiada 2 turbogeneratory z kondensacją po 53 000 KW. i jeden turbogenerator z przeciwnie-

niem na 12 500 KW., z którego odbiera się parę dla celów przemysłowych o 14 atm. ciśnienia.

Centrala w New Jersey wytwarza parę o 98 atm. dla prowizorycznie ustawionej turbiny o mocy 55 000 KW., w której przegrzewa się parę międzysiałową przy 28 atm. do 400° C.

Elektrownie te zaliczają się do pierwszych kompletnych central o wysokim ciśnieniu, pomimo istniejące również elektrownie w Edgar, Lakeside i North East, które jednak dostarczają parę o niskim ciśnieniu 25—28 atm. do dawnej sieci parowej. Dla ścisłości nadmienić należy, że elektrownia w Edgar otrzymała ostatnio dwa kotły wysokopięśne o 98 atm. i jedną turbinę o mocy 12 500 KW., natomiast elektrownia w Lakeside otrzymała drugą turbinę o mocy 7 700 KW.

Bardzo ciekawe zastosowanie wysokiego ciśnienia

spotyka się w centrali Philip Carey Manufacturing w Cincinatti. Ciśnienie pary wynosi tam 126 atm., przy czym maszyny parowe przystosowane zostały do pracy przy 98 atm. i 430° C. przegrzania, przy przeciwności 4,2 atm.¹⁾. Zaznaczyć należy, że centralę tę budowała wszechświatowa firma Borsig.

Wzrost zastosowania wysokiego ciśnienia pary również i dla celów przemysłowych znalazł rozwiązanie w projekcie elektrowni w Waldorf Paper Products w St. Paul, gdzie ustawiono dwa kotły o ciśn. 46 atm. i 110 m.² pow. ogrzewalnej. Według innego projektu ma być w jednej z nowopowstałych elektrowni ustawiona maszyna o mocy 10 000 KW., przy czym wytworzona w kotłach para posiadać będzie 500°, zaś przy wejściu do maszyny 540° C.

Do nowych central zaliczyć również należy centralę w Powerton (Illinois). W pierwszym stadium budowy centrala ta posiada 50 000 KW. przy 42 atm. ciśnienia.

Nowa centrala w State Line uruchomiona będzie w roku bieżącym i składać się będzie z 5 turbogeneratorów o mocy 208 000 KW. każdy. Budowa elektrowni w Debray również jest na ukończeniu. Składać się ona będzie z dwóch turbin o mocy 50 000 KW., przy 28 atm. i 370° C.²⁾

Również ukończono budowę centrali w South Medow o mocy 10 000 KW., zawierającej turbinę parową rtęciową. Turbina tego rodzaju o mniejszej mocy pracuje od dłuższego czasu w centrali w Dutch Point³⁾. Badania nad zastąpieniem rtęci dyfenylem prowadzone są w kilku większych wytwórniach.

Z mniejszych central ciekawsze urządzenie posiada elektrownia w Avon Park, w której kocioł i turbina znajdują się w jednym pomieszczeniu, tak, że przy pomocy automatycznej regulacji całą instalację o mocy 15 000 KW. obsługuje jeden maszynista⁴⁾.

W centrali w Hopewell ustawiono maszyny parowe o mocy 1 200 KM. i 30 atm. dla napędu kompresorów.

Ogólnie biorąc, zaznaczyć należy, że lata ubiegłe uwydatniły się ustawieniem większej ilości turbin o większej mocy. I tak ustawiono jednostkę o mocy 165 000 KW. w Pilo, 165 000 i 160 000 KW. w Hell Gate, 160 000 KW. w East River, 110 000 KW. w Hudson Avenue, 104 000 w Crawford Avenue, 94 000 w Lond Beach. Największa jednocylindrowa maszyna o mocy 75 000 KW., 1 800 obr/min. i częstotliwości 25 okr./sek. ustawiona została w centrali Huntley. Ciekawszą konstrukcję posiada 160 000 KM. maszyna iandem ustawiona w East River⁵⁾. Maszyna ta posiada jeden generator o podwójnym uzwojeniu każde o wydajności 80 000 KW. Uzwojenia te nie są elektrycznie sprzężone, lecz każde przyłączone jest oddzielnie do szyn zbiorczych i może wywiązać samodzielnie połowę ogólnej mocy.

Żadna z powyższych maszyn nie pracuje powyżej 42 atm. i 400° C. Powszechnie przyjęto granicę 50 atm. dla maszyn jednocylindrowych. Przy wszelkich wyższych ciśnieniach znajdują zastosowanie maszyny z przegrzaniem między działowym. Jako granicę temperatury przegrzania dla maszyn jednocylindrowych przyjęto 412° C.

¹⁾ Die Wärme 1926, nr. 6, 7, 8, 1927, nr. 17, 1928, str. 874.

²⁾ Die Wärme 1928, str. 391 i 855.

³⁾ Die Wärme 1928, str. 275.

⁴⁾ Die Wärme 1928, str. 886.

⁵⁾ Die Wärme 1927, str. 21.

Równocześnie z rozwojem budowy turbin postępuje również budowa kondensatorów. Powierzchnia chłodzenia największego kondensatora zainstalowanego w Hudson Avenue wynosi 7900 m.². Centrala w Long Beach posiada cztery pionowe kondensatory, zaś w East River ustawione są kondensatory o powierzchni chłodzenia 5750 m.² każdy.

Budowa dużych kotłów parowych kroczy również szybko naprzód. Jako normalną przyjmuje się wydajność 135—180 t. pary/godz. W East-River znajdują się trzy kotły o wydajności 445 t./godz. Powierzchnia ogrzewalna kotłów przemysłowych wynosi średnio 900—1100 m.².

Na wzrost wielkości kotła wpływa hamująco wzmożone zastosowanie ekonomizerów i podgrzewaczy powietrza. Podczas gdy pierwsze kotły wysokoprężne w Edgar posiadały 1425 m.² pow. ogrz. o wydajności 65 t./godz. pary, to zamówione ostatnio dla tej centrali dwa kotły wytwarzać będą 116 t./godz. pary przy połowie powierzchni ogrzewalnej. Kotły te zaopatrzone zostaną w znacznie większe ekonomizery i podgrzewacze powietrza.

Zastosowanie chłodzenia obmurza palenisk na pył węglowy rozpowszechniło się również w znacznym stopniu. Obciążenie przestrzeni ogniowej, które wynosiło 107.000—133.000 kal./m.³ przy chłodzeniu powietrzem, osiągnęło 227.000—445.000 kal./m.³ przy chłodzeniu wodnym.

Automatyczne regulatory paleniska spotyka się coraz bardziej nie tylko w większych centralach, ale również i w elektrowniach przemysłowych. Paleniska na pył węglowy dla siłowni zaopatrzone są przeważnie w pojedyncze młyny; natomiast w przemyśle pierwszeństwo pozostawia się młynom centralnym. Poziome krótkopłomienne palniki usuwają coraz bardziej pionowe. Problem przemiału różnych gatunków węgla, usuwanie pyłu z powietrza i gazów jako też oddzielenie popiołu znajduje coraz większe zainteresowanie. — Trzy duże centrale spalają antracyt i trzy — węgiel brunatny.

Korzystne wyniki zastosowania palników Brennera w centrali w Huntley⁶⁾ pociągnęły za sobą ustawienie nowych takich urządzeń w czterech innych paleniskach.

Przy nateżeniu powierzchni ogrzewalnej wynoszącym 78 kg. pary/m.² godz. uzyskano skutek użyteczny dochodzący do 85 proc. Również w centrali w Toronto zainstalowano dwa takie paleniska, z których wydobywa się szlakę w stanie płynnym przy temperaturze topienia w granicach 1265—2010° C.

W budownictwie okrętowym znalazło zastosowanie palenisko na pył węglowy. Za wytyczne przyjęto znaczną różnicę w cenie między węglem i ropą, która zmienia się na korzyść to jednego lub też drugiego paliwa, zależnie od warunków miejscowych.⁷⁾

Budowa rusztów mechanicznych ogarnia coraz szersze kręgi. Za wytyczne przyjęto zwiększenie wydajności, zastosowanie podgrzanego powietrza i znaczną elastyczność. Ze względu na wzrost długości paleniska nastąpił podział na dolne i górne siery przy paleniskach dolnych. Wprowadzenie wórnego powietrza przez przednie obmurze znalazło również zastosowanie. We wielu wypadkach zastąpiono ze wzglę-

⁶⁾ Die Wärme 1928, str. 407.

⁷⁾ Die Wärme str. 388 i 885.

dów wytrzymałości żelazo lane — stałą. Dzięki temu paleniska ruchome współzawodniczyły z paleniskami na pył węglowy.

Zastosowanie podgrzanego powietrza wywołało konieczność zastosowania nowej formy szczeliny w płytach rusztowych. W ten sposób dopuszczono znacznie dłuższe wydłużenie tych płyt. Jako dopuszczalne przyjęto 370° C.

Dużą uwagę poświęcono regulacji dopływu powietrza. Obciążenie rusztu wahało się średnio w granicach 244—380 t. węgla m.² godz. pow. rusztu.

Poza rozwojem w budowie centrali parowych, uwydatnił się również postęp w budowie central wodnych. Na początku tego roku w ruchu znalazły się centrale o ogólnej mocy 10.500.000 KM. Na centrale hydroelektryczne przypada 43 proc. ogólnie wytworzonej mocy. Skutek użyteczny central hydroelektrycznych znacznie wzrosł za okres ostatnich lat. Podczas gdy w 1920 r. z 1 KM. zainstalowanego uzyskano 2333 KW/godz., to w 1923 r. liczba ta osiągnęła ilość 3420 KW/godz.

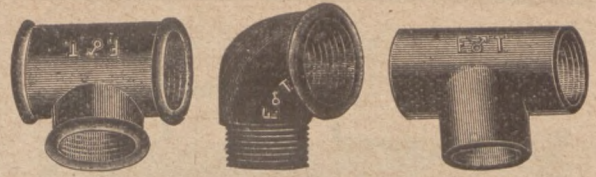
Co do wielkości, to zaznaczyć należy, że w tym kierunku uwydatnił się znaczny postęp. I tak uruchomiono w Conowing siedem jednostek o 54.000 KM. każda, które pracowały przy spadku 27 mtr. Centrala hydroelektryczna w Big Creak posiada dwie turbiny o mocy 56.000 KM. każda przy 73,5 mtr. spadku. W Norwood pracuje turbina o mocy 88.000 PS. i 21 mtr. spadku. W Rockey River uruchomiono pierwszą centralę napędzaną wodą akumulowaną w zasobnikach. Centrala ta posiada turbinę o mocy 33.000 PS. z poprzecznym wałem i dwie pompy o mocy 8.100 PS. dla 73 mtr. wysokości.

Również wybudowano centralę hydroelektryczną o niskim spadku w Ohio. Centrala ta zaopatrzona jest w 8 jednostek śrubowych po 13.500 PS. przy 3—11 mtr. spadku.

W związku ze wzrostem mocy jednostek napędowych, zaznaczyć można również postęp w budowie i zainstalowaniu maszyn elektrycznych. Natężenia prądu i napięcia są bardzo wysokie. I tak wytwarza generator 160.000 KW. prąd o natężeniu 8.000 amp. Generator ten posiada dwa uzwojenia tak, że właściwie przedstawia za sobą dwie jednostki sprzężone ze sobą równolegle. Każde uzwojenie przyłączone jest do szyn zbiorczych za pośrednictwem wyłącznika olejowego. Napięcie tych maszyn osiąga w jednym wypadku 13.000 wolt. Generator o mocy 100.000 KW. w Southern California wytwarza napięcie 16.500 wolt. Generator o mocy 208.000 KW. w State Line — 22.000 wolt.

Od kilku lat rozległe zastosowanie znajduje kondensator synchroniczny dla przesunięcia faz. W nowoczesnych urządzeniach kondensatory te chłodzone są wodorem⁸⁾. Kondensator taki dla mocy 12.500 KVA. zainstalowany jest w New England Power Co.

⁸⁾ Die Wärme 1928, str. 885.

FEINSTAHLWERKE TRAISEN-LEOBERSDORF A.G.

vorm. FISCHER, TRAISEN (Dolna Austrja)

Adres telegraficzny: „Feinstahl-Traisen“

Odewnia stali i metali miękkich, fabryka zamków
SPECJALNOŚĆ: Kształtki z specjalnego żelaza odwęglonego na rury gazowe i wodociągowe, marki sławy światowej F. T.

Wykonujemy poza tem: zamki budowlane, meblowe oraz kłódki pancerne, dalej odlewy stalowe i z metali miękkich, według nadesłanych nam rysunków i modeli.

Kształtki i zamki dostarczamy franko oclone, ewent. franko dom w złotych.

Zapytania, względnie zamówienia skierować należy do jeneralnego zastępcy na Małopolskę, Górny Śląsk, Poznańskie, Pomorze i Wolne Miasto Gdańsk:

Jakob S. Karl, jun., Wiedeń

(Wien II), Feuerbachstrasse 8

na teren b. Kongresówki:

8232

POŚLUSZNY, Warszawa, Żórawia 33

oraz drugi o mocy 20.000 KVA. w Appalachran Power Co. Kondensatory te zainstalowane są na wolnym powietrzu i otoczone szczelnym korpusem. Chłodzenie wodorem pozwala osiągnąć większe chłodzenie o 25—50 proc. aniżeli przy chłodzeniu powietrznym.

Dla uzupełnienia wspomnieć należy również o postępie w budowie silników spalinowych t. zw. Diesl'i. Wprawdzie uwydatnia się znaczny wzrost jednostek, jednakowoż wielkości te nie osiągnęły rozmiarów budowanych w kraju. Najwięcej z Diesl'i zainstalowano w Ameryce, które osiągnęły moc 4000 KM. W ub. r. zainstalowano znaczną ilość silników o mocy 1.500, 3.000 i 4.000 PS., wprawdzie większa ilość tych silników dotyczy mocy 1.000 KM. i mniej.

Całkowita energia, wytworzona w Północnej Ameryce, wynosiła w październiku r. ub. 7.900.000.000 KWł., co stanowi wzrost 14 proc. w stosunku do 1927 roku. Elektryfikacja przemysłu amerykańskiego jest bardzo wydatna. I tak 74,4 proc. fabryk posiada napęd elektryczny, 20,6 proc. parowy, i 3 proc. maszynami spalinowymi, podczas gdy tylko 2 proc. pracuje kołami wodnymi lub też turbinami.

Inż. T. Zgliński.

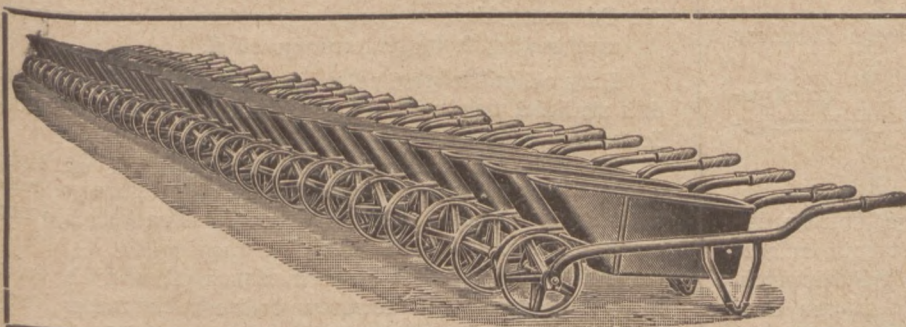
ANTONI DYMICKI

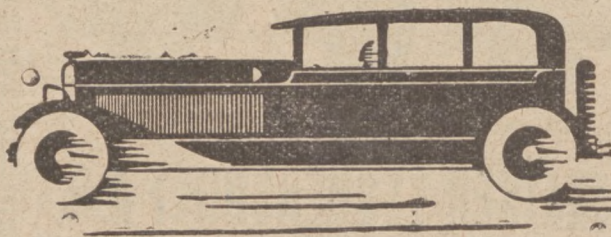
FABRYKA WYROBÓW ŻELAZNYCH W JAROSŁAWIU

Taczki całożelazne lekkie, silne, niewywrotne, o pojemności 60, 80, 100, 120, 140, 160 l. Model nowy znacznie ulepszony 8013

Kółka do tacek patent, żelazne, samoczynnie się smarujące z panewkami do wymiany.

Wyroby nieprześcignione w konstrukcji i trwałości. Tysiące w użyciu. Liczne referencje pierwszorzędnych odbiorców.

Dział Samochodowy

Ustawa o państwowym Funduszu Drogowym

Wniesiono u nas nowy projekt ustawy o Funduszu Drogowym. Ustawa ta posiada naszym zdaniem ten błąd, że chce zbyt radykalnie obciążyć na Fundusz Drogowy ruch samochodowy, nie uwzględniając zupełnie innych środków komunikacji. Takim sposobem słaby rozwój automobilizmu u nas znów niepotrzebnie zostanie zahamowany.

Dla informacji PT. Czytelników projekt ten podajemy.

W dniu 4 marca Rząd wniósł do Sejmu projekt nowej ustawy w następującym brzmieniu:

Ustawa

o

Państwowym Funduszu Drogowym.

ROZDZIAŁ I.

„Państwowy Fundusz Drogowy“.

Art. 1.

Dla dostarczenia środków na utrzymanie, budowę i wzmocnienie dróg państwowych oraz udzielania zapomóg na budowę i wzmocnienie dróg samorządowych, mających doniosłe znaczenie dla komunikacji, tworzy się Państwowy Fundusz Drogowy, który jest osobą prawną.

Art. 2.

Na pokrycie wydatków Państwowego Funduszu Drogowego służą następujące wpływy:

1. Opłaty od pojazdów mechanicznych (rozdział II);
2. opłaty od biletów za przejazd pojazdem mechanicznym (rozdział III);
3. grzywny za przekroczenia przepisów porządkowych na drogach publicznych, wydanych na podstawie ustawy z dnia 7 listopada 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 89, poz. 656);
4. dotacja Skarbu Państwa w wysokości określonej w budżecie państwowym na każdy okres budżetowy.

Art. 3.

Państwowy Fundusz Drogowy ma prawo zaciągać pożyczki do łącznej wysokości 200.000.000 zł. z zabezpieczeniem na wpływach określonych w punkcie 1. i 2. art. 2.

Szczegółowe warunki pożyczek Państwowego Funduszu Drogowego zatwierdza Minister Skarbu.

Minister Skarbu ma prawo udzielać gwarancji państwowej do łącznej wysokości 200.000.000 zł. za pożyczki zaciągnięte przez Państwowy Fundusz Drogowy.

Art. 4.

Budżet Państwowego Funduszu Drogowego, którego zarząd sprawuje Minister Robót Publicznych, stanowi załącznik każdorazowego budżetu Ministerstwa Robót Publicznych.

Sprawozdanie rachunkowe Państwowego Funduszu Drogowego za każdy okres budżetowy będzie dołączane do właściwego zamknięcia rachunków państwowych.

Art. 5.

Minister Robót Publicznych ma prawo w porozumieniu z Ministrem Skarbu zwiększać wydatki, przewidziane w budżecie Państwowego Funduszu Drogowego, jak również ustalać nowe wydatki (w budżecie tym nieprzewidziane, o ile zmiany te nie spowodują powiększenia dotacji ze Skarbu Państwa na rzecz wymienionego Funduszu (art. 2, p. 4).

ROZDZIAŁ II.

Opłaty od pojazdów mechanicznych.

Art. 6.

Ustanawia się opłatę od pojazdów mechanicznych w następującej wysokości, w stosunku rocznym:

1. Od samochodu osobowego, służącego do własnego użytku:
  - a) po 40 zł. od każdych 100 kg. wagi własnej samochodu, którego waga nie przewyższa 1.500 kg.,
  - b) po 50 zł. od każdych 100 kg. wagi własnej samochodu, którego waga przewyższa 1.500 kg.
2. Od samochodu osobowego, użytkowanego przez przedsiębiorstwa przewozowe w celach zarobkowych, po 50 zł. od każdych 100 kg. wagi własnej samochodu.
3. Od samochodu ciężarowego lub traktora, służącego do własnego użytku:
  - a) po 25 zł. od każdych 100 kg. wagi własnej samochodu, którego waga nie przewyższa 1.500 kg.,
  - b) po 35 zł. od każdych 100 kg. wagi własnej samochodu, którego waga przewyższa 1.500 kg.
4. Od samochodu ciężarowego lub traktora użytkowanego w celach zarobkowych:
  - a) po 35 zł. od każdych 100 kg. wagi własnej samochodu, którego waga nie przewyższa 1.500 kg.,
  - b) po 45 zł. od każdych 100 kg. wagi własnej samochodu, którego waga przewyższa 1.500 kg.
5. Od przyczepek do pojazdów mechanicznych, tak dla przewozu osób, jak i ciężarów po 25 zł. od każdych 100 kg. wagi własnej przyczepki.
6. Od motocykla po 40 zł.
7. Od motocykla z przyczepką oraz trzykołowych pojazdów mechanicznych (cyklonetek) po 60 zł.

Przy obliczaniu wagi pojazdów mechanicznych nie uwzględnia się ilości mniejszych niż 50 kg., a ilości większe niż 50 kg. liczy się za 100 kg.

Dla pojazdów mechanicznych i przyczepek na kołach o obręczach gumowych podwyższa się określone w niniejszym artykule stawki opłaty o 25 proc., zaś na kołach o obręczach żelaznych — o 100 proc.

Opłata od pojazdów mechanicznych używanych do zarobkowych przewozów towarów będzie pobierana w kwocie o 50 proc. wyżej od norm ustalonych w p. 4 i 5 niniejszego artykułu.

Art. 7.

Od pojazdów mechanicznych, typów ustalonych przez Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu i Robót Publicznych, uiszcza się opłatę w wysokości 50 proc. norm wskazanych w art. 6.

Art. 8.

Pojazdy mechaniczne, wprowadzone do Polski na czasowy pobyt, mogą być opodatkowane w wysokości i według zasad, ustalonych przez Ministra Robót Publicznych w porozumieniu z ministrami: Spraw Wewnętrznych, Skarbu i Spraw Zagranicznych.

Art. 9.

Od opłaty wolne są pojazdy mechaniczne:

1. przeznaczone dla urzędowego użytku osób, którym według prawa międzynarodowego przysługuje prawo ekstraterytorjalności, oraz konsułów zawodowych, będących obywatelami państw obcych, z zastrzeżeniem wzajemności;
2. władz i urzędów państwowych (cywilnych i wojskowych) i samorządów;
3. przedsiębiorstw państwowych „Polskie Koleje Państwowe” oraz „Polska Poczta, Telegraf i Telefon”, z wyjątkiem pojazdów mechanicznych, używanych do zarobkowego przewożenia osób i bagaży;
4. pojazdy mechaniczne instytucji i zakładów użyteczności publicznej, w szczególności: szpitali, zakładów dezynfekcyjnych, straży ogniowych, pogotowi ratunkowych, zakładów wodociagowych i kanalizacyjnych oraz oczyszczania miasta jako też instytucji dobroczynnych, o ile są niezbędne dla działalności tych instytucji, względnie zakładów;
5. używane do objazdów służbowych własne pojazdy mechaniczne drogowego personelu technicznego, państwowego i samorządowego;
6. traktory, używane dla celów rolniczych.

Art. 10.

Obowiązek płacenia opłaty powstaje z chwilą dopuszczenia pojazdu mechanicznego do ruchu na podstawie obowiązujących przepisów, ustaje zaś po wycofaniu pojazdów z ruchu.

Opłatę uiszcza właściciel w ratach kwartalnych zgóry, poczynając od kwartału następującego po powstaniu obowiązku płacenia.

Przepis ten stosuje się analogicznie, o ile w ciągu roku zajdą okoliczności uzasadniające zmianę wymiaru opłaty.

Art. 11.

Opłatę wymierza się i pobiera według miejsca stałego postoju pojazdów mechanicznych.

Jeżeli co do tego miejsca zachodzą wątpliwości, za miejsce takie uważa się miejsce stałego pobytu właściciela pojazdów mechanicznych. (C. d. n.)

Zjazd przedsiębiorców autobusowych w Warszawie

W dniu 23. bm. odbyła się w Warszawie konferencja przedsiębiorstw autobusowych, w której biorą udział delegaci z całej Polski. Zadanie konferencji polega na rozpatrzeniu szeregu palących spraw, związanych z rozwojem komunikacji autobusowej u nas w kraju. Między innymi najważniejszymi sprawami są: 1. sprawa walki ze spadkiem frekwencji, — 2. uzgodnienie rozkładów jazdy, — 3. ujednostajnienie typu wozów i wycofanie wozów starych, — 4. sprawa pierwszego ogólnopolskiego kongresu komunikacji autobusowej w Poznaniu.

Ponieważ w chwili oddania naszego numeru do druku nie posiadamy jeszcze wyników tej konferencji, szczegółoly podamy w następnym numerze.

**Największy wybór akcesoryj samochodowych
w Polsce.**

Pierścienie tłokowe, łańcuchy pociągowe i rozdzielcze

Okucia do karoserji:

Zamki, klamki, zawiasy, blacha aluminiowa, listwy żelazne, mosiężne, aluminiowe i t. d.

8606

L. Krupka

Warszawa

Nowy Świat 5. Tel. 21070

Kilka-sei

opon i detek

różnych marek stale na składzie.

Katalogi wysyła się na żądanie.

**Gaśnice pianowe
„PERKEO”**

**CHŁODNICE
do samochodów, samolotów, traktorów etc.**

**Wszelkie masowe
wyroby blacharskie
i drobne mechaniczne**

produkuje

FABRYKA WYROBÓW METALOWYCH

„BIELANY”

**Warszawa, Kamedułów 71
Telefon 231-30**

Biuro sprzedaży:

**Warszawa, plac Napoleona 3
Telefony: 284-97 i 259-14**

7999

8521 m

Związek Właścicieli Autobusów w Łodzi tworzy własną spółdzielnię

Na ostatnim walnym zebraniu Centralnego Związku Właścicieli Autobusów (Okręg Województwa Łódzkiego) poruszono szereg ważnych i ciekawych spraw. Po referacie p. Żarneckiego, którego powołano na przewodniczącego, rozwinęła się ożywiona dyskusja o Państwowym Funduszu Drogowym, opłatach za postój w miastach i o budowie dworca autobusowego w Łodzi. Zebrani jednogłośnie zaprotestowali przeciwko projektowi nadmiernego obciążania autobusów opłatami na rzecz Funduszu Drogowego i upowładnili Centralę do czynienia najenergiczniejszych kroków, celem obalenia tego projektu.

W sprawie opłat za postój wysunięto postulat, aby one były obliczane na podstawie rzeczywistych kosztów, związanych z reperacją bruków, zniszczonych przez autobusy, a nie dowolnie, jak to obecnie czynią niektóre samorządy.

W sprawie dworca autobusowego zebrani powzięli uchwałę, że powinien on znajdować się w śródmieściu, a nie na peryferji, inaczej bowiem może znacznie spaść frekwencja autobusów.

Poza tem omawiano jeszcze szereg innych spraw, pomiędzy które najważniejszą była sprawa utworzenia *własnej spółdzielni*, zaopatrzonej w benzynę, smary, oraz w inne niezbędne materiały i przybory. Zorganizowanie takiej spółdzielni zostało definitywnie zdecydowane i zebrani dyskutowali nad sposobami jak najszybszego jej uruchomienia.

Tworzenie własnych spółdzielni przez poszczególne zrzeszenia przedsiębiorstw samochodowych jest bardzo ważnym posunięciem ekonomicznym, które przy odpowiedniej organizacji może posiadać doniosłe znaczenie.

Redukcje w przemyśle samochodowym

Kryzys ekonomiczny i ciężkie warunki zbytu samochodów, łącznie z nadprodukcją zmusiły wiele fabryk samochodowych do przeprowadzenia poważnych redukcji. Zahamowanie produkcji dotknęło nie tylko przemysł niemiecki, który od dłuższego już czasu pracował ze stratami, lecz i amerykański. Jak się dowiadujemy, nawet potężny koncern samochodowy General Motors musiał przeprowadzić pewne redukcje, które w pierwszym rzędzie dotknęły montownie i oddziały, znajdujące się w krajach, gospodarka których najwięcej ucierpiała z powodu ogólnego kryzysu gospodarczego. W Polsce np. w rezultacie reorganizacji pracy w fabryce i biurach General Motors, dokonanej z uwzględnieniem obecnej ciężkiej konjunktury, przeprowadzono odpowiednią redukcją personelu biurowego, zgodnie z ogłoszoną już dawniej zapowiedzią. Należy jednak przypuszczać, że redukcja ta jest spowodowana tylko chwilową koniecznością dostosowania się do znacznego skurczenia się naszego rynku, i polepszenie konjunktury spowoduje dalszy pomyślny rozwój tej placówki w Polsce.

Świadectwa moralności i powtórne egzaminy

„Szofer Polski” komunikuje, że dzięki staraniom Związku Szoferów i Mechaników Automobilowych, Komisarjat Rządu zwolnił szoferów od obowiązujących formalności, pochłaniających nieprodukcyjnie dużo czasu oraz niepotrzebnych wydatków pieniężnych na opłaty stemplowe.

Ruch samochodowy we Francji

BADANIE HAŁASU ULICZNEGO W PARYŻU.

Badania przeprowadzone przez magistrat paryski wykazały, iż hałas uliczny w Paryżu spowodowany jest w 36 proc. przez szum motorów, w 25 proc. przez syreny aut, w 11 proc. ruch tramwajów i ciężarowych aut, w 9 proc. przez ładowanie towarów, w 5 proc. przez wylot gazów z motorów a w 2 proc. przez hamowanie wozów.

IŁOŚĆ SAMOCHODÓW W PARYŻU.

W dniu 1-go lutego b. r. kursowało w Paryżu ćwierć miliona aut, z czego 201.000 osobowych i ciężarowych, 22.000 motocykli, 20.000 taksówek i 7.000 autobusów. Natomiast w Berlinie kursowało w dniu 1-go marca b. r. tylko 96.000 aut.

„POLFAZAM” Fabryka zamków i okuć samochodowych POZNAŃ - DĄBROWSKIEGO 81

właściciel B. GILL

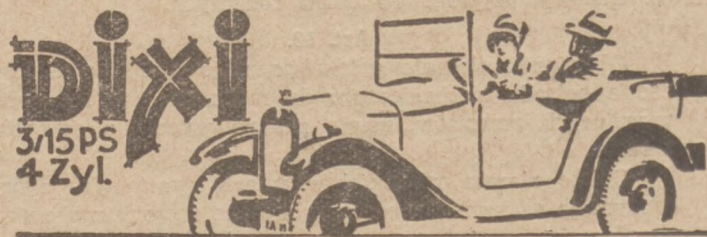
wykonuje

8592

wszelkie okucia do karoseryj i wagonów.

Zamki, antaby, rączki, przedłużacze do zamków. Zawiasy wszelkiego rodzaju, dźwigi do podnoszenia szyb i zderzaki.

Wyrabiamy również części zapasowe do samochodów wszelkich marek a mianowicie: kamienie do amortyzatorów, buksiki szelkowe, buksiki do steru, panewki i t. p. z materiałów trwałych w każdej ilości i życzonych rozmiarach, niczem nie różniących się od oryginalnych oraz wszelkie inne prace w zakres tenże wchodzące.

Prawdziwie współczesny samochód małego typu.

Dixi jest to mały samochód uznany jako najekonomiczniejszy w świecie. Przekonaj się pan osobiście o jakości tego fenomenalnego.

Cena 2 200 marek niemieckich,

8277

G. Scherfke, Fabryka maszyn POZNAŃ, ul. Dąbrowskiego 93.

SAMOCHODY używane

pierwszorządnych fabrykatów

w pierwszorzędnym stanie i ogromnym wyborze, z karoseryjami otwartymi i krytymi 2—6-osobowe,

samochody wysyłkowe $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ ton
samochody potrzebujące naprawy

polecamy

po cenach ponownie obniżonych przy niezwykle dogodnych warunkach zapłaty

„BRZESKIAUTO” Sp. Akc. POZNAŃ

ulica Dąbrowskiego 29 — tel. 6323, 6365
Szkoła szoferów.

8611

Przemysł Rowerowy i Motocyklowy

Organ Związku Mechaników Samodzielnych na Polskę Zachodnią

Oryginalny typ roweru

Jeżeli ktoś z nas porównywał kiedykolwiek jazdę na motocyklu i rowerze, to spostrzegł napewno, że motocykl zachowuje znacznie lepiej równowagę, niż rower. Rzecz polega na tem, że w nowoczesnym motocyklu punkt ciężkości całej maszyny znajduje się bardzo nisko, w rowerze natomiast jeździec, siedzący na wysokim siodełku, przesuwa ten punkt do góry.

Obecnie kilku konstruktorów francuskich zainteresowało się poważnie zagadnieniem przeniesienia i w rowerze punktu ciężkości w dół. Ponieważ zwykle obniżenie siodełka nie jest możliwe, zdecydowano się na kompletną zmianę całej konstrukcji. Mianowicie zamiast sadzania jeźdźca nad kołami w pozycji prawie pionowej (pochylenie nad sterem nie wchodzi tu w grę), umieszczono go poziomo na płaskiej ramie, łączącej obydwie koła i znajdującej się na wysokości zaledwo kilkunastu centymetrów nad ziemią. Dzięki temu trudna do opanowania maszyna tak znacznie zyskała na równowadze, że nawet człowiek, który nigdy przed tem na rowerze nie jeździł, po kilkunastu minutach prób czuł się na tej nowej konstrukcji zupełnie dobrze i jechał swobodnie, nie obawiając się upadku.

Wkrótce jednak okazało się, że zwykły mechanizm pedałowaty przy położeniu półleżącym jeźdźca działał mniej sprawnie. Aby uniknąć tego, ucieknięto się też i tu do bardzo radykalnego środka, mianowicie zastąpiono pedały i łańcuch ruchomą podporą z mechanizmem ślimakowym, dzięki czemu jadący wykonywał ruchy podobne do ruchów wiosłarza, co wpłynęło bardzo dodatnio na sprawność jazdy i na zmniejszenie zmęczenia nóg.

Próby, wykonane z temi nowemi maszynami dały bardzo ciekawe wyniki. Okazało się mianowicie, że rozwijają one łatwo bardzo znaczną szybkość, mimo dość znaczny ciężar i męczą mniej rowerzystę.

Jeżeli oryginalność nowego pomysłu nie zrazi nabywców, a wyszczególnione zalety są rzeczywiście poważnemi, to można liczyć, że nowy pomysł spopularyzuje się zczasem.

Tabliczki rejestracyjne rowerów

Pomorski Dziennik Wojewódzki (nr. 7) przynosi rozporządzenie wojewody pomorskiego o tabliczkach rowerowych. W myśl rozporządzenia rowerzyści, jadący na drogach publicznych, winni zaopatrzyć rowery w tabliczkę rejestracyjną.

Tabliczki rejestracyjne o kształcie owalnym długości 120 mm., szerokości 90 mm. na białem tle z czarnem obramowaniem, szerokości 5 mm. zawierać winny w górnej części literami drukowanemi koloru czerwonego nazwę obwodu miejscowej władzy policyjnej, która wydała tabliczkę, nadto w dolnej części numer rejestracyjny w kolorze czarnym. Tabliczki te wydają

po uiszczeniu należności miejscowe władze policyjne łącznie z imiennymi kartami rowerowemi.

Winni naruszenia przepisów wspomnianego rozporządzenia będą karani w drodze administracyjnej grzywną do 1000 zł, lub aresztem do 6 tygodni. Rozporządzenie to obowiązuje na całym obszarze Województwa Pomorskiego.

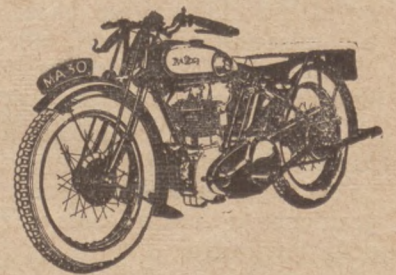
Czy rowerzyści powinni jeździć na balonach?

Docent Kohlrausch (Wyższa Szkoła Wychowania Fizycznego w Niemczech) przeprowadzał interesujące doświadczenia na temat, czy rowerzyści powinni jeździć na wąskich gumach, czy też na t. zw. balonach. Szereg szczegółowych prób i obliczeń wykazuje, że jazda na rowerze, zaopatrzonym w balony, czyli gumy, niezupełnie twardo napompowane, a zatem dobrze i miękko resorując, — wymaga znacznie mniejszych wysiłków fizycznych, aniżeli jazda na gumach ostrych, czyli węższych i twardo napompowanych. Poza tem jazda na balonach posiada pierwszorzędne walory higieniczne, ponieważ daje znacznie mniej wstrząsów, aniżeli jazda na gumach ostrych. Fakt ten jest swojego rodzaju rewelacją, ponieważ dotychczas panowało wśród cyklistów przekonanie, że jazda na gumach ostrych wymaga mniejszych wysiłków fizycznych z powodu jakoby mniejszego tarcia. Badania doc. K. przyczynią się prawdopodobnie w krótkim czasie do produkcji higienicznych i wygodnych rowerów o kołach, zaopatrzonych w gumy-balony.

Światowej marki motocykle angielskie: „Raleigh” i „Calthorpe”

SZCZYT

ekonomji
techniki
wytrzymałości
i bezkonkurencyj-
nie niskich cen!

Wszelkie modele dostarcza na dogodnych warunkach spłaty, wyłączne zastępstwo na woj. Poznańskie i Poznań

F-a 8738

„URSUS”
Dom Techniczno-Handlowy
Poznań, G. Wilda 30.

Ceny loco Poznań

MJ. 30.250	ccm. turyst.	2.045
MO. 30.300	„ „	2.200
MA. 30.500	„ „	2.862
MT. 30.350	„ sport.	2.750
MH. 30.500	„ „	3.036

Samochód-motocykl

Nowe kierunki w konstrukcji pojazdów motorowych.

Pisaliśmy już o ciekawych doświadczeniach francuskich konstruktorów, którzy zbudowali tak zw. „monotrace“, czyli pojazd mechaniczny na dwóch kołach, wyposażony w wygodną karoserję jedno lub 2-osobową. Próby „monotrace'm“ dały bardzo dobre wyniki. Okazało się, że ten samochód-motocykl, gdyż inaczej trudno po polsku nazwać taki karosowany i kryty motocykl, zachowywał doskonale równowagę dzięki obniżeniu punktu ciężkości, „leżał“ pierwszorzędnie na drodze i w krzywiznach oraz, z powodu zmniejszenia powierzchni czołowej, mimo nieznaczna moc motoru, dawał bardzo dużą szybkość.

Zachęcenii tak dobrymi wynikami, zaczęli Francuzi myśleć poważniej o seryjnej konstrukcji tych maszyn, twierdząc, że mogą one zająć miejsce pośrednie pomiędzy stosunkowo drogiemi i wygodnymi samochodami, a dość tanimi, lecz też mniej praktycznymi motocyklami.

Technicznie rozpoczęciu masowej produkcji „monotrace'ów“ nic nie stoi na przeszkodzie, gdyż konstrukcyjnie zostały one bardzo dobrze opracowane; handlowo natomiast może cała sprawa dać gorsze wyniki, a to z powodu dość wysokiej przeciętnej zamożności Francuzów, oraz dużych wymagań co do wygody i uniwersalności użycia, stawianych przez nich pojazdom motorowym.

Zupełnie inaczej przedstawiałaby się budowa takich samochodów-motocykli w Polsce, gdzie przeciętnego obywatela nie stać na samochód. O tem pisaliśmy już uprzednio, lecz przy okazji omawiania „monotrace'ów“, musimy jeszcze raz przypomnieć Czytelnikom wyniki naszych rozważań. Otóż stwierdziliśmy, że motoryzacja Polski, pomijając inne czynniki mniejszej wagi, szwankuje specjalnie z powodu małej zamożności przeciętnego obywatela, który nie może sobie pozwolić na tak kosztowną w zakupie i utrzymaniu rzecz, jaką jest samochód. Na podstawie tego proponowaliśmy rozpoczęcie planowej propagandy motocykli, wychodząc z założenia, że te ostatnie, jako mniej kosztowne w nabyciu i tańsze w użyciu, mogłyby zająć nawet w krótkim czasie bardzo poważne miejsce w naszych stosunkach ekonomiczno-handlowych.

Obecnie, z powodu dobrych wyników prób, przeprowadzonych z nowym typem krytego i karosowanego motocykla, wnioski nasze musimy częściowo zmienić, a raczej rozszerzyć, uzupełniając lukę pomiędzy tanim motocyklem i drogim samochodem tą nową i bardzo praktyczną maszyną.

Rzeczywiście, wartoby u nas nad tą kwestją pomyśleć poważniej i w razie powodzenia „monotrace'ów“, nie czekać na pomyślny rozwój importu zagranicznego, lecz na czas rozpocząć odpowiednią produkcję w kraju.

L. K.

„PATRIA”

Sp. z ogr. odp.

Fabryka części rowerowych

POZNAŃ, ul. Mylna 18.

POLECA

jako kupno okazyjne kilkaset

kompletnych ram rowerowych

męskich,
damskich
i wyścigowych
pochodzenia niemieckiego

w pierwszorzędnym wykonaniu
i po bardzo przystępnych cenach.

Prosimy żądać oferty. 8740

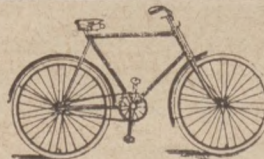

Hurtownia Rowerów

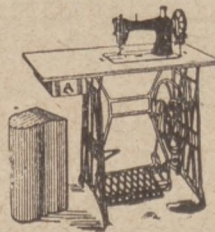
ST. WAWRZYŃIAK Sp. z o. o.
POZNAŃ, Św. Marcin 44.

Najkorzystniejsze źródło zakupu rowerów, ram i wszelkich części rowerowych krajowych i zagraniczn.

7472

Rowery

Maszyny do szycia

Wirówki

Hurtownia Mechaników

Spółdz. Handl. z ogr. odp.

POZNAŃ

ul. Marszałka Focha 19.

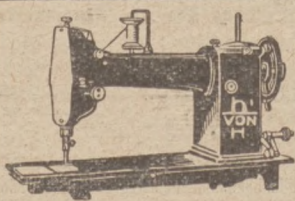
Tel. 69-73

Adres telegr.: MECHANIKA

Sprzedaż tylko hurtownie
składom rowerów i t. p.

8767

DOM
MASZYN „WARTA”
Poznań, Wielka 25, tel. 3733
8771 poleca
maszyny do szycia
rowery i wirówki
znane jako najlepsze pod gwarancją

HURT.

Warsztaty reperacyjne

DETAL.

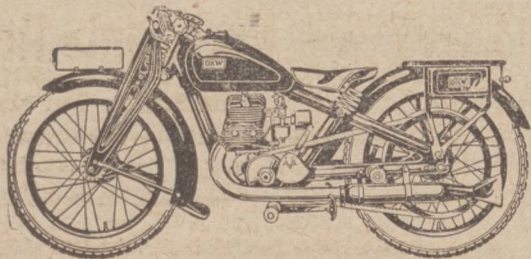
Próby motocyklu nowego typu

Francuzi są niewyczerpani w pomysłach i w każdej dziedzinie starają się tworzyć nowe i oryginalne rzeczy. Ostatnio prasa techniczna doniosła o ciekawych eksperymentach z nowym typem 3-kołowego motocyklu, który został wyposażony w specjalne urządzenie, pozwalające mu na branie nawet z dużą szybkością ostrych skrętów. Właściwie motocykle na trzech kołach nie są nowinką, lecz połączenie podwozia trzykołowego ze specjalnym mechanizmem do „zachowywania równowagi” jest pomysłem więcej niż oryginalnym. Działanie całego urządzenia polega na tym, że właściwa rama i koła nie są sztywno złączone z motorem i siodełkiem i mogą poruszać się wahadłowo na osi, ustawionej w kierunku ruchu motocykla. Aby ruch ten nie przybrał samoczynnie zbyt wielkiej amplitudy, złącza motoru i ramy zaopatrzone w specjalne amortyzatory. Środek ciężkości ruchomych mas znajduje się poniżej punktu ich zawieszenia tak, że w chwili dokonywania skrętu działanie siły osirowkowej pochyla i motor i jadącego do środka krzywizny.

Mimo, że teoretycznie trudno sobie wyjaśnić, na czym może polegać zaleta tego urządzenia, praktyka, jak przynajmniej twierdzą niektóre pisma, dała bardzo dobre wyniki.

Naszem zdaniem, opis nowego typu motocykla nie jest podany dokładnie i dlatego trudno jest zrozumieć jego działanie. Prawdopodobnie cały mechanizm działa takim sposobem, że nie tylko pochyla masy ruchome, lecz też przesuwają ich punkt zaczepienia, co może rzeczywiście przyczynić się do „urównoważenia” mas na skręcie.

W każdym razie należy jeszcze odczekać defini tywnych wyników prób.

Najtańsze i najlepsze
Motocykle angielskie

poleca

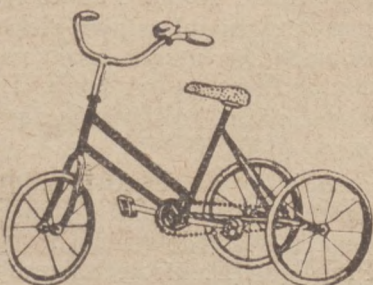
K. FALKIEWICZ, POZNAŃ 3

ulica Dąbrowskiego 79

Cenniki i katalogi bezpłatnie.

8662

Rowery dziecięce

Otto Mix

Poznań

ul. Kantaka 6a

Tel. 23-96

8723

IDEALNY MOTOCYKL DLA CIEBIE!

DKW - TANI
DKW - MOCNY
DKW - PROSTY
w OBSŁUDZE

Ceny loco Poznań:
LUKSUS 200. 4. K. M., 1815,— zł
LUKSUS 300. 8. K. M., 2280,— zł
LUKSUS 500. 14. K. M., 2780,— zł
Instalacje świetlne po cenach konkurencyjnych.

Wszelkie modele dostarcza odwrotnie

Generalne zastępstwo

„POLMOTOR“
HENRYK LINKE I SKA

POZNAŃ
ZWIERZYŃECKA 8
TELEFON 69-77

Dogodne spłaty miesięczne!

UZNANE ZASTĘPSTWA LOKALNE DKW:

Warszawa	Bydgoszcz	Ostrowiec Kiel.
Wilno	Jabłonowo	Częstochowa
Lwów	Dobrzyń	Wodzisław
Łódź	Lipno	Cieszyn
Kraków	Chodzież	Tarnów 8690
Katowice	Ostrów	Jaśło
Toruń	Leszno	Borysław

POMORSKA FABRYKA ROWERÓW

WILLY JAHR — — — BYDGOSZCZ

BIURO i SKŁADNICE: Dworcowa 18b,
Unja Lubelska 5

FABRYKA: Petersona 4

TELEFON 1525

Fabrykacja pierwszorzędnych ram
rowerowych i rowerów.

WŁASNE WYROBY:

ORIGINAL RECORD
PHÖNIX - POFARO
STANDARD

Do produkcji używa się tylko jaknajlepsze ma-
terjały pod pełną gwarancją.

Fabrykaty moje odznaczają się eleganckim wy-
glądem zewnętrznym i piękną formą.

ILUSTROWANE PROSPEKTY ITP. WY-
SYŁA SIĘ TYLKO PP. KUPCOM BRANŻY.

Wystawiam na Międzynarodowych Targach
w Poznaniu od 27. 4. — 4. 5. 1930.

8638

ORGAN ZWIĄZKU PRZEDSIĘBIORSTW ELEKTROTECHNICZNYCH NA POLSKĘ ZACHODNIA
 ORGAN ZRZESZENIA PRZEDSIĘBIORSTW RADJOTECHNICZNYCH W WIELKOPOLSCE
 POD REDAKCJA LEONA KOZŁOWSKIEGO.

Różne projekty elektryfikacji Polski

Projekt umowy z Harrimanem, koncesja dla „Gródka“.

Komisja, złożona z delegatów Minist. Skarbu, Robót Publicznych, oraz Przemysłu i Handlu, opracowuje dla Komitetu Ekonomicznego Ministrów sprawozdanie, dotyczące całokształtu projektu umowy koncesyjnej dla firmy W. A. Harriman et Co., Inc. w Nowym Jorku. Komitet Ekonomiczny Ministrów przeprowadzi szczegółową dyskusję nad całym tem zagadnieniem i udzieli firmie Harriman ostatecznej odpowiedzi, na jakich warunkach Rząd mógłby podanie koncesyjne zatwierdzić. Obecne stadium badań koncesji dla firmy Harriman skłoniło inne firmy zagraniczne do przesłania do Minist. Robót Publicznych ofert koncesyjnych na elektryfikację Polski. Ofert takich wpłynęło kilkanaście.

Rozważanie przez czynniki rządowe oferty Harrimana odbywa się równoległe z ofertą elektrowni krajowej „Gródek“, która zabiega o koncesję elektryfikacyjną na Pomorzu, w Poznańskim i w 10 powiatach Województwa Łódzkiego i Warszawskiego. Projekt koncesji dla „Gródka“ oparty jest na tych samych zasadach, co projekt koncesji harrimanowskiej i dlatego Rząd nie może technicznie udzielić „Gródkowi“ koncesji przed ostatecznym załatwieniem sprawy koncesji Harrimana.

Podanie o koncesję ze strony „Gródka“ otrzymało normalny bieg urzędowy i zgodnie z przepisami ustawy odbędzie się za 6 tygodni publiczne rozważenie projektu nadania koncesji „Gródkowi“ w urzędach wojewódzkich w Toruniu, w Poznaniu, Łodzi i Warszawie.

Równocześnie w Ministerstwie Robót Publicznych przeprowadzono szereg konferencji z przedstawicielami koncernu finansowego szwajcarsko-kanadyjskiego, który zainteresował się sprawą koncesji elektryfikacyjnej elektrowni „Gródek“. Jak wiadomo, projekt

koncesji dla „Gródka“ przewiduje przeprowadzenie elektryfikacji Województwa Poznańskiego, Pomorskiego, oraz 10 powiatów na terenie Województwa Warszawskiego i Łódzkiego.

Konferencje wstępne Ministerstwa Robót Publicznych z przedstawicielami wspomnianego koncernu zagranicznego dotyczyły warunków zasadniczych przystąpienia tego koncernu do Spółki Akcyjnej „Gródek“. Kapitałiści zagraniczni wyrazili zasadniczo zgodę na to, że „Gródek“ zachować musi w przyszłej spółce co najmniej 51 proc. udziałów. Na przypadek przystąpienia koncernu szwajcarsko-kanadyjskiego do spółki z „Gródkiem“, grupa zagraniczna obejmie część kapitału obligacyjnego i mniejszość kapitału akcyjnego.

Narady zakończono tem, że wspomniana grupa finansowa złoży formalną ofertę przystąpienia do spółki z „Gródkiem“. Jak słychać, koła powołane uważają wspomnianą grupę zagraniczną za odpowiednią i zasługującą na poważne traktowanie jej zamiarów uczestniczenia w elektryfikacji kraju. Grupa ta wnieść ma około 50 mil. zł na powiększenie kapitału „Gródka“ i umożliwienie przeprowadzenia elektryfikacji w myśl postanowień przyszłej koncesji.

Szczegółowe rokowania ze wspomnianą grupą finansową przeprowadzi Minist. Robót Publicznych z chwilą, gdy zgodnie z wymaganiami ustawy elektryfikacyjnej przeprowadzone będą w urzędach wojewódzkich w Toruniu, Poznaniu, Warszawie i Łodzi dochodzenia w sprawie oferty „Gródka“ o koncesje na elektryfikację tego terenu.

Szwajcarski koncern, który na elektryfikację tych terenów przeznaczył ma 35 milj. franków szwajcarskich, otrzymał prolongatę opcji, do końca bieżącego miesiąca. (Wedł. „Przeglądu Elektrotechnicznego“.)

Syndykat dla elektryfikacji Polski

Tyle już pisaliśmy o elektryfikacji Polski, o koncesji Harrimana, oraz o innych projektach, że zdawałoby się, że temat powyższy został przynajmniej na pewien czas wyczerpany. Jednak do sprawy tej musimy znów powrócić z powodu doniesień prasy technicznej, która podaje, że w Paryżu powstał ostatnio *Syndykat dla elektryfikacji Polski*. Do Syndykatu tego weszły tak poważne przedsiębiorstwa przemysłowe i bankowe, jak: L'Union des Mines w Paryżu, Banque de l'Union Parisienne, Blair Corporation New York, Hambrose Bank w Londynie, Union Financière Electrique w Paryżu, Compagnie Generale d'Electricité w Paryżu i Société Generale de Traction et de l'Electricité w Brukseli, oraz szereg polskich przedsiębiorstw

przemysłowych Zagłębia Dąbrowsko-Krakowskiego i Zagłębia Naftowego Małopolski

Celem tego Syndykatu ma być racjonalne przeprowadzenie elektryfikacji Polski przy wykorzystaniu jej sił wodnych, oraz istniejących już zakładów elektryfikacyjnych, z którymi Syndykat wszedł w odpowiednie porozumienie.

Jak się dowiadujemy, projekt elektryfikacji części Małopolski został już opracowany i złożony u nas w Ministerstwie, natomiast projekt obszarów południowo-zachodnich nie został jeszcze wykończony.

Dnia 25 ub. m. przybyli do Warszawy delegaci Syndykatu celem przeprowadzenia dokładnych studiów na miejscu i ostatecznego opracowania planów pod względem finansowo-technicznym.

Oświetlenie elektryczne wagonów osobowych i pocztowych na polskich kolejach

Pod tym tytułem zamieściliśmy w „Rynku Metalowym i Masz.” nr. 15 w dziale „Elektro- i Radio-technika” na str. 533 artykuł z ilustracjami, omawiający wyposażenie naszego osobowego taboru kolejowego w nowoczesne oświetlenie elektryczne, przyczem wyszczególniliśmy dwie firmy krajowe, które w znacznej większości oświetlenie tych wagonów wykonały. Stwierdzamy, że zaszła tu pewna nieścisłość, której autor artykułu dokonał najprawdopodobniej bezwiednie, bo otóż dowiadujemy się z miarodajnego źródła, że posiadamy jeszcze trzecią poważnych rozmiarów firmę, trudniącą się również tego rodzaju instalacją. Firmą tą jest „Era”, *Spółka Akcyjna Polskie Zakłady Elektrotechniczne we Włochach pod Warszawą*.

Fabryka ta zainstalowała całkowite oświetlenie elektryczne najnowszego własnego systemu w przeszło 250-ciu wagonach osobowych, pocztowych i salonowych. Zaznaczyć jeszcze wypada, że firma „Era” wykonuje ponadto także własnego systemu instalacje oświetleniowe w samolotach różnego typu. — Poza temi specjalnościami, omawiane Polskie Zakłady Elektrotechniczne „Era” we Włochach przeprowadzają wszelkie z dziedziny elektrotechnictwa zespolone prace i projekty, dostarczając również wszelkich przyrządów, aparatów i urządzeń. — Powyższych kilka słów notujemy w imię ścisłości z wyrazem zadowolenia, polecając zarazem sferom interesowanym firmę „Era” szczególniejszej uwadze i poparciu. —p—

Wreszcie na dobrej drodze

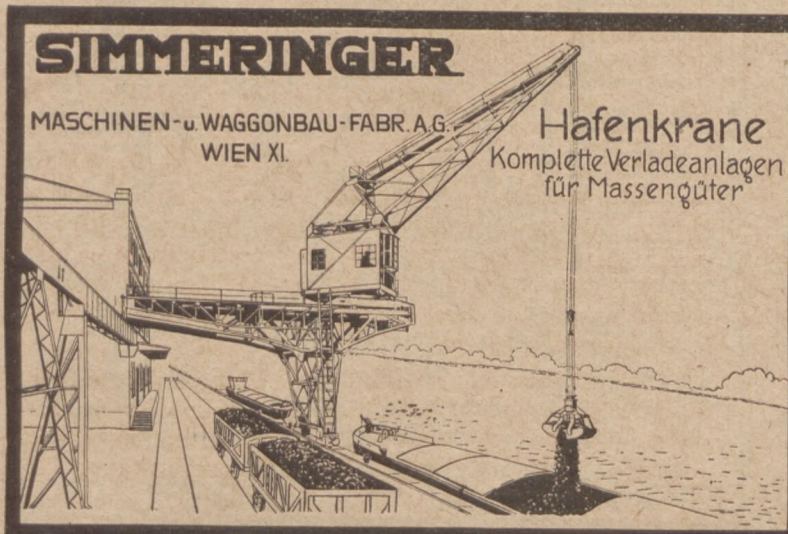
Telefony na raty.

Jak wiemy, tak potrzebna rzecz jak telefon nie jest dostępny wielu osobom z powodu konieczności dokonania większej wpłaty w gotówce w chwili zainstalowania aparatu. Pomijając celowość tego rodzaju opłat, hamujących tylko niepotrzebnie rozbudowę naszej sieci telefonicznej, należy jeszcze dodać, że do stosunkowo małej popularności telefonu, tego poważnego czynnika kulturalnego, przyczyniały się zbyt rygorystyczne przepisy, wymagające składania różnych kaucyj i opłacania z góry wygórowanych nieraz kosztów instalacji. Obecnie, jak się dowiadujemy, dy-

rekcja PAST-y w Łodzi postanowiła przyjść z pomocą mieszkańcom, którzy pragną posiadać aparaty telefoniczne.

Dyrekcja PAST-y rozkładać będzie na raty należność za założenie telefonu. Przy aparacie ściennym należy wpłacać 50 zł., przy biurkowym 74 zł., reszta należności w sumie 185 zł. rozłożona będzie na trzy do pięciu rat miesięcznych, które doliczane będą do rachunków.

Należy życzyć, oby posunięcie to zapoczątkowało wogóle więcej liberalną politykę telefoniczną u nas.

SIMMERINGER
MASCHINEN- u. WAGGONBAU-FABR. A.G.
WIEN XI. Hafenkrane
Komplette Verladeanlagen
für Massengüter

Żorawie portowe, kompletne urządzenia do ładowania towarów luźnych, (sypkich)

Żorawie i urządzenia przenośne, jakoteż do ładowania

Przedstawicielstwo:

Inż. Ignacy Hüscher

Lwów

Kraków

8728

Sykstuska 56a Św. Krzyża 1

Dzień Radja Poznańskiego

Trzechlecie radiostacji w Poznaniu.

W dniu 24. bm. obchodziła nasza radiostacja swe 3-letnie istnienie. Na obchód ten, mimo borykania się z różnymi trudnościami, przygotowano program wyjątkowo piękny i staranny, nie szczędząc na to sił i wydatków. Program ten nadawały równocześnie normalna aparatura i nadajnik krótkofalowy, a emisję uzupełniał jeszcze fultograf.

Powstanie i budowę swą zawdzięcza radiostacja poznańska pracy szeregu ludzi, którzy dla idei poświęcali swe wysiłki i wytrwale dążyli do celu. Myśl założenia w Poznaniu własnej stacji radjofonicznej wyłoniła się przed 5 laty dzięki inicjatywie radcy Urzędu Wojewódzkiego b. starosty p. Zioleckiego. Ponieważ projekt p. Zioleckiego znalazł poparcie i zrozumienie Związku Powiatów Wielkopolskich, Związku Miast Wielkopolskich oraz szeregu poważnych osób, na czele których stał prezydent miasta Poznania Cyryl Ratajski, rozpoczęto pracę w kierunku jego realizacji. Na początku r. 1926 zawarto umowę z „Polskim Radjem” w Warszawie, poczem utworzono biuro organizacyjne, a pod koniec tegoż roku rozpoczęto budowę stacji, wykończoną w połowie kwietnia roku 1927.

Otwarcie radiostacji, wyposażonej w aparaturę fabrykatu Western Electric Company o sile 1,5 kw. w antenie, nastąpiło w dniu 24 kwietnia 1927 r. Dział audycji, aczkolwiek początkowo skromny, szczególnie w porównaniu z audycjami stacji zagranicznych, rozrósł się niebawem do okazałych rozmiarów. Zwłaszcza odczytów z dziedziny nauki, kultury i sztuki nadawano coraz więcej. To też liczba abonentów na terenie województwa Poznańskiego, wynosząca do chwili otwarcia radiostacji zaledwie 2.600, wzrastała

z każdym miesiącem i osiągnęła w dniu 1 stycznia roku 1928 cyfrę 16.000. Równoległe z audycjami mówionymi rozszerzano audycje muzyczne. Koncerty orkiestralne, solistyczne i wokalnie-instrumentalne, a poza tem taneczne i wogóle muzyki lekkiej dawały radjo-słuchaczom obfitą strawę artystyczną.

Wzrost ilości audycji ilustrują następujące liczby: Podczas gdy w pierwszym roku istnienia stacji przypada na jeden miesiąc 74 audycji mówionych i 90 muzycznych, to w roku 1928-29 było ich w jednym miesiącu 126 wzgl. 109.

Jak przedstawia się saldo działalności stacji poznańskiej za pierwszy dwuletni okres, ilustrują wymownie następujące cyfry: Audycji własnych i transmitowanych z innych stacji polskich było 2.325 o łącznym czasie trwania 3.174 godzin 8 minut, audycji mówionych 2.567 o łącznym czasie trwania 1.102 godz. 19 minut. Ponadto wypełniły transmisje akademii, zjazdów, uroczystości itp. czas nadawania w sumie 139 godz. 34 minut. Nadprogramy i komunikaty w sumie 599 godz. 27 minut doliczone do powyższych cyfr, dają łączną sumę 4.962 audycji wypełniających 5.015 godzin i 28 minut.

Z okazji trzechlecia naszej stacji należy podkreślić, że okres ten był najtrudniejszy z powodu konieczności ciągłego podnoszenia poziomu audycji mimo małe dochody.

W chwili obecnej radiostacja poznańska posiada około 25.000 abonentów. Jest to liczba jak na nasze stosunki poważna. Biorąc pod uwagę, że za pośrednictwem jednego aparatu odbiorczego z audycji korzystają przeciętnie 4 osoby, to przyjętą można za fakt, iż stacja ta obsługuje dziś conajmniej 100.000 osób.

Walka z radio-pajęczarstwem we Lwowie

Od kilku dni przebywa we Lwowie specjalna brygada kontrolerów Polskiego Radja, której zadaniem jest tępienie radjopajęczarstwa. Już w ciągu pierwszego tygodnia pracy kontrolerzy zdołali wykryć około 300 nieregistrowanych radjosłuchaczy.

Ze względu na to, że przepisy o rejestracji radjo-aparatów zostały podane do wiadomości publicznej w sposób możliwie najszerszy, a więc przez rozplakowanie obwieszczeń Lwowskiego Urzędu Wojewódzkiego, oraz szereg komunikatów, zamieszczonych tak w prasie miejscowej, jako też wygłaszanych przez mikrofon, — a zatem nikt niezajomością tych przepisów zasłaniać się nie może — wszystkie te sprawy skierowane zostały na drogę sądową. Specjalnie delegowany do ferowania wyroków w tych sprawach sędzia wyznaczyć ma wkrótce terminy rozpraw. Zaznaczyć należy, że poza karami, nałożonemi przez sąd, które — jak wykazuje dotychczasowa praktyka są bardzo ostre — niezarejestrowani radjosłuchacze ponoszą jeszcze wysokie koszty postępowania sądowego.

Jak widzimy, w Polsce dużo jeszcze jest ludzi, którzy gotowi są, dla zaoszczędzenia 3 zł miesięcznie, narazić się na poważne przykrości, kary pieniężne, a nawet więzienie.

ZJEDNOCZONE PRZEDSIĘBIORSTWA ELEKTRYCZNE

INŻ. K. GAERTIG i SP. T.Z.O.P.

Poznań Poczłowa 26

ELEKTROWNIE KOMUNALNE PRZEMYSŁOWE WIEJSKIE

Turbiny wietrzne

Żurawie Dźwigi osobowe Łowarowe wielokrotno

Godła reklamowe elektryczne

Instalacje oświetlenia Urządzenie przemysłowe z zapędem elektrycznym

AKUMULATORY

Naprawa maszyn elektrycznych.

Budowa rozruszników, regulatorów. aparatów elektrycznych, tablic rozdzielczych.

Adr. telegr. Energia

Telefon 3584 i 2582

DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH

Apel do krajowych fabryk maszyn rolniczych

Fabryki krajowe upraszamy, aby nam donosiły o wszystkich nowościach w zakresie ich produkcji. Chętnie stawiamy łamy nasze bezinteresownie do usług przemysłu krajowego. Przy tej sposobności musimy podnieść ten smutny fakt, że podczas gdy zagraniczne firmy bardzo skwapliwie korzystają z reklamy w naszym piśmie i często donoszą nam o ostatnich zdobyciach w fabrykacji maszyn rolniczych, to nasz przemysł krajowy nie ma w tym względzie — zdawałoby się — nic do powiedzenia, a przecież wiadomo, że i ta nasza gałąź przemysłu stale się podnosi i wypuszcza na rynek coraz nowe wyroby lub też ulepsza dotychczasowe. W interesie rozwoju przemysłu krajowego prosimy fabryki krajowe, by o wszystkich swoich nowościach nas w pierwszym rzędzie informowały.

WYDAWNICTWO „RYNKU METALOWEGO I MASZYNOWEGO“.

Maszyny opanują rolnictwo

Rolnicy pozbawieni zostaną możliwości zarobkowania, — ale tylko na pewien okres czasu.

Ciekawy referat kierownika Międzynarodowego Biura Pracy.

P. Albert Thomas, kierownik Międzynarodowego Biura Pracy, opracował ciekawy referat o międzynarodowym znaczeniu rolnictwa.

Przy omawianiu tego tematu, p. Albert Thomas wyszedł z założenia, że, chcąc odpowiedzieć na pytanie, jakie jest międzynarodowe znaczenie rolnictwa, należy sobie przedtem uświadomić istotną doniosłość rolnictwa, jako czynnika produkcji międzynarodowej. Rolnictwo — według Alberta Thomasa — jest istotnie jedną z najdonioślejszych gałęzi produkcji, jest uniwersalną dziedziną pracy ludzkiej, gdyż na całym świecie niema kraju, gdzie nie znaby rolnictwa. Weźmy chociażby kraj tak uprzemysłowiony jak Belgja, a i tam znajdujemy około 300.000 rolników, produkujących rocznie ponad 19.000.000 centnarów metrowych zboża, nie licząc produkcji roślinnej, wynoszącej rocznie około 40 milionów centnarów metrycznych.

O doniosłości rolnictwa, jako czynnika produkcji międzynarodowej, świadczy dosadnie i ten fakt, że liczba krajów wybitnie rolniczych jest na świecie daleko większa od liczby krajów wybitnie przemysłowych.

Według Alberta Thomasa wszystkie kraje świata można podzielić na trzy zasadnicze grupy:

- a) kraje, gdzie rolnictwo ma absolutną przewagę nad wszystkimi innymi gałęziami produkcji;
- b) kraje, gdzie rolnictwo jest stosunkowo najważniejszą gałęzią produkcji i
- c) kraje, gdzie znaczenie produkcji rolnej jest mniejsze, niż znaczenie poszczególnych gałęzi produkcji przemysłowej.

Jest rzeczą nie do pomyślenia, by rolnictwo, jako uniwersalne dziedziną produkcji, zatrudniająca miliony pracowników, było wykluczone od udziału w międzynarodowych naradach gospodarczych. Międzynarodowe Biuro pracy podjęło więc kroki, by rolnictwu udział w konferencjach takich zapewnić. Zresztą już w roku 1926 na Międzynarodowej Konferencji Ekonomicznej otrzymało rolnictwo własne przedstawicielstwo w ściślejszym słowa tego znaczeniu.

Albert Thomas w referacie swym wypowiada pogląd, że w najbliższych 10—15 latach oczekiwac

należy stopniowego zmniejszania się liczby ludności rolniczej w poszczególnych krajach. Zjawisko to pozostawać będzie w ścisłym związku z postępującą mechanizacją rolnictwa. Wszędzie, gdzie dzisiaj poświęca się rolnictwu specjalną uwagę, a więc w Kanadzie, w Stanach Zjednoczonych, w Australji, Argentynie, na Węgrzech, w Rumunji, Polsce, Rosji itd., dojdzie wkrótce do opanowania rolnictwa przez maszyny, a rolnicy w tych krajach, pozbawieni możliwości zarobkowania, zmuszeni będą szukać zatrudnienia w przemyśle. Jest to więc rzeczą pewną, że według metody stosowanej w Międzynarodowym Biurze Pracy, to jest ze stanowiska pracy ludzkiej, rozmiary rolnictwa będą się stopniowo zmniejszały. Zachodzi pytanie, czy po tym okresie zmniejszania się znaczenia rolnictwa z punktu widzenia stanu zatrudnienia przyjdzie okres ponownego zwiększenia się armji ludzi, utrzymujących się z pracy na roli? — Thomas na pytanie to odpowiada twierdząco, podkreślając jednak, iż dojdzie do tego tylko wtedy, jeżeli świat będzie dość bogaty, by na dalszy rozwój rolnictwa móc inwestować odpowiednie kapitały. W danym wypadku chodziłoby o zintensywowanie rolnictwa, o podniesienie jakości poszczególnych płodów rolnych itd. To oczywiście wymagać będzie zwiększenia ilości pracowników rolnych, gdyż nie wszystko da się osiągnąć przy pomocy maszyn. Świat — twierdzi Thomas — zdaje się mieć nieograniczoną zdolność absorbowania surowców i żywności w coraz to lepszej jakości i coraz większej ilości. Z tego względu i możliwości dania zatrudnienia większej ilości pracowników w rolnictwie zdają się być równie nieograniczone. Kryzys rolniczy niestety nie pozwala intensyfikacji gospodarstwa wiejskiego przeprowadzać w takim tempie, w jakim byśmy sobie to życzyli. O ile uda się nam jednak kryzys ten przezwyciężyć, to wejdziemy w stadium powszechnego rozwoju rolnictwa, co na podniesienie się dobrobytu ludności wszystkich krajów wpłynie niewątpliwie dodatnio.

Pod koniec swego referatu podkreśla Albert Thomas konieczność poświęcenia jak największej uwagi sprawom organizacyjnym i zapewnienia rolnictwu należytej mu roli w pracach Międzynarodowego Biura Pracy.

Siewnik rządowy Ventzkiego

Siewnik rządowy Ventzkiego nadaje się na wszelkie gleby i najcięższe uprawy; odznacza się bowiem lekkością, prostotą i małym oporem roboczym. Jest to bowiem narzędzie poniekąd precyzyjne i wymaga przy wykonywaniu organów siewnych jak największej sumienności i dokładności.

System siewny jest tu wałeczkowy, czyli bębnowy. Organem wyrzucającym ziarno jest wałeczek (bębenek) rowkowany (karbowany) obracający się tak, że ziarno wypuszcza od spodu. A więc siewnik ma wysiew dolny. Ten wysiew jest przytem — dzięki wałeczkowi — forsowany, t. zn., iż wysiewa się tylko tyle, ile zabierają karby wałeczka. Ani więc nierówność gruntu, ani ruch koni w zaprzęgu nie mogą wpływać ujemnie na równomierność gęstości siewu.

Każdy wałeczek, a jest ich tyle, ilorządowy jest siewnik, porusza się w specjalnym gnieździe siewnym. Gniazdo to wykonuje się z mocnej blachy stalowej. Jest więc ono niezniszczalne. Dno tego gniazda jest ruchome. Przedni jego koniec u wylotu ziarna przyciska sprężyna w kierunku bębna siewnego.

Nastawianie wysiewu na różne ilości i różne rodzaje ziarna uskutecznia się zapomocą dwu dźwigni, umieszczonych w pośrodku z tyłu skrzyni

siewnej. Pierwsza z nich — dłuższa — przesuwa bębny siewne, wystawiając mniejszą lub większą ich część na działanie. Druga — krótsza działa na dno gniazd siewnych, ustawiając je stosownie do ziarna wysiewanego. Skoro nastawienie zostało ukończzone, obie dźwignie mogą być zamocowane specjalnym kluczem wtykowym, dzięki czemu umożliwia się robotnikom samowolne przestawianie siewu w czasie ruchu. Możliwość dowolnego ustawiania dna ma wielkie znaczenie praktyczne. Nie tylko bowiem umożliwia ono wysiew wszelkich ziarn bez zmiany wałeczków siewnych, lecz zapobiega zupełnie gniecieniu i kruszeniu ziarna w czasie wysiewu.

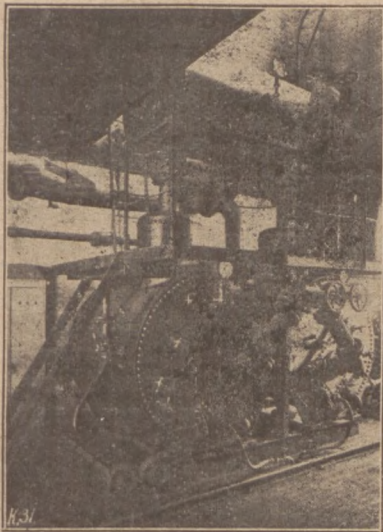
Samo regulowanie sprężyny pod dnem w gnieździe siewnym nie wystarcza w tym celu. To też w siewnikach, które nie mają nastawianego dna siewnego, delikatne rodzaje ziarna wysiewane są z pewną stratą na gneczenie lub łupanie. Dna siewne umieszczone są na wspólnym wrzecionie, czyli wale bieżącym wzdłuż siewnika, zapomocą którego prostem przestawieniem dźwigni mogą być nastawiane dla każdego ziarna. Niezależnie od tego każde dno może być doregulowane oddzielnie śrubką, działającą na sprężynę, przyciskającą je do spodu wałeczka siewnego.

Maszyny rolnicze na ostatnich Targach Poznańskich.

**WODĘ DESTYLOWANĄ DO ZASILANIA KOTŁÓW
I INNYCH CELÓW PRZEMYSŁOWYCH**

wytwarzają

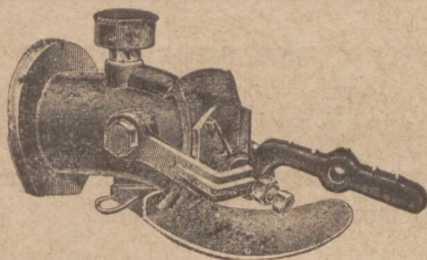
DESTYLATORY

budowy fabryk

H. CEGIELSKI

Spółka Akcyjna
W POZNANIU

8724

**Rozdzielacz do gnojówki
„Duplex”**

Gnojówkowe rozlewniki rzędowe (system Plath) z wozem i regulatorem powietrznym -
Beczki do gnojówki - Stożące pompy gnojówkowe - Dwukołowa pompa pocynkowana -
Zmienne i przenośne rynny do gnojówki - Wozy do wody dla budownictwa drogowego, straży
pożarnej i użytku gospodarskiego - Wozy do wody dla pługów parowych budują i wy-
bają w znanej dobroci 8688c

**Bracia Blotner
Bojanowo (Wlkp.)**

Specjalna fabryka maszyn i narzędzi dla
kultury gnojówkowej.

— Oferty i prospekty bezpłatnie na żądanie. —

POMPY różnego
rodzaju

do zapędu ręcznego, mane-
żem i mechanicznego, do
studzien zwykłych i głębokich

Wiercenie studzien

zwykłych i artezyjskich 5787

J. Kopezyński i Sp.

Poznań, Marsz. Focha 127

Nr. tel. 60-42 Rok zał. 1893

Fabryka pomp i przedsiębiorstwo
wiercenia studzien

PALENISKA

do lokomobil i lokomotyw płużnych

ściany gardzielowe, **ściany** sitowe

oraz wszelkie prace

kotlarskie

wykonuje

Centrala Pługów Parowych T. z o. p.

FABRYKA MASZYN I KOTLARNIA

Poznań

św. Wawrzyńca 36

7127

Telef.: 6117, 6950

Adr. telegr.: Centropług

„IDEAŁ”

nóż do krajania słomy

na ściółkę

tani — praktyczny — trwały

Jedyni producenci

3641

Centrala Pługów Parowych T. z o. p. Fabryka Maszyn
Poznań, św. Wawrzyńca 36. Telefon 6117 i 6950

Skrzynia siewna ma wielką pojemność: wykonana jest wraz z pokrywkami z blachy żelaznej.

Celem opróżnienia jej po końcu siewu, lub przy zmianie ziarnia, nie potrzeba ani przechylać siewnika, ani wywracać samej skrzyni. Wystarczy otworzyć naocież jednym ruchem dźwigni wszystkie dna siewne.

Cała zawartość, aż do ostatniego ziarna wysypie się przez rury i radliczki na podstawioną płachtę, lub koryto z desek, które za małą dopłatą w tym celu dołącza się do siewnika. Szczegół ten nie jest bynajmniej drugorzędny, jeżeli się zważy, że dobry rolnik powinien przynajmniej raz przed każdym siewem dłuższym i dla każdego zboża wypróbować siewnik na miejscu, co pociąga za sobą parokrotne nieraz napełnianie i opróżnianie skrzyni. Jakkolwiek bowiem dla każdego położenia wałeczków siewnych skala przy dźwigni wskazuje odpowiedni wysiew na morgę, to liczby podane są jedynie w przybliżeniu. Koryto wspomniane służy właśnie do dokonywania ścisłych prób siewu.

Dla takiego siewu próbnego podsuwa się pod radliczki wspomniane koryto i obracając kołem pednem określoną ilość razy, wysiewa do koryta pewną ilość ziarna. Koło więc musi być umieszone od ziemi.

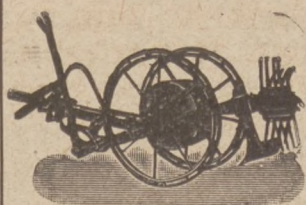
Rama główna oraz osie wykonane są ze stali profilowej, zapewniając całej maszynie pewność funkcjonowania oraz trwałość.

W hak zaprzęgowy włącza maszyna „Unji“ spiralny bufor sprężynowy, stanowiący nie dodatek, lecz nieodłączoną część siewnika. Dzięki niemu

szarpnięcia koni są wyrównane, na czem zyskuje i maszyna i zaprzęg, a ilość siły używanej na pociąg się zmniejsza.

Do siewników stosuje się rurki wysiewne z tak zwanych rur teleskopowych, składających się z 3 poszczególnych rur, z których środkowa jest mosiężna, pozostałe stalowe, ciągnione, bez szwu, a więc bardzo lekkie i wytrzymałe. Mają znacznie większą trwałość, niż często używane rury żmijkowe, z spiralnej taśmy stalowej, a ponieważ środkowa rura w każdym przewodzie jest mosiężna, zapobiega się zardzewianiu całości. Radliczki zaopatrzone są w krawędzie orzące zamienne, z twardego surowca, a grządziela są tak połączone z belką zawiasową, że z łatwością dają się na niej przesuwac, co jest koniecznem przy zmianie ilości i gęstości rzędów. Zawiasy tych grządzieli, z żelaza lanokutego, umocowane są do belki zapomocą jednej śruby, łatwo dostępnej. Obydwa szeregi radliczek tak są rozstawione, że nawet przy największej gęstości rzędów zapychanie jest wykluczone. Do podnoszenia radlic z ziemi służy specjalna dźwignia, umieszczona w pośrodku z tyłu siewnika, a działająca jednocześnie na koła zębate, tak że przy wylżywaniu radlic jednocześnie mechanizm wysiewu przestaje działać. Przytem wysokość podnoszenia radlic jest wystarczającą dla przejazdu nawet po bardzo nierównych drogach.

Tylne wysokie koła siewnika wykonane bywają z drzewa z metalową dwudzielną piastą, skręcaną na śruby. Piasta ta ma maźnicę na smar. Przednie koła, u siewników do 2 mtr. wł. są żelazne; od 2½ mtr. drewniane, podobnej konstrukcji, jak tylne.

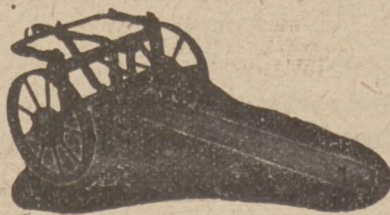

Wyrabiamy masowo jako specjalność: **kopaczki „Gwiazda B“**

do kopania ziemniaków bezsprzecznie najpraktyczniejsze z wszelkich istniejących kopaczek

przodki „Naprzód“

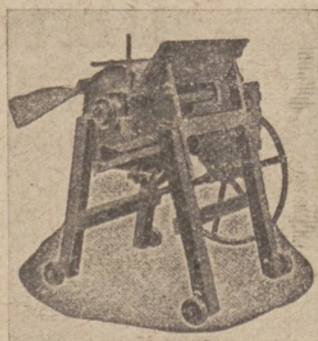
do żniwiarek, całe z żelaza kutego, o wysokich kołach biegowych

młocarnie cepowe „Ideal“

na łożach kulkowych z hamulcem bębnowym, nadające się znakomicie dla średnich i mniejszych gospodarstw.

Prosimy zażądać ofert

BRACIA MALAK

Fabryka maszyn i odlewnia żelaza

ŻNIN (Wlkp.)

Telegraf.: Bramata

Telefon nr. 30.

Najkorzystniejsze źródło zakupu dla odsprzedających

Najkorzystniejsze źródło zakupu dla odsprzedających

„KRAJ”

FABRYKA MASZYN
I NARZĘDZI ROLNICZYCH

dawniej

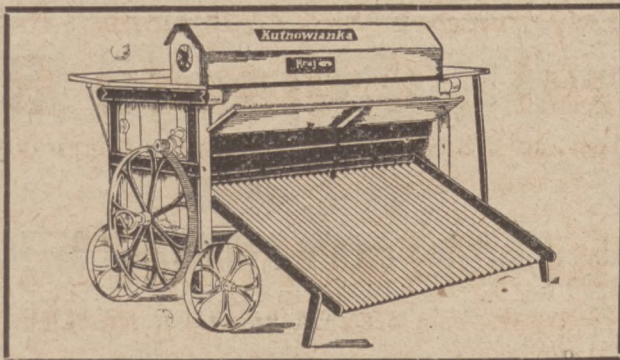
ALFRED VAEDTKE w KUTNIE
SP. AKC.

ZARZĄD w WARSZAWIE

Krakowskie Przedm. 27. Tel. 225-77

Największa w Polsce produkcja
MŁOCARŃ SZEROKOMŁOTNYCH
„KUTNOWIANEK”

FABRYKA WYRABIA:

MŁOCARNIE cepowe i sztytłowe.

MŁOCARNIE szerokomłotne.

MANEŻE pałkowe i ochronne.

SIEWNIKI rzędowe

SIECZKARNIE toporowe i bębni.

MIEDLICE do obróbki lnu.

Cenniki i katalogi wysyła na żądanie

BIURO SPRZEDAŻY

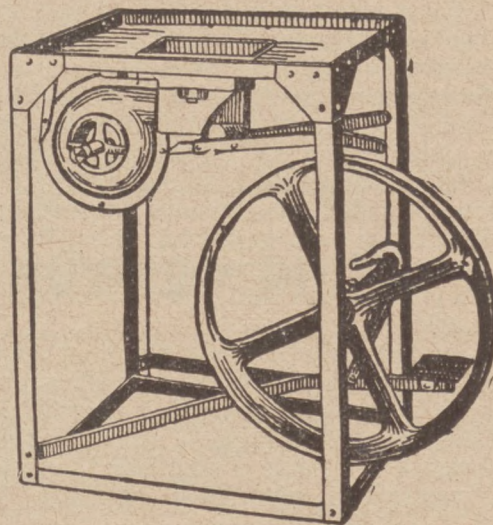
w Warszawie, Chmielna 26, Telefon 241-33

Jeneralny przedstawiciel
PIOTR BISSENIK

8776t

Kuźnie polowe pierwszorzędny fabrykat krajowy

Wszelkie maszyny i narzędzia rolnicze

do cenach konkurencyjnych.

8765t

są

6116

najlepsze i najpraktyczniejsze w użyciu

Józef Konieczny

Fabryka maszyn i kotłarnia

Telef. 328. Gniezno, Moniuszki 1. Telef. 328.

Wytwórnia Maszyn i Naczyń Mleczarskich

Patronatu w Krakowie, Dębni, Sandomierska 3

dostarcza własnego wyrobu:

MAŚLNICZE na 300, 200, 100, 60 i 30 litr.

WYGNIATACZE na 1000, 800 i 750 mm. średnicy

APARATY GERBERA korbowe i paskowe na 24 i 16 prób

KOCIOŁKI do ogrzewania wody i mleka

SKRZYŃNIE Z PRZYBORAMI na 24 i 16 prób do badania

mleka i próbnymi udojów dla kontrolerów mleczności

APARATY do oznaczania skali zabarwienia masła

WAGI DO PRÓBNYCH UDOJÓW

MŁYŃKI DO TWAROGU.

Dogodne warunki spłaty.

8751 Cenniki na żądanie wysyła się darmo.

Wyrabiam masowo

PARNIKI

do kartofli i paszy „AGRA”

BRONKI posiewne

do worków

TACZKI żelazne do różnych celów

SZUFLE do transportu ziemi

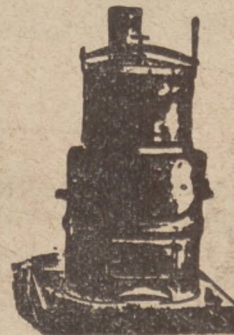
NABIERKI i FORMY

do różnych celów

Ryszard Liska

WĄGROWIEC

Fabryka Maszyn i Kotłarnia tel. 59.

8760

Rolniczo-Maszynowe nowości na Targach Poznańskich

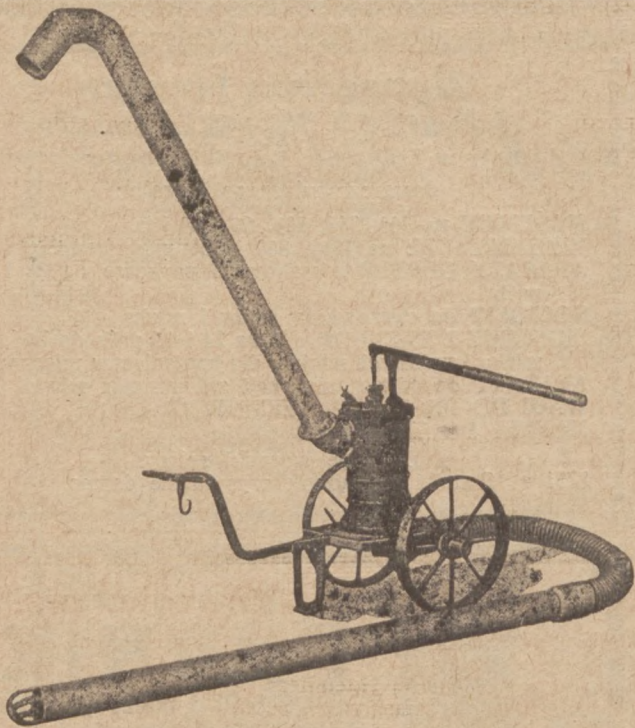
Z pośród wielu atrakcyjnych Działu Maszyn Rolniczych na tegorocznych Targach w Poznaniu wymienić należy polski siewnik, przy którym zastosowany jest jako nowość hektaromierz, pozwalający na zupełnie dokładne kontrolowanie zasianej przestrzeni pól.

Następną nowością, jaką ujrzymy na targach w tym dziale, to nowa serja pługów kołowych. Nowe pługi różnią się od dawnych przede wszystkim okładnicami, które są pancerne. Prócz tego, pługi te posiadają następujące ulepszenia: kółka o szczelnych piastach, grządziel ze stali o wysokiej wytrzymałości i oś przodkową dzieloną, co pozwala na wypionowanie kół przy wszelkich głębokościach orki.

Poza tem oglądać będą wszyscy zainteresowani, tak kupcy jak i fachowcy rolnicy cały szereg ostatnich nowości krajowych i zagranicznych, wobec czego ten Dział Maszyn Rolniczych na Międzynarodowych Targach Poznańskich stanie się pod wielu względami ośrodkiem ogólnego zainteresowania.

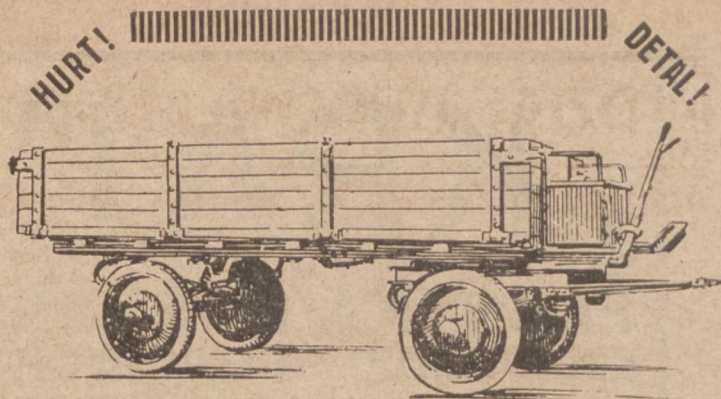
Polskie narzędzia rolnicze zdobywają nagrody w Jugosławii

Na odbytym kongresie narzędzi rolniczych w Białogrodzie, gdzie brały udział firmy niemieckie, czechosłowackie, francuskie, jugosłowiańskie i polskie, firma polska „Unja” zdobyła medal złoty i dwa srebrne za wystawione eksponaty.

Piotr Szwarz, Lubliniec Fabryka Maszyn Rolniczych

Wyrabia masowo i poleca: **Kufy do wody i gnojówki** w wielkościach od 250 – 1500 litrów. **Pocynkowane pompy** do uwieszenia na boczce z rurami pocynkowanymi o średnicy tłoka 160 i 220 mm. **Pompy przewoźne ssąco-tłoczące** o średnicy tłoka 220 mm. **Pocynkowane rozdzielacze i rozpryskiwacze** 90–120–165 mm. z uszczelnieniem gumowym, które można łatwo wymieniać. 8788

I. Maneże pałkowe, talerzowe, Haakowskie, walce pierścieniowe, gwiazdkowe Cambridge, Cambridge-Crossill oraz gładkie, młocarnie, siewczarnie, wialnie i t. d.

II. Nuciarki, gwinciarki, aparaty do toczenia cylindrów.

III. Przyczepki samochodowe, traktorowe, wozy mieszkalne, beczkowszy, wozy robocze, bryczki
8645 dostarcza:

St. Malinowski

Fabryka maszyn, wozów i odlewnia żelaza

ŚREM (Wielkopolska)

Telefon 17. P. K. O. 204.272

Wystawiam na Targach Poznańskich.

DOGODNE WARUNKI! ● PIERWSZORZĘDNE WYKONANIE!

Rok założenia 1873

Rok założenia 1873

BRACIA PERLIS

Spadkobiercy

ŁOCHÓW

ODLEWNIA ŻELAZA I FABRYKA MASZYN

Poczta i stacja kolejowa ŁOCHÓW — Tel. nr. 9
BOCZNICA WŁASNA.

WYRABIAMY MASOWO:

Maszyny Rolnicze:

kieraty 1–8 koni, siewczarnie ręczne, konne i pasowe, młocarnie cepowe, sztytowe i szerokomłotne, wialnie, brony, śrutowniki, ugniatacze, walce Campbella i inne.

Maszyny do eksploatacji torfu:

torfiarki, prasy, elewatory, pompy wodne, wózki i inne

Gwoździe tapicerskie: wymiarów: $\frac{3}{8}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{5}{8}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{7}{8}$, 1 do 2"

Podstawy do maszyn do szycia

Lemiesze i odkładnie do pługów

Wykonujemy wszelkie odlewy w zakresie odlewnictwa wchodzące z własnych lub nadesł. modeli.

8709

DZIAŁ BUDOWLANY, DRZEWNY I CERAMICZNY

Apel do krajowego przemysłu budowlanego

Fabryki krajowe upraszamy, aby nam donosiły o wszystkich nowościach w zakresie ich produkcji. Chętnie stawiamy łamy nasze bezinteresownie do usług przemysłu krajowego. Przy tej sposobności musimy podnieść ten smutny fakt, że podczas gdy zagraniczne firmy bardzo skwapliwie korzystają z reklamy w naszym piśmie i często donoszą nam o ostatnich zdobyciach w fabrykacji materiałów budowlanych, to nasz przemysł krajowy nie ma w tym względzie — zdawałoby się — nic do powiedzenia, a przecież wiadomo, że i u nas ta gałąź przemysłu stale się podnosi i wypuszcza na rynek coraz nowe wyroby lub też ulepsza dotychczasowe. W interesie rozwoju przemysłu krajowego prosimy fabryki krajowe, by o wszystkich swoich nowościach nas w pierwszym rzędzie informowały.

WYDAWNICTWO „RYNKU METALOWEGO I MASZYNOWEGO“.

Nadzór budowlany według nowego prawa

Prawo niemieckie nadzór nad budynkami i budowlami oznaczało pojęciem „policji budowlanej“ i powierzało go władzom policyjnym. Natomiast rozp. Prez. Rz. z 16 lutego 1928 o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli (Dz. U., poz. 202) przyjęło system obowiązujący w innych dzielnicach, a polegający na tym, że władzami budowlanymi w niższych instancjach są władze komunalne jako takie, a zatem: Magistrat, Zarząd Gminy Wiejskiej, Wydział Powiatowy. Wobec tego nie miejscowa władza policyjna, ale te zarządy związków komunalnych sprawować mają ten nadzór.

Z tego nie wynika bynajmniej, aby każda sprawa nadzoru budowlanego decydowana była w kolegiach zarządów komunalnych (uchwałami Magistratu, Wydziału Powiatowego, lub kolegjalnego Zarządu Gminy Wiejskiej), lecz sprawy te załatwiane są, jak inne, np. podatki komunalne, opieka społeczna itp. w odnośnym biurze Magistratu, Wydziału Powiatowego. Zwykle sprawy bieżące (jak zgłoszenia budowy i uznanie projektu, kwalifikacje kierownika technicznego, bezpieczeństwa przy budowie, pozwolenie na zamieszkanie, utrzymanie budowy w razie niebezpieczeństwa), a w razie nagłości tymczasowo i sprawy ważniejsze załatwiane są przez samo biuro i podpisywane według wewnętrznego regulaminu, albo przez samego przewodniczącego zarządu komunalnego (burmistrza, przewodniczącego Wydziału Powiatowego), a tylko sprawy zasadnicze (jak wysokość budowy w nowej ulicy, pozwolenie na budowę według jakichś nowych projektów itp.) poddawane są rozstrzygnięciu kolegiów. Większe miasta mogą tworzyć w tym celu osobne komisje techniczne Magistratu.

Jeśli jednak taką sprawę budowlaną załatwia burmistrz, to zarządza on, czy rozstrzyga nie jako

miejscowa władza policyjna, ale jako przewodniczący Magistratu.

Z tego też powodu nadzór budowlany nie należy do Miejskiego Urzędu Bezp. i Porz. Publ., lecz do Magistratu, przy którym utworzyć trzeba osobny Oddział Nadzoru Budowlanego.

Natomiast Miejski Urząd Bezp. i Porz. Publ. nie sprawuje nadzoru nad budynkami i budowlami i w praktyce właściwie nie będzie miał powodu nawet wyjątkowo i tymczasowo wydawać jakieś zarządzenie w nagłej sprawie bezpieczeństwa publicznego. Jeśli bowiem posterunkowy P. P., lub kto inny zauważy i doniesie o jakimś np. niebezpieczeństwie czy to przy budowie, czy też w budynku zapadającym się, to doniesienie to skierować należy do Oddziału Nadzoru Budowlanego przy Magistracie, które wyda odpowiednie zarządzenie. Zarządzenie Miejskiego Urzędu Bezp. i Porz. Publ. byłoby zresztą zawsze tylko tymczasowe i chyba gdyby Magistrat kolegjalną uchwałą zarządził coś niezgodnego z bezpieczeństwem publicznym, mógłby burmistrz, jako naczelnik Miejskiego Urzędu Bezp. i P. P. wnieść przedstawienie do Wydziału Powiatowego jako władzy nadzorczej.

Jeśli chodzi o nałożenie kary, to o ile to należy do władz administracyjnych, wydają orzeczenia karne w myśl art. 405 powiatowe władze administracji ogólnej, a miejscowe władze policyjne jedynie z generalnego upoważnienia wojewody. Jeśli zaś chodzi o zarządzenie przymusowe, to do tego powołane są władze nadzoru budowlanego w myśl tytułu VIII. według kompetencji określonych w tytule IX.

Tylko w miastach wydzielonych, gdzie władza policyjna sprawowana jest przez Starostwa Grodzkie, lub jak w Poznaniu przez Miejski Urząd Bezp. Publ., którym podlega policja państwowa, te władze bezpie-

Dostarczamy Wszelkie Artykuły Budowlane,

jak cement portlandzki, wapno palone i hydrauliczne, cegłę, pustaki sufitowe, gips, trzcinę sufitową, gwoździe budowlane, dachówki, papę dachową, smołę, lepnik „Kastor“ i „Biber“, ziarno marmurowe i żłoby glazurowane. — Specjalnie polecamy jako wyłączny przedstawiciel na Polskę względnie Wielkopolskę i Pomorze: dachówkę azbestowo-cementową „Eternit“, specjalną papę asfaltową „Koriolit“, siatkę ceglana „Staussa“, wszelkie wyroby szamotowe Kaweczyńskich Zakładów Ceramicznych, posadzkę korkową „Suberit“, Wykładanie ścian: płytkami glazurowanymi i płytami ze szkła opalowego. Krycie dachów: „Eternitem“ i „Koriolitem“. Budowę: pieców i kuchen opancerzonych „Patentu Szrajbera“.

„Materiał Budowlany“

SPÓŁKA

AKCYJNA

Poznań, ul. Sew. Mielżyńskiego 23 (Dom Strzechy Budowniczych)

Nr. telefonów: 29-76, 38-74 i 59-76.

Oddział w Toruniu

ulica Żeglarska 27
tel. 643

Biuro Sprzedaży w Grudziądzu:

ulica Łąkowa 11, tel. 950

Oddział w Bydgoszczy

ulica Florjana 8
tel. 20-18

czeństwa w nagłych wypadkach mogłyby mieć wyjątkowo powód do wydania własnego tymczasowego zarządzenia policyjnego, odstępując następnie sprawę bezzwłocznie do zasadniczego załatwienia Miejskiemu Wydziałowi Nadzoru Budowlanego. Ale i w takich wypadkach trudno im będzie wydać odpowiednie zarządzenie bez zbadania sprawy przez fachowca budowlanego, jakim nie rozporządzają, a zatem najprościej i najpraktyczniej będzie, jeśli wezmą takiego fachowca z Miejskiego Oddziału Budowlanego, a wtedy całą sprawę od razu złożą w jego ręce.

Podobnie w sprawach, należących co do budynków i budowy w gminach wiejskich do Wydziałów Powiatowych, zarządzenia w sprawach niecierpiących zwłoki, nie musi wydawać starosta jako naczelnik władzy admin. ogólnej, lecz może je wydać zaraz jako przewodniczący Wydziału Powiatowego.

Powodem nieporozumienia (oprócz przyzwyczajenia dotychczasowego, że każdy nadzór w sprawach bezpieczeństwa publ. należy do władz policyjnych) jest także — stylizacja art. 378, który mówi „władze, powołane do wykonywania nadzoru policyjno-budowlanego”, gdy w tytule IX rozdział I (właściwość władz) mowa jest wszędzie tylko o „wykonywaniu nadzoru” bez dodatku „policyjnego”. Nie ulega jednak najmniejszej wątpliwości, że chodzi o jeden i ten sam nadzór i że do wykonywania tego jedyne nadzoru są powołane władze wymienione w tytule IX, rozdział I. Dowodzi tego cały układ ustawy od tytułu VII, który łączy we wszystkich tytułach dwie kwestje (swoją drogą bardzo odmienne), a mianowicie a) wykonywanie robót budowlanych, b) utrzymyw. istniejących budynków. Tytuł VII, rozdział I mówi mianowicie o planach budynków nowych i kierowaniu budową — rozdział II o wykonywaniu budynków i zachowaniu warunków bezpieczeństwa, a rozdział III o utrzymywaniu istniejących budynków. Tytuł VIII mówi dalej o nadzorze nad tem wykonywaniem robót i utrzymaniem budynków (istniejących), a tytuł IX w rozdziale I o właściwości władz, w rozdziale II zaś o odwołaniach. A zatem nie ulega wątpliwości, że wła-

dzami powołanemi do nadzoru policyjno-budowlanego, wspomnianego w art. 378, są władze, których kompetencje określa następny tytuł IX, rozdział I. Zresztą art. 385, mówiąc o właściwości magistratów, powiada wyraźnie w punkcie c) „wykonywanie nadzoru nad wszelkimi budynkami zarówno nowo wznoszonymi, jak i istniejącymi”, a zatem ma na myśli właśnie t. zw. nadzór policyjno-budowlany.

To samo odnosi się do odwołań od zarządzeń, wydanych przez te władze nadzoru. Obowiązują w sprawach tego nadzoru policyjno-budowlanego postanowienia art. 394 do 397, a zatem od orzeczeń magistratów miast niewydzielonych przysługuje odwołanie do wydziałów powiatowych, a nie do starosty.

Aby położyć kres nieporozumieniom dotychczasowej nieobowiązującej już konstrukcji prawnej, należałoby także zarzucić zupełnie wyrażenie „policja budowlana”, a używać wyłącznie wyrażenie „nadzór budowlany”, odnośnie zaś biura nazywać biurami „nadzoru budowlanego”, np. „Magistrat — Nadzór Budowlany”, „Wydział Powiatowy — Nadzór Budowlany”. (Wydziałem czy Biurem „Budowlanem” nazywać takie biura nie można, bo ta nazwa oznacza w pierwszym rzędzie biuro budowli miejskich).

Zachodzi już nagle konieczność, aby kwestję powyższą, t. j. należyte odgraniczenie właściwości organów miejskich w tych sprawach uregulować miarodajnym wyjaśnieniem władz nadzorczych, gdyż — jak zauważyliśmy z zapytań miast, panuje pod tym względem zupełnie zamieszanie. Jak się dowiadujemy, Urząd Wojewódzki w Poznaniu przedstawił już tę kwestję do rozstrzygnięcia Ministerstwu Robót Publicznych i wstrzymuje się z wydaniem odpowiednich zarządzeń aż do nadejścia stamtąd miarodajnych wskazówek.

Kwestja nie powinna przedstawiać zbyt trudności, bo właściwość władz, przyjęta w nowym prawie budowlanem, obowiązywała dziesiątkami lat w b. Galicji, a zatem jest tam dostatecznie wypróbowana. (Wiadom. Samorządowe.)

W. D.

Plan akcji kredytowo-budowlanej ustalony

Plan akcji kredytowo-budowlanej na r. b. został już ustalony. Przewiduje się na budowle już rozpoczęte kwotę złotych 23 000 000, na nowe budowle — kwotę 21 000 000 zł. Na tej podstawie Bank Gospodarstwa Krajowego, któremu przypada czynność rozdziału kredytów, po dokładnem zbadaniu zapotrzebowania na budowle już uprzednio finansowane wyznaczył następujące dotacje dla oddziałów Banku na cele finansowania budowli już rozpoczętych: Warszawa 6 007 000, Okręg bezpośredniej działalności Departamentu 1 423 000 zł, Oddział Kraków 1 615 000 zł, Oddział Kołomyja 230 000 zł, Oddział Lublin 920 000 zł, Oddział Lwów 4 231 000 zł, Oddział Łódź 2 820 000 zł, Oddział Poznań 1 420 000 zł, Oddział Radom 1 060 000 zł, Oddział Równe 136 000 zł, Oddział Stanisławów 965 000 zł, Oddział Wilno 1 780 000 zł, Oddział Włocławek 360 000 zł.

Należy oczekiwać, że przy pomocy powyższych funduszy wszystkie budowle rozpoczęte i uprzednio finansowane będą mogły być wykonane. Interesowane miasta będą o przyznaniu powyższych kredytów zawiadomione celem postawienia wniosków co do wysokości kredytów dla poszczególnych kredytobiorców od razu w pełnej wysokości potrzebnej dla dokończenia budowy.

Na budowle nowe, dotychczas niefinansowane, przyznano kwotę 20 937 000 zł, z czego 19 000 050 zł będzie rozdzielone bezzwłocznie pomiędzy 37 miast, zaś 1 887 600 zł pozostaje jako rezerwa dla innych miast, nie objętych rozdziałem, gdzie okazałaby się potrzeba przyjscia z pomocą kredytową.

Udoskonalone maszyny
do wyrobu:

dachówki cementowej,
pustaków betonowych,
cembrowiny studziennej,
żłobów, słupów, płyt, rur
i t. p.

poleca

757

Fabryka Maszyn Rzewuski i S-ka Sp. Akc.

Warszawa, ul. Ordynacka 7.

Zysk niewielkiej wytwórni betonowej w jednym roku
wynosi od 5.000 do 6.000 zł

Żądajcie cenników i objaśnień.

Normalizacja w przemyśle budowlanym

Niebawem ukażą się opracowane przez Polski Komitet Normalizacyjny nowe, a niezmiernie poważne normy w zakresie budownictwa, wprowadzające dużą jednolitość w tej dziedzinie na całym obszarze państwa. Normy te dotyczą prawych i lewych skrzydeł drzwi oraz okien, określając ostatecznie wymiary ich okuć, dotąd interpretowane rozmaicie w trzech byłych dzielnicach.

Drugą poważną pracą komitetu, która ma być wkrótce ogłoszona oficjalnie, będzie wprowadzenie obowiązującego podziału wytwarzanych klepek dębowych posadzkowych na 3 klasy, obejmujące 30 gatunków, zamiast istniejącej dotąd nadmiernej ilości 70. Norma ta została opracowana przez Komitet w ścisłym porozumieniu z wytwórcami i wprowadza jednolitość zarówno pod względem jakości drzewa, z którego wyrabiane są klepki posadzkowe, jak i pod względem sposobów ich opakowania dla wysyłki i układania, przewidując gwarantowanie przez wytwórców odpowiedniej suchości ich wyrobów.

Wielkopolskie kupiectwo meblarskie normalizuje warunki sprzedaży

Na ostatnim zebraniu Zachodnio-Polskiej Sekcji Meblarskiej przy Zw. Tow. Kup., po przyjęciu treści jednolitego kontraktu, na podstawie którego wszyscy członkowie będą zawierać obecnie umowy sprzedaży mebli, uchwalono, iż przy sprzedaży kompletnych urządzeń oraz większych obiektów na raty przestrzegać się będzie następujących warunków:

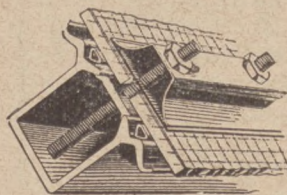
1. pobierać 30 proc. należności gotówką tytułem wpłaty; 2. pozostałość należności może być rozłożona maksymalnie na 12 rat, z tem, że od sum płatnych ratami pobiera się 1 proc. miesięcznie tytułem oprocentowania wyłożonego kapitału. Przy zapłaceniu gotówką potrąca się 5 proc. od ceny sprzedażnej. Za opakowanie przy wysyłce kolejowej na prowincję pobiera się 4 proc. Tytułem kosztu transportu na prowincję autem pobiera się 1.50 zł od kilometra.

Znormalizowanie warunków sprzedaży posiada niezmiernie doniosłe znaczenie, bowiem uporządkuje dotychczas chaotyczne stosunki w handlu meblarskim i przyczyni się niewątpliwie do uzdrowienia tego handlu.

Z polskiego przemysłu budowlanego

Jednym z ważniejszych wydarzeń w polskim przemyśle cementowym, to zawarcie między związkiem pracodawców a organizacją pracobiorców zbiorowej umowy, regulującej pracę i płace na czasokres od 1 kwietnia 1930 do 31 marca 1931 r. Umowa nie zmienia dotychczasowych stawek płac, przewiduje jedynie nieznaczny jednorazowy dodatek drożyzniany, płatny w ciągu września rb. Zawarcie umowy nazywamy wydarzeniem ważniejszym, gdyż reguluje ono dla kalkulacji stawki robocizny na przeciąg jednego roku.

Dachy szklane bez kitu

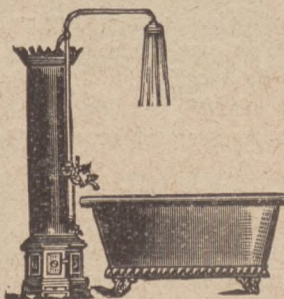
Trwałość,
wodoszczelność
Opadanie kropli do wnętrza
budynku wykluczone.

„WEMA” 8672

Polska Fabryka Dachów Szklanych Sp. z o. o.
Ruda / Śl.

ZASTĘPSTWA: Warszawa, Poznań, Tarnów, Król.-Huta.

A. STANEK

specjalna fabryka pie-
ców i wanien kąpiel-
owych wszelk. rodzaju.

8755

Poznań

ul. Małe Garbary 7a.

Telef. 33-50, Zał. w r. 1902

7847

Przy zapotrzebowaniu proszę zażądać oferty.

„AMERICANA”

Przemysł szmerglowy
Łodygowice

6848

Tarcze przemysłowe

pierwszorzędnej jakości, we wszelkiej twardości, ziarnistości i wiązaniu.

Solidna obsługa — Ceny bezkonkurencyjne
Prosimy o zażądanie cenników i wzorów

Fabryka Kafli i Cegielnia

Oskara Arkina, Grodno

Zakłady fabryczne: ul. Górna 45, telef. 230.

7313 w

Poleca

6707

Kafle berlińskie i kwadratowe, polewane i niepolewane różnych gatunków. Wyrób specjalnych przenośnych piecyków kaflowych.

Cegła ręcznego i maszynowego formowania.

WIADOMOŚCI DROBNE

ZAŁOŻENIE SPÓŁKI DLA BUDOWY DRÓG BETONOWYCH W POLSCE.

W tych dniach rozpoczęły się w Warszawie pertraktacje przedstawicieli związku polskich cementowni z udziałem fachowców zagranicznych w sprawie założenia spółki dla budowy dróg betonowych w Polsce.

Jak nas informują, zadaniem tej spółki będzie finansowanie budowy dróg betonowych w Polsce oraz przeprowadzanie badań laboratoryjnych nad jakością i wytrzymałością polskiego cementu.

Początkowy kapitał spółki będzie wynosił półtora miliona złotych.

KLINKIERYTOWE SZOSY W CAŁEJ POLSCE.

Ministerstwo Robót Publicznych po zbadaniu sprawy materiałów brukowych na budowę dróg doszło do rezultatu, iż najodpowiedniejszym i najtańszym materiałem drogowym są cegielki klinkierytowe — takie, jakimi wybrukowane są Budapeszt na Węgrzech i Bratysława w Czechosłowacji.

Zaczęto szukać w Polsce złóż gliny klinkierytowej i znaleziono je koło Izbicy (Lubelskie) w pow. krasnostawskim.

Tam też Ministerstwo Robót Publicznych zbudowało wielką klinkiernię z produkcją na razie 6 milionów cegiełek rocznie. Klinkiernia daje produkt wysokopalony i niezwykle trwałe — bowiem cegielki prasowane są pod ciśnieniem 400 atmosfer.

Szozy z cegiełek klinkierytowych ułożone będą na próbie w nadchodzącym sezonie w kilku województwach.

Jeżeli próba da oczekiwany wynik — klinkarnia ruszy całą parą; wówczas cegielki klinkierytowe pokryją szosy w całej Polsce.

Obecnie już wiele samorządów zwraca się do zarządu klinkierni o informacje i składa zapotrzebowanie na cegielki do brukowania ulic.

BADANIE STANU BUDOWLANEGO MIAST.

Wydział architektoniczny województwa warszawskiego w związku z rozpoczęciem nowego sezonu budowlanego przeprowadza obecnie inspekcje w większych miastach prowincjonalnych dla ustalenia stopnia bezpieczeństwa przy prowadzonych budowach. Między innymi zbadany został stan budowlany w Łowiczu, Skierniewicach, Grodzisku i t. d. Specjalną uwagę poświęcono budowom, prowadzonych w miejscowościach letniskowych pod Warszawą dla sprawdzenia, czy wykonywane one są zgodnie z planami regulacyjnymi.

NOWY WYNAŁAZEK W OGRZEWANIU POKOI PIECEM KAFLOWYM.

Po długoletnich doświadczeniach udało się Józefowi Mimi, majstrowi kaflarskiemu w Krakowie, Podgórze, ul. Kalwaryjska 39, ujarzmić ciepło, które odpływało z dymem do komina. Aby ogrzać obszerny pokój, salę szkolną lub gimnastyczną, wystarczy spalić od 3—5 kg. węgla lub drzewa. — Ustrój tego wynalazku jest bardzo prosty. Obok pieca kaflowego znajduje się aparacik tak zwany „Dmuchawka“ poruszana przez napęd elektryczny, która pędzi świeże powietrze przez rurkę do zbiornika na wierzchu pieca. Z tego zbiornika wychodzi szereg rurek prowadzących do kanałów metalowych umieszczonych wewnątrz pieca, w których powietrze się szybko ogrzewa. Zaś w przyspieszaniu wymiany ciepła, wewnątrz kanałów umieszczone są spirale z drutu spłaszczonego, które zarazem wpływają na zmniejszenie pędu przebiegającego powietrza. Po ogrzaniu się powietrza w kanałach, wychodzi ono dołem z pieca otworami tuż nad podłogą na pokój. Ogrzewanie pokoju piecem tego systemu różni się od zwykłego pieca tem, że ciepłe powietrze ogrzewa pokój od podłogi w górę, a nie od sufitu w dół. Dalej, gdy na ogrzanie sali sądowej, szkolnej, czy wielkiej poczekalni na dworcu kolejowym trzeba spalić kilka wiaderek węgla dziennie po 50 kilo, to dla pieca Mimy wystarczy 5 kilo węgla lub

drzewa. — Palenie węgla lub drzewa odbywa się w ten sam sposób, jak i w piecu zwyczajnym.

Piec ten ma tę zaletę, że oprócz wylotu na dym ponad piecem ma nad podłogą dwa wpusty do komina, przez co może obsuszać wilgotne mury przyziemne. Ogrzewa on nie tylko pokój przez dolne otwory, ale i samym sobą jak każdy zwyczajny piec kaflowy. Ogrzanie sali szpitalnej o pojemności 444 metrów sześciennych trwa 25 minut.

Po zademonstrowaniu ogrzewania tym piecem pokoju wobec członków komisji, wynalazca otrzymał patent Nr. 300 w dniu 13-go listopada 1925 r. z Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej w Warszawie.

ZAPOWIEDŹ OBNIŻKI CEN DRZEWA.

Ze sfer drzewnych donoszą, iż Dyrekcja Administracji Lasów Państwowych skłonna jest w okresie poświatacznym obniżyć ceny drzewa. Będzie to dalsza niżka cen, gdyż w ostatnich czasach Dyrekcja Lasów Państwowych uskuteczniła we wszystkich okręgach, a szczególnie w okręgu warszawskim szereg sprzedaży drzewa po cenach o 25—40 procent niższych. Ta tendencja niżkowa cen drzewa Dyrekcji Lasów Państwowych tłumaczy się zmniejszonym popytem drzewa wobec zamknięcia okresu zimowego tarcia drzewa.

PAPIER Z DRZEWA DĘBOWEGO.

W Rosji zaczęto ostatnio wyrabiać papier z drzewa dębowego. Używa się do tego wiorów, pozostałych po fabrykacji garbnika. Wiorów te dają zupełnie dobry papier do pakowania. Próbowano również przerabiać na papier rośliny bagienne, rosnące masowo nad górnym Nilem. (R. C.)

JAK PRYZRĄDZANO CEGŁĘ W STAROŻYTNOŚCI.

Na dalekim wschodzie, od Chin do Persji i Mezopotanii włącznie znajdują się do dziś dnia okazy starożytnej cegły. Starożytny Egipt nauczył się sporządzić tę cegłę właśnie od ludów azjatyckich.

Cechą jej jest suszenie na słońcu.

Cegła jest wytrzymalszą od zwykłej, palonej, a jeśli z wykopalisk starożytnych można było odtworzyć sobie obraz tak starożytnych miast, jak Niniwa, Babilon i Troja, to zawdzięczać to należy właśnie tej okoliczności.

Sposób sporządzania surowej cegły jest następujący:

Przedewszystkiem kopie się rów 20 do 40 metrów głęboki, zaleźni od tego, jak głęboko tkwi pokład lepkiej gliny. Wodę podskórną odprowadza się kanałem, tak by nad gliną pozostała tylko warstwa wody do wysokości pół metra i chroniła ją od zeschnięcia. Z kopalni tej wyciąga się glinę w prymitywnych workach płóciennych, czasem we wiadrach skórzanych. Następnie w specjalnych dołach czy basenach miesza się ową glinę z drobną sieczką słomy i z ilem celem nadania jej większej spoiwości. Tak sporządzoną masę ugniata się nogami, poczem odlewa się z niej cegłę. Cegłę — suszy się na słońcu, a po kilku dniach ubija się ją po raz wtóry kamieniami czy płytami, by ją potem znowu suszyć na słońcu względnie nad piecem. Od długości czasu suszenia zależy wytrzymałość cegły. Wysuszoną cegłę polewają mieszaniną z gliny, wapna i gipsu.

Gлина, z której formuje się cegły, musi być bardzo starannie wymieszana, w przeciwnym razie, rozłazi się.

Mury sporządzone z takiej cegły są bardzo silne i wytrzymują wiele pod tym jednak względem, że nie zostaną zaatakowane u podstaw swoich żyłami wodnymi.

Ateńczycy — jak poucza historia — niejednokrotnie zdobywali miasta nieprzyjacielskie tylko w ten sposób, że pod mury ochronne podprawdzili wodę.

Tak było przy oblężeniu Mantinel. Obrońcy Niniwy sami wywołali zagładę miasta, bo gdy w mieście brakło wody doprowadzali ją zzewnątrz pod murami. Woda podmywała mury, które runęły. Miasto Milet, nauczone tem doświadczeniem, ustanowiło specjalną policję budowlaną, która wykonywała nadzór nad wyrobem cegły.

Zamek Emira z Buehary wykonany był z tak trwałej cegły, że przetrwał wieki całe. Nawet kula karabinowa odbiła się od jego murów, jak od pancerza.

Z rynku materiałów budowlanych, metali i wyrobów metalowych.

MATERIAŁY BUDOWLANE.

Warszawa, 23. 4. Ceny wyrobów ogniotrwałych wg. Związku Fabryk Wyrobów Szamotowych i Ogniotrwałych, w złotych za tony franco wagon stacja załadowania. Cegła ogniotrwała zwyczajna zł 135, cegła kopalnikowa 150, glina mielona 60, zaprawa szamotowa 70, maczka szamotowa 80.

METALE I WYROBY METALOWE.

Warszawa, 23. 4. Cena odlewów żeliwnych. Według notowań Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, cena odlewów żeliwnych surowych dla Warszawy, wynosi od dnia 25 maja 1929 r., od 0.78 zł do 1.61 zł za 1 kg. loco fabryka.

Warszawa, 23. 4. Ceny blachy ocynkowanej. Cynkownia Warszawska notuje od dn. 15. 4. rb. 1 kg. franco stacja Warszawa. Blacha żelazna ocynkowana gat. najwyższego: 711×1, 422×0.45 mm. 1 zł 30 gr., 711×1, 422×0.50 mm. 1 zł. 25 gr., 1000×2000×0.50 mm. 1 zł. 27 gr. Blachy II gat. o 6 proc. tańsze.

Warszawa, 23. 4. Ceny za 1 kg. loco franco bez opakowania za gotówkę. Armatura mosiężna 5.50 zł, brązowa 6, fosforbrązowa 6.30, odlewy mosiężne galanteryjne 10.

Warszawa, 23. 4. Ceny hurtowe w zł (podług danych S. A. („Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi“). Za tonę franco wagon stacja załad. Surówka „Starachowicka“ franco wagon huta nr. 0 220, nr. 1 215, nr. 2 210.

Katowice, 23. 4. Ceny za 1 kg. loco odlewnia Katowice: mosiądz pręty 3.30, tuleje i inne odlewy 3.40, mosiądz kujny pręty 3.80, tuleje i inne odlewy 4.10, brąz fosforowy pręty 4.10, tuleje i inne odlewy 4.25, brąz fosforowy dra Kinzela, pręty 4.60, tuleje i inne odlewy 4.80, brąz niklofosforowy 5.60, brąz manganowy kujny 4.40, brąz stalowy 5.80, aluminiowy 9, diamentowy 16.20, miedź elektrolityczna kuta w sztabach grubości ponad 20 mm. 6.50, 15—19 mm. 7.40, 10—14 mm. 8.70. W odlewniach zatrudnienie nadal słabe, choć ostatnio zaczynają napływać zapytania ze strony klientów prywatnej. Natomiast niema dotychczas zapytań ani zamówień ze strony władz rządowych i komunalnych.

Warszawa, 23. 4. Ceny odlewów ze stopów specjalnych. Koło Odlewni Metali Polszlachetnych notuje za 100 kg. w złotych następujące ceny odlewów ze stopów specjalnych, przepisanych przez Ministerstwo Kolei Żelaznych dla taboru P. K. P. Bronz panewkowy VIII 575 zł, osprzetowy VII₂ 525 zł, fosforowy VII₃ 510 zł. Mosiądz VIII 400—490 zł.

Katowice, 23. 4. Ceny blachy cynkowej za 1000 kg. franco st. Chębzie na Górnym Śląsku: Blacha cynkowa przy odbiorze 30 ton Ł 27, od 5—30 ton 27.10, do 5 ton dla kupców 28½ Ł, dla konsumentów 29½ Ł, w składach detalicznych za 1 kg. w zł: dla kupców 1.31, dla konsumentów 1.35. Wobec słabego ruchu budowlanego zapotrzebowanie na blachę cynkową umiarkowane.

Warszawski rynek metalowy, na którym wskutek kryzysu gospodarczego obroty są minimalne, wykazuje ostatnio protesty, które w tej branży do tej pory były dość rzadkie. Protestują swoje weksle nie tylko firmy, które rzeczywiście płacić nie mogą, ale nawet takie, które uległy ogólnej psychozie mielczenia się z terminem płatności, który dla weksli wynosił ostatnio od 3—4 miesięcy, dla kontraktów do 6 miesięcy.

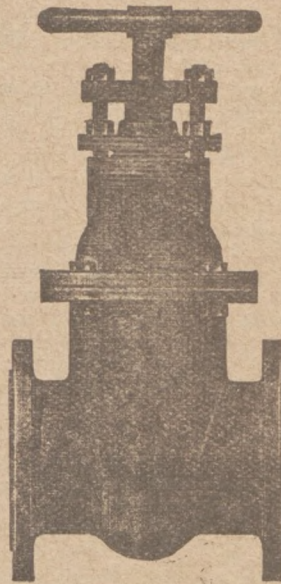
Katowice, 23. 4. Surówka odlewnicza „Huta Pokoju“ oraz Górnośląskich Zjednoczonych Hut Królewskiej i Lajny — reprezentacja: Towarzystwo dla Sprzedaży Surówki Żelaznej, Sp. z ogr. odp. w Warszawie, Al. Jerozolimska 11, cena za tonę 220 zł loco stacja wysyłająca.

Katowice, 23. 4. Syndykat Polskich Hut Żelaznych notuje za tony franco huta. Żelazo sztabowe — cena zasadnicza zł. 350, żelazo formowe (do włącznie N. P. 24) 350, żelazo formowe (NP 26 i ponad 390, bednarka gorąco walcowana 422.50, żelazo uniwersalne 390, blacha gruba do (5 mm.) 525, drut walcówka (w jakości handlowej) 397.50, blachę do cynkowania dostarcza się w stanie żarzonej bez specjalnej dopłaty za żarzenie, przy innych natomiast zamówieniach na cienkie blachy żarzone dolicza się następujące dopłaty: przy 1 do poniżej 5 mm. — 10.345 proc., 0.875 mm. — 5.36 proc., 0.75 mm. — 4.68 proc., 0.625 mm. — 4.04 proc., 0.562 mm. — 4.85 proc., 0.50 mm. 6.32 proc., 0.48 mm. — 1.88 proc., 0.375 mm. — 0.58 proc. Za blachy o grubościach niewymienionych w powyższym zestawieniu liczy się sąsiednią wyższą dopłatę. Cenę blach 2 razy dekapowanych (efektywne) za 1 t. grubość: 0.32 do poniżej 0.35 mm. — Ł 25.16, 0.35 do poniżej 0.37 mm. — Ł 23.10, 0.37 do poniżej 0.40 mm. — Ł 22.05, 0.40 do poniżej 0.43 mm. — Ł 22, 0.43 do poniżej 0.50 mm. — 21.15, 0.50 do poniżej 0.55 mm. — Ł 21.10, 0.55 do poniżej 0.62 mm. — Ł 21.05, 0.62 do poniżej 0.75 mm. — Ł 21, 0.75 do poniżej 0.87 mm. — Ł 20.15,

„SAM” SPÓŁKA AKCYJNA MÜNSTERMANN

KATOWICE

Tel. 11 i 577 Adr. tel. SAM
Odlewnia żelaza i brązu
Fabryka maszyn i armatur

Ciężkie armatury dla przewodów parowych, wodnych, gazowych, nadtowych i to: zasady i zawory, żelazne i stalowe. Kurki, garnki kondenz., hydranty pod- i nadziemne, studnie uliczne i hydrantowe, stojaki i t. d. Przybory kanalizacyjne i wodociągowe: uchwyty, aparaty nawiertnicze, kształtki i t. d.

Bronzy fosforowe i specjalne w odlewach każdego rodzaju . . . . .

Bronzy kute w sztabach o wytrzymałościach aż do 100 kg/mm²

Reprezentacja na Wielkopolskę i Pomorze:

Wład. Jezierski, Poznań, Słowackiego 38. Tel. 69-47

na Kongresówkę: 7273

Paweł Jasiński, Warszawa, Żórawia 9. Telefon 191-71

JAKTO, jeszcze nie zaprenumerowałeś tyg. „AUTOLOT“...?

Czy nie wiesz, że nie prenumerując go wyzbyty jesteś najciekawszych wiadomości ze świata auto-lotniczego i motocyklowego, że tem samym nie trzymasz ręki na pulsie życia motoryzacji...!?!

Powinieneś natychmiast zwrócić się do administracji „AUTOLOTU“ (tel. 85-68) żądając nadesłania egzemplarza okazowego, lub wpisania Cię, jako prenumeratora na b. kwartał.

Prenumerata kwart. 3.50 zł.

Adres: „AUTOLOT“, WARSZAWA, SZKOLNA 8
P. K. O. 16,940.

8541

0:87 do poniżej 1 mm. — Ł. 20.10; 1 do ponad 11 mm. — Ł. 20.05, za blachy okrągłe i półokrągłe dochodzi do powyższych cen nadpłata (Tiefstanzbleche) dolicza się 10 proc. Blachy 1 raz dekapowane kosztują o Ł. 3 za tonę mniej, niż blachy 2 razy dekapowane. Do cen tych dla hurtowników dolicza się 2 proc.

DRZEWO.

Lwów, 23. 4. Notowania drzewa Izby Przem. Handl. we Lwowie w obrocie krajowym loco wagon stacja załadowania w województwach Lwów, Tarnopol i Stanisławów z 12 bm.: drzewo jodłowe i świerkowe w stanie okrągłym okorowane, celulozowe do 10 cm. średnicy 27 zł, kopalniane od 10 cm. średnicy i wyżej — 1.50 m. dług. i wyż. 25 zł, drzewo dłużycowe 14—20 cm. śr. oraz 21—36 cm. śr. — 32 zł, kłocce zdrowe tartaczne 4 m. dług. wyż. 20 i wyż. cm. śr. —, średnica w czubie od 20—25 cm. zł —, od 26 cm. i wyżej 30 zł, te same wylacznie świerkowe o 10 proc. drożej, drzewo jodłowe i świerkowe w stanie tartym i ciosanym: Deski i brusy jodłowe z pod piły 3—6 m. dług. 10 cm. i wyżej szerokości 26.33, 50—52 mm. grub. 85 zł, 20 mm. grub. 92 zł, 13 mm. grub. 102 zł, te same świerkowe, wymiary jak wyżej 102 zł, 109 i 110 zł, deski i brusy jodłowe i świerkowe budowlane, wymiary te same 52 mm. grub. 76 zł, 20 mm. grub. 78 zł, 13 mm. grub. 85 zł, deski i brusy stolarskie świerkowe, lub czyste i półczyste jodłowe, wymiary jak wyżej, 52 mm. grub. 146, 20 milimetr. grubości 149 złotych, 13 milimetr. grubości 159 złotych, deski i brusy IV klasy świerkowe i jodłowe, wymiary te same — 64—67—72 zł, deski i brusy świerkowe, jodłowe od 1 m. wżwyż, ale poniżej 3 m. o pozostałych wymiarach, jak poprzednio są o 33 proc. tańsze; kantówki rygle rzniete 3—6 m. dług. 8×8 i wyż. grube 90 zł, 6—3 m. dług. grubość ta sama 95 zł, inne wymiary według umowy, łaty rzniete 3—6 m. dług. 26—50 mm. grub., 46—52 mm. szer. — 100 zł, 1—2 i pół m. grub. 52 zł, drzewo ciosane 6—9 m. dług. 16×8 grub. 48 zł, w grubościach wyższych — 60 zł. Drzewo sosnowe w stanie okrągłym okorowane: kopalniane 10 m. śred., 1.50 m. dług. i wyż. 26 zł, kłocce zdrowe tartaczne, pochodzące z całych dłużyc —, w stanie tartym i ciosanym deski i brusy sosnowe budowlane 3—6 m. dług., 10 cm. i wyżej szer. 33—40, 52 mm. grub. 85 zł, długość ta sama, a szerokość 16 cm. i wyżej szer. 33—40—52 mm. grub. 90, deski i brusy sosnowe stolarskie nieobryznane 130 zł, deski i brusy sosnowe od 1 m. wżwyż, ale poniżej 3 m. są o 40 proc. tańsze, kantówki i rygle rzniete 3—6 m. długości 8×8 i wyższej grub. — zł, 6—8 m. dług. grubość ta sama — zł, wymiary większe według umowy, drzewo ciosane 3—6 m. dług. w grubościach 16×18 — 50 zł, 18×21 i wyż. 55 zł, nad 6—9 m. dług. w grubościach do 16×18 zł 67, nad 6—9 m. dług. w grubościach 18×21 — 80 zł, deski sosnowe heblowane na pióro i wpust 3—6 m. dług. 10—18 cm. szerokości 119 zł. Drzewo celulozowe, kopalniaki staniało 1 zł na metrze.

Katowice, 23. 4. Notowania drzewa pg. komunikatu Dep. Leśnictwa. Drzewo kopalniane 42.30—44.50 za 1 m. sz., papierówka 32—35 za 1 mp. Sosnowe materj. stolarskie za m. sz. 180—220, deski podłogowe heblowane i szpuntowane za m. sz. 150—165, belki sosnowe 6 m. długie za m. sz. 130. Sosnowe łaty „4×6” za m. sz. 180—220, kantówka sosnowa wiaz. 115—130, sosnowe deski 40×50 mm. za m. sz. 125, legary 10×10 centymetrów za metr sześcienny 115—125, szalówki za m. sz. 95—100, dragowiny do robót betonowych za m. sz. 55—60, listwy do robót betonowych za mp. 0.40—0.55, dębowe materiały stolarskie za m. sz. 250—300 zł, deszczutki posadzkowe 1 kl. za m. kw. 13—15, bukowe 12—12.50.

Katowice, 23. 4. Ceny w hurcie za 1 m. sz. loco skład Katowice: belki 110, szalówka 90—94, łaty 115—120, stolarka 140—150, podłogowe 135—145, dębina 250—275, kopalniaki, dol. 5.25. Podaż surowca bardzo duża, obroty niewielkie, gdyż hurtownicy wobec zastoju w budownictwie i kopalniach niechętnie się angażują. Zbyt na kopalniaki spadł o mniej więcej 70 proc.

SPRZEDAŻ OLCHY.

Dyrekcja Lasów Państwowych w Białowieży sprzedała w ostatnich dniach pewnej zagranicznej fabryce dykt część olszyny formiorowej, wyprodukowanej na swym terenie. W szczególności sprzedała Dyrekcja Białowieńska 5000 m. sz. olszy formiorowej I i II klasy, wyrobionej według warunków technicznych Związku Fabrykantów Dykt i Formiorów w Polsce. Cena uzyskana za tę olszyny wynosi 130 zł za 1 m. sz. I kl. i 120 zł za 1 m. sz. II kl., franco wagon na stacji załadowczej. Administracja Lasów Państwowych, dokonyując powyższej sprzedaży, dążyła do ustalenia wytycznej ceny dla dalszych transakcyj. O ile bowiem pomimo brak jakiegokolwiek gatunków gieldowych na drewno, ceny drewna gatunków iglastych ustalić można z łatwością, na zasadzie niezliczonych transakcyj — to wysondowanie ceny drewna olszowego, zwłaszcza wobec istnienia dla wywozowego na to drewno, jest bardzo trudne.

ZŁOTY W DNIU 23 KWIETNIA 1930 ROKU.

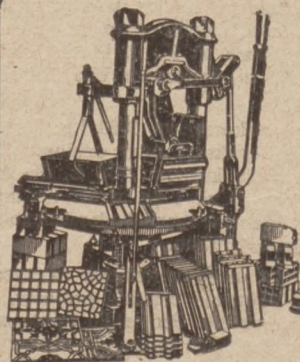
Gdańsk 57.59—57.74, złoty 57.62—57.77, Berlin przekaz na Warszawę i Katowice 46.85—47.05, na Poznań 46.875—47.075, Londyn 43.37, Medolan 213%, N. Jork 11.23, Paryż 28.62½, Praga 378, Wiedeń 79.36—79.64, Zurych 57.80.

Fabryka Papy Dachowej „GOSPODARZ”

Sp. Akc.
w SIERADZU

Papa dachowa
Smola prep.
Lepnik
Pak
Karbolineum

8706

Maszyny budowlane najmodniejszej konstrukcji

do wytwarzania cegły żuźlowej, cegły wapienno-piaskowej, cegły piaskowo-cementowej, dachówek cementowych, płyt chodnikowych, płyt granitoidowych, w barwnych deseniach, płyt cementowych, rur cementowych i t. d. dostarcza od 50 lat jako specjalność w znanej dobroci. *)

C. LUCKE, Maschinenfabrik u. Eisengiesserei
Eilenburg 58 bei Leipzig. Zał. 1878 Adr. tel.: Pressenlucke

ŻELAZOHURT Sp. z o.o. KATOWICE

tel. biuro 3476 ODDZIAŁ W POZNANIU, UL. POCZTOWA 31 tel. składnica 34-88

Prócz obfitego asortymentu żelaza, rur, blach i t. d. prowadzimy stale na składzie:
Śruby maszynowe, budowlane, zamkowe, **Nity** kotłowe i do krat,
Surówkę odlewniczą Hut Królewskiej i Pokoju **pierwszorzędnej** jakości.

Konkurencyjne ceny

8661

Staranna obsługa

Z życia placówek przemysłowo-handlowych

Rózszerzenie placówki handlowej branży rowerów i motocykli

Dom Techniczno-Handlowy „Ursus” w Poznaniu, przy ul. Górna Wilda 30, znany już jest od dłuższego czasu szerszym kołom kupiectwa oraz stałych odbiorców z solidnej dostawy rowerów oraz części zapasowych i wymiennych i przestrzegając ściśle zdrowych zasad handlowych, zdobył słusze i należne zaufanie. Z dniem 1 kwietnia r. b. firma „Ursus” rozszerzyła swoją działalność przez przejęcie przedstawicielstwa światowych marek motocykli „Roleigh” Nottingham, Anglia i Calthorpe, którym to typom w fachowych kołach motocyklistów w bardzo licznych wypadkach przyznaje się dla ich zalet pierwszeństwo. — Firma „Ursus”, by sprostać

zadaniu swemu, przebudowała odpowiednio lokale mieszczące się we własnej nieruchomości, urządzając poza działem handlowym również mechaniczne warsztaty reperacyjne. — W ten sposób ze szczupłych stosunkowo ubikacji, stworzono pierwszorzędną i przestrzenną lokal handlowy odpowiadający wymogom swego przeznaczenia. Placówka omawiana, której z tego miejsca życzymy dalszego rozwoju, polecając ją uwadze i poparciu, oparta o większy kapitał obrotowy, jest w możności uprzyścić odbiorcom kupno przez przyznanie dogodnych warunków regulacji i najściślejszą, konkurencyjnie zdolną kalkulację cen. —p—

Wyroby fabryki „Kraj” w Kutnie

Przed czterdziestu laty, bo w roku 1890 założoną została przez przemysłowca Alfreda Vaedtke fabryka maszyn w Kutnie, która już za czasów rządów zaborczych i silnej podówczas konkurencji, zdobyła sobie znacznie szerszy rozgłos. Firma ta w roku 1920 przemianowana została na Spółkę Akcyjną, zmieniając równocześnie nazwę na: Spółka Akcyjna, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych „Kraj”, dawniej Alfred Vaedtke w Kutnie i odtąd przedsiębiorstwo to pod doświadczeniem kierownictwem Zarządu pp. K. S. Drewnowskiego jako prezesa, W. Bonna, A. Jurkowskiego, M. Myślińskiego, M. Wizela i T. Urbańskiego, rozwinęło się do poważnych rozmiarów, stając w rzędzie naszych najpoważniejszych jednostek produkcyjnych, trudniących się budową maszyn rolniczych. Siedzibą Zarządu jest Warszawa, Krakowskie Przedmieście 27.

Fabryka „Kraj” specjalizując się, przeszła do masowego wyrobu młocarń, manezy i siewnic dla średnich i drobnych gospodarstw rolnych, wytwarzając również siewniki rze-

dowe, miedlice do obróbki lnu itd. Z szeregu typów młocarń używanych w rolnictwie, fabryka zwróciła główną uwagę na produkcję młocarń szerokokłotnych do prostej słomy, które to maszyny pod popularną nazwą „Kutnowianka” znalazły w rolnictwie szerokie zastosowanie i cieszą się ustaloną opinią wśród odbiorców czego dowodem, że w czasokresie od 1910 do 1918 r. wyprodukowała zgórą 15.000 młocarń szerokokłotnych. Zapotrzebowanie na maszyny te wzrasta z roku na rok, co najlepszym jest dowodem ich wartości jakościowej i strony ekonomicznej. — Lecz nietylko młocarnie szerokokłotne, gdyż budowane przez fabrykę „Kraj” manezy pałakowe, jako też młocarnie cepowe i sztyftowe oraz siewnicznice toporowe i bębnowe znajdują również korzystny zbyt we wszystkich dzielnicach kraju.

Jeneralnym przedstawicielem fabryki „Kraj” jest doświadczony znawca branży i kupiec p. Piotr Bisennik, a centralne biuro sprzedaży znajduje się w Warszawie, przy ul. Chmielnej 26. —p—

Firma Lanz w obliczu ogólnego kryzysu przemysłu maszyn rolniczych w Niemczech

Spadek cen zboża zahamował chęć i nawet możliwość kupnia maszyn w rolnictwie a wprowadzając wogóle absencję w dokonywaniu inwestycji na większe objekty maszyn stał się jedną z głównych przyczyn ogólnego kryzysu w przemyśle maszyn rolniczych, który tak jak u nas w Polsce, dał się również dotkliwie we znaki w Niemczech. Ze przejawy te nie pozostały bez wpływu także na ekonomicznie silne jednostki produkcyjne, tego mieliśmy dostateczny dowód u siebie, niemniej i zagranicą.

Ponieważ firma Lanz w Mannheimie na czasokres międzysezonu i dla dokonaniu prac inwenturowych nieruchomości swoje zakłady od 16 grudnia 1929 do włącznie 8 stycznia 1930 r. dało to ludziom mniej przychylnie usposobionym powód do lansowania w świat nieścisłych wiadomości o stanie tegoż przedsiębiorstwa.

Ze sprawozdania oficjalnego, przygotowanego na walne zebranie akcjonariuszów, które odbędzie się w dniu 31 maja r. b. wynika, że rok krytyczny 1929 przeżyła placówka ta potężna dość pomyślnie, bowiem stan jej zadłużenia zmniejszył się o okrągło 1.860.000 mk i mimo wszelkie przewidziane ustawą i nieprzewidziane odpisy

bilans wykazał 619.029.79 mk. nadwyżki, z której 500.000 mk. przeznaczona jest na fundusz specjalnej rezerwy a 119.029.79 zł przelano na rachunek nowego roku.

Przy zmniejszonym dla podanych przyczyn zbycie na lokomobile i garnitury parowe młocarniane, firma Lanz dokonała w roku ubiegłym znacznych obrotów traktorami ropnemi marki „Bulldog”, tak na rynku własnym jak w handlu eksportowym. Wprowadzone na rynek nowe Lanza młocarnie stalowe oraz motorowe młocarnie stalowe, ostatnie przeznaczone dla średnich i mniejszych rolników, mają tak w kraju jak zagranicą najlepsze widoki bytu i w ciągu bieżącego roku przyczynia się niezawodnie do znacznego zwiększenia obrotów.

Wynika z powyższego, że mimo tak krytyczne warunki firma Lanz przeżyła rok ubiegły bez głębszego uszczerbku a już najmniejszego wstrząsu i że wszelkie wieści o złym jej stanie, pozbawione były wszelkich podstaw.

Interesowanym zwracamy uwagę na ogłoszenie firmy Lanz, zamieszczone w dzisiejszym numerze. —p—

Patentowana pompa ssąco-tłocząca

Inżynier p. **Fr. Dominik**, właściciel przedsiębiorstwa wiercenia studziń i wytwórni pomp we **Lwowie, ul. 29. Listopada 37** skonstruował jako nowość pompę ssąco-tłoczącą, działającą dowolnie i poruszana dowolnie, to jest ręcznie, kieratem, motorem lub wiatrakiem. Wielostronność ta i dogodność, umożliwia zastosowanie pompy we wszystkich miejscach. Łożyska kulkowe powodują lekkie poruszanie pompy z większych głębokości siłą jednego człowieka. Dalszymi zaletami tej pompy są: potrójne obkurczenie cylindra oraz wentyle z brązu, co pozwala na uzyskanie wydajności do 5.000 litrów wody na godzinę! Zaznaczyć wypada, że 5letnia gwarancja, jakiej firma udziela, na tę pompę jest najlepszym jej poleceniem i świadectwem solidnej budowy. Interesowanym, służy firma **Fr. Dominik**, którą polecamy uwadze i poparciu, szczegółowymi informacjami oraz ofertą.

—p—

Korzystne źródło zakupu łańcuchów

Szanownym Czytelnikom naszym zwracamy uwagę na ogłoszenie firmy „**Łańcuch**” w **Królewskiej Hucie, ul. 3 Maja 111**, specjalizującej się jak z samego brzmienia nazwy jej wynika, w masowej produkcji łańcuchów każdego kalibru, wszystkich systemów, oraz dla wszelkich celów. Przedsiębiorstwo to, zakrojone w urządzeniach szych fabrycznych na szeroką skalę, wytwarza i dostarcza łańcuchy specjalne dla górnictwa, hutnictwa, cegielni, cukrowni, oraz wszelkich innych zakładów przemysłowych, dalej kompletne koleje łańcuchowe, łańcuchy transmisyjne, do samochodów, łańcuchy systemu Galla, Ewarta, Fleyera itd. Dalszą specjalnością tej placówki są gwoździe do szyn. Wszystkie wymienione wyroby dostarcza firma „**Łańcuch**” po konkurencyjnych cenach fabrycznych i przy odbiorze znaczniejszych partij na bardzo dogodnych warunkach, jest ona przeto dla dokonywania zakupu wyszczególnionych artykułów, jednym z wielce korzystnych źródeł dostawy.

—p—

Wyroby Fabryki Narzędzi Rolniczych Piotr Szware w Lublińcu

Rozwój w nagłówku wymienionej firmy i jej wzrastająca popularność na rynku krajowym oparte są o zdolność konkurencyjną przedsiębiorstwa tego w dostawie niżej wyszczególnionych wyrobów, w których produkcji osiągnąć zdołała daleko sięgająca doskonałość. Fabryka firmy **Piotr Szware** w **Lublińcu** wyrabia kufy do wody i gnojówki w wielkościach od 250 do 1500 litrów, pocynkowane pompy do uwieszenia na beczce z rurami pocynkowanymi o średnicy łożka 160 i 220 mm., dalej buduje ona jako specjalność swoją i artykuł czołowy pompy przewożne ssąco-tłoczące o średnicy łożka 220 mm., pocynkowane rozdzielacze, rozpryskiwacze 90—120—165 mm. z uszczelniaczami gumowymi, które można łatwo wymieniać. — Wobec stale wzrastającego zbytu i zaprowadzenia we wszystkich dzielnicach kraju tych konstrukcyjnie na odpowiednim poziomie stojących fabrykatów, zakłady firmy **Szware** w **Lublińcu** zostały obecnie znacznie rozszerzone tak pod względem budynków fabrycznych, jak też technicznego urządzenia. Palcówkę tę wytwórczą polecamy zażalonemu poparciu.

—p—

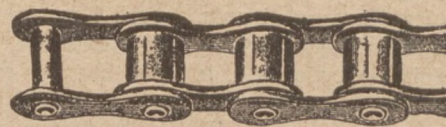
ŁAŃCUCHY

elektrycznie spawane i kute na kuźniarkach z wykrojami kalibrowane i niekalibrowane dla górnictwa, hutnictwa, cegielni, cukrowni itd.

ŁAŃCUCHY Galla	
w każdym życzonem	„ transmisyjne do samochodów
wykonaniu.	„ Ewarta
	„ Fleyera 8793

Kompletne koleje łańcuchowe — — **Gwoździe do szyn**
dostarcza po cenach fabrycznych :

„**ŁAŃCUCH**”
Fabryka łańcuchów,
Gwoździ do szyn
KRÓL. - HUTA
ul. 3-go Maja 111 Tel. 1553

FABRYKACJA ARTYKUŁÓW TECHNICZNYCH „FATEA” B-cia SCHINDLER

ul. Plebiscytowa 25 - **KATOWICE** - ul. Plebiscytowa 25
Telefon 1432 - Założona 1918 r.

Fabrykacja materiałów uszczelniających
każdego rodzaju i dla wszelkich celów

SPECJALNOŚĆ:

Pierścienie do puszek konserwowych i krążki do butelek i syfonów.

Najtańsze ceny — Najspieszniejsza dostawa
Na życzenie służyjemy cennikami!

Zastępstwa:

	8792
Wojew. Krakowskie, Firma H. Grünbaum, Kraków, Arjańska 18	
Wojew. Warszawskie „ N. Szor, Warszawa, Królewska 49	
Wojew. Poznańskie „ B. Günther, Gniezno, 3-go Maja 31	

Nowe Wydawnictwo o postępowych metodach księgowości

*Dzieło niezbędne dla każdego kupca,
przemysłowca i rzemieślnika*

Kto pragnie prowadzić księgowość samodzielnie
i bez kosztów winien niezwłocznie nabyć dziełko podręczne

„Księgowość Uproszczona” M. Pacoszyńskiego

zaprzyjęzonego rewizora ksiąg handlowych. Autor Podręcznika „Księgowość Uproszczona” zapoznaje czytelnika z nowym systemem buchalterji prawidłowej i rzeczywiście wielce uproszczonej a mimo, że zastosowaną jest do wymagań Kodeksu Handlowego oraz Ustaw Skarbowych, każdy księgowość tę prowadzi może samodzielnie. Zapodany sposób uproszczonej księgowości nadaje się przedewszystkiem dla średnich i mniejszych kupców, przemysłowców, rzemieślników, właścicieli nieruchomości i zawodów wyzwolonych.

Cena Podręcznika	zł 4. —
z poleconą przesyłką poczt.	„ 4,75
Cena książki głównej zawierającej podział rubryk nadrukowanych, schematy bilansu otwarcia i zamknięcia, rachunku zysków i strat.	„ 14. —
z poleconą przesyłką poczt.	„ 15,50
razem obie książki kosztują z przesyłką poleconą	„ 20. —

Do nabycia za poprzednim nadesłaniem gotówki lub wpłaceniem należności na konto czekowe P. K. O. Poznań, Nr. 200 021

w Księgarni „**KUPCA**” Poznań, ul. Wielka 10

Przetargi • Submisje • Licytacje

SPRZEDAŻ STAREJ MIEDZI.

Ministerstwo Komunikacji sprzedaje w drodze przetargu w całości lub częściowo 200 ton starej miedzi, pochodzącej z rozbiórki parowozów.

Materiał powyższy znajduje się w składach następujących dyrekcji kolejowych:

Warszawa 70 ton w Magazynach Zasobów w Warszawie;

Lwów 20 ton w Magazynie Zasobów we Lwowie;

Stanisławów 40 ton w Magazynie Zasobów w Stanisławowie;

Kraków 40 ton w Magazynie Zasobów w Nowym Sączu;

Gdańsk 30 ton, a to 20 ton w Magazynie Zasobów w Bydgoszczy i 10 ton w Gdańsku (Stocznia).

Warunki obowiązujące przy przetargu:

1) W zgłoszeniu należy wskazać ceny (cyframi i słowami) za 1 tonę loco miejsce znajdowania się.

Naładunek materiałów będzie dokonywany siłami Dyrekcji K. P. na koszt nabywcy.

2) Zgłoszenie obowiązuje firmę w ciągu 10 dni, licząc od daty przetargu.

3) Zgłoszenie i załączniki w zapieczętowanej firmowej kopercie ze wskazaniem na niej zawartości, należy włożyć do drugiej nieprzejrzystej koperty, nie mającej nazwy firmy. Kopertę tę należy zapieczętować i opatrzyć napisami: „Zgłoszenie na zakup starej miedzi“.

4) Otwarcie zgłoszeń odbędzie się w Wydziale Zasobów M. K. pokój Nr. 169 dnia 2 maja 1930 r. o godzinie 11-ej.

5) Zgłoszenie należy składać do terminu wyznaczonego na ich otwarcie do skrzynki, znajdującej się w kancelarii Departamentu VI. Ministerstwa Komunikacji (Warszawa, ul. Nowy Świat 14, pokój Nr. 142), lub nadsyłać pocztą pod powyższym adresem.

6) Zgłoszenia nadesłane po terminie wskazanym nie będą rozpatrywane.

7) Firma, przyjmując udział w przetargu, winna, powołując się na niniejsze ogłoszenie, złożyć w Kasie Głównej najbliższej Dyrekcji kolejowej wadium w wysokości 3 proc. ogólnej wartości nabywanego złomu, a pokwitowanie dołączyć do zgłoszenia. Wadium winno być składowane wg. wymagań Ministerstwa Skarbu. W razie cofnięcia zgłoszenia podczas rozprawy ofertowej, wadium przechodzi na rzecz Skarbu. Oferty nadesłane bez kwitu na złożone wadium nie będą uwzględniane. W razie zaakceptowania oferty, firma powinna niezwłocznie złożyć kaucję w wysokości 5 proc. wartości nabywanego materiału. Złożone przy przetargu wadium zatrzymane będzie na poczet kaucji. Kaucja zwrócona będzie po wypełnieniu warunków kupna. Nadmieniamy, że zapłata za nabywany złom powinna być dokonywana przed zabraniem towaru.

8) Zastrzega się prawo unieważnienia przetargu w całości lub częściowo, podziału złomu pomiędzy kilku reflektantów oraz wyboru nabywcy bez względu na cenę.

9) Nieuwzględnione zgłoszenia pozostaną bez odpowiedzi.

10) Wprowadzenie jakichkolwiek zmian w zgłoszeniach przy ich otwieraniu, oraz dalszy przetarg ustny, nie mogą mieć miejsca.

WYKONANIE I MONTAŻ BUDOWY WIADUKTU.

Dyrekcja Kolei Państwowych w Warszawie ogłasza niniejszem publiczny przetarg pisemny na wykonanie i montaż z materiałów firmy około 290 ton konstrukcji żelaznej dla II. serii robót przy budowie wiaduktu na ul. Pilsudskiego w Sosnowcu.

Konstrukcja żelazna winna być wykonana w fabryce i zmontowana na miejscu przeznaczenia do dnia 1 stycznia 1931 roku.

Firma, stając do przetargu winna złożyć w Kasie Głównej Dyrekcji lub jakiegokolwiek kolejowej wadium w wysokości 5.000 zł w formie, ustalonej przez Ministerstwo Skarbu.

Oferty tylko na całość, a nie na część robót, należy składać do godz. 15-ej dnia 5-go maja r. b. do skrzynki, znajdującej się w korytarzu biura Wydziału Zasobów D. K. P. w Warszawie, Al. Jerozolimska Nr. 1-3.

Publiczne otwarcie ofert nastąpi w Prezydium Dyrekcji dnia 6-go maja 1930 r.

Bliższe szczegóły przetargu i wykonania robót, jak również rysunki konstrukcji żelaznej, można przeglądać lub sporządzać z tychże materiałów notatki w Dziale Podtorza i Mostów Wydziału Drogowego DKP. w Warszawie, Plac Trzech Krzyży Nr. 8, piętro V-te, od godziny 12-tej do godz. 15-ej w dni urzędowe.

Tam również można otrzymać „Warunki Przetargu“, oraz druki kosztorysu po wpłaceniu 10 zł, stanowiących zwrot kosztów sporządzenia, tych druków.

PRZETARG PUBLICZNY.

Dyrekcja Wodociągów i Kanalizacji m. st. Warszawy, ogłasza przetarg na dostarczenie i zmontowanie aparatury specjalnej dla filtrów pośpiesznych przy ul. Suchej, róg Nowowiejskiej.

Warunki przetargu, wzór deklaracji ofertowej, wykaz przedmiotów, warunki techniczne i wzór umowy można otrzymać w Biurze Budowy Filtrów Pośpiesznych, przy ul. Suchej róg Nowowiejskiej, w godzinach 9—14 do dnia 15 kwietnia 1930 roku po okazaniu kwitu Kasy Dyrekcji Wodociągów na wpłaconą sumę zł 50.

Tamże udzielane będą wszelkie wyjaśnienia.

Oferta powinna być złożona w kopercie zalakowanej pieczęciami firmy, z napisem: „Oferta na dostawę aparatury dla Zakładu filtrów pośpiesznych w Warszawie“ z powołaniem się na Nr. i datę kwitu Kasy Dyrekcji Wodociągów na złożone wadium w sumie zł 35.000

Oferty należy złożyć w Sekcji Zakupów Dyrekcji Wodociągów i Kanalizacji, ul. Senatorska 14 do dnia 1 maja 1930 roku, do godziny 12 w południe. Po upływie tego terminu złożone oferty będą nieważne.

Dyrekcja zastrzega sobie prawo wyboru oferty niezależnie od ceny ofertowej oraz prawo unieważnienia całego przetargu.

PRZETARG.

Warszawska Dyrekcja Kolejowa ogłasza przetarg na dzień 8 maja r. b. na dostawę różnych materiałów i przedmiotów.

Bliższe szczegóły w „Monitorze Polskim“ Nr. 86 z dnia 12 kwietnia 1930 r.

PUBLICZNY PRZETARG OFERTOWY.

ogłasza Urząd Budowy Gmachów Państwowych w m. st. Warszawie na wykonanie instalacji wodociągowo-kanalizacyjnej w gmachu Ministerstwa Robót Publicznych w Warszawie przy zbiegu ul. Hożej i Chałubińskiego.

Ogólne warunki wykonania powyższych robót, warunki techniczne, wzór umowy, warunki przetargowe oraz przepisy o oddawaniu robót i dostaw w zakresie działania Ministerstwa Robót Publicznych można przeglądać w biurze Urzędu Budowy Gmachów Państwowych w m. st. Warszawie przy ul. Długiej Nr. 60 — II-gie piętro, pokój Nr. 10, w godz. 9—12.

Oferty zestawione na otrzymanych w biurze Urzędu (za opłatą zł 20) egzemplarzach ślepych kosztorysów, z załączeniem podpisanych warunków przetargowych i projektu umowy, z dowodem złożenia wadium w wysokości 4% sumy ofertowej, w zapieczętowanych kopertach z napisem: „do przetargu na wykonanie instalacji wodociągowo-kanalizacyjnej w gmachu Ministerstwa Robót Publicznych w Warszawie“ należy składać najpóźniej do godziny 12-tej w dniu 29 kwietnia w biurze Urzędu, bezpośrednio poczem nastąpi otwarcie ofert.

Kierownik

Urzędu Budowy Gmachów Państw. w m. st. Warszawie

(—) T. Szanior.

DOSTAWA KAMIENIA ŁAMANEGO.

Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych w Krakowie rozpisuje przetarg publiczny na dostawę w okresie rocznym 2.250 m. sześć. kamienia łamanego (piaskowca kwarcytowego).

Termin składania ofert upływa dnia 1 maja 1930 r. o godzinie 9-tej przed południem. Publiczne otwarcie ofert nastąpi dnia 1 maja 1930 r. o godzinie 10-ej. Przy składaniu ofert należy złożyć obowiązkowo poręczne (wadjum) w wysokości 5 proc. wartości oferowanej dostawy. Wadium i kaucję można składać tylko w gotówce, w akcjach Banku Polskiego, w państwowych papierach wartościowych, lub w innych popularnych. Bliższe szczegóły przetargu, jak również warunki dostawy i warunki techniczne, otrzymać można za osobistym zgłoszeniem w Wydziale Zasobów Dyrekcji Kolei Państwowych w Krakowie, po wpłaceniu w Kasie Głównej Dyrekcji kwoty 2 zł, za formularze, lub pocztą, po nadesłaniu powyższej kwoty i znaczków pocztowych na porto.

PRZETARG.

Dyrekcja Lasów Państwowych w Poznaniu ogłasza przetarg na otynkowanie i dokończenie gmachu byłego Sanatorium w Puszczykowie.

Oferty zalakowane, bez żadnych znaków firmowych z napisem „oferta na otynkowanie i dokończenie gmachu Sanatorium w Puszczykowie“ mają być składane w Dyrekcji do dnia 1 maja br. godziny 11,30. Otwarcie ofert nastąpi tego samego dnia o godzinie 12 w obecności ewentl. przybyłych oferentów.

Ogólne i szczególne warunki budowy oraz plany są do przejrzania w godzinach urzędowych w Dyrekcji (pokój 54) gdzie też można otrzymać formularze kosztorysów ofertowych i wzór oferty.

Każdy oferent jest zobowiązany złożyć ofertę według przepisanej wzoru i dołączyć do oferty pokwitowanie na złożone w kasie Skarbowej w Poznaniu na rachunek Dyrekcji wadium w wysokości 5% oferowanej sumy. Złożone w innej niż przepisanej formie oferty, jak również oferty, do których nie dołączono pokwitowania na złożone wadium, nie będą rozpatrzone.

Zastrzega się dowolny wybór oferenta, wzgl. nieuwzględnienia żadnej z wniesionych ofert, bez podania powodów.

PRZETARG.

7. Okręgowe Szefostwo Budownictwa Wojsk. ogłasza na dzień 1 maja 1930 r. nieograniczone przetargi na następujące roboty budowlane:

1) Garnizon Poznań

- a) ułożenie płyt cementowych przy dobudówkach do hangarów w 3 pułk. lotn. w Ławicy godzina 10-ta.
- b) zainstalowanie rynien przy dobudówkach do hangarów w 3 pułk. lotn. w Ławicy godz. 10,30.
- c) przebudowa byłej kaplicy na magazyny i mieszkanie dla ogrodnika w 3 p. lotn. w Ławicy godz. 11.

2) Garnizon Konin

Przebudowa byłej ujeżdżalni na budynek szkolny dla podoficerów godzina 11,30.

Oferty w kopertach podwójnych zalakowanych z odpowiednim tytułem robót, składać w biurze 7. Okr. Szef. Budown. Wojsk. Poznań, plac Wolności 16, pokój nr. 26 na pół godziny przed oznaczonym terminem.

Na zewnętrznej kopercie bez firmy należy umieścić tylko tytuł danej roboty.

Oo oferty należy dołączyć:

- a) Kwit na złożone wadium w Kasie Skarbowej w wysokości 3% sumy oferty.
- b) Deklaracje, iż warunki ogólne i szczegółowe są oferentowi znane.

Oferty wnosić tylko na drukach dostarczonych przez 7. Okręg. Szef. Bud. za zwrotem kosztów.

Oferty nieodpowiadające powyższym przepisom nie będą rozpatrywane. — Szef Bud. zastrzega sobie prawo dowolnego wyboru oferenta.

Szef Budownictwa Wojsk. Okr. VII.

(—) Wolak, kpt. inż.

SPRZEDAŻ PRZYBORÓW POŻARNICZYCH.

Magistrat miasta Torunia po mechanizacji straży pożarnej i taboru miejskiego sprzeda:

- 1) drabinę mechaniczną konną z zapędem lenowym na 22 m.
- 2) sikawkę ssąco-tłoczną 4 kołową na 500 l.
- 3) wóz rekwizyowy konny z sikawką przenośną na 500 l.
- 4) wóz rekwizyowy konny z zwijadłem na 8 strażaków.
- 5) 3 polewaczki uliczne parokonne z cysternami na 2.000 l.
- 6) 1 polewaczka jednokonna z cysterną na 1.000 l.
- 7) 2 zamiataczki ulic jednokonne.
- 8) 3 wozy wyjazdowe oraz 2 pary półszorków.

Powyżej wymienione sprzęty znajdują się w bardzo dobrym stanie.

Dobrowolna sprzedaż chłodni

Magistrat m. Lubawy (Pomorze) sprzedaje okazjnie **chłodnię**, syst. **Linde**. Chłodnia ta znajduje się w Toruniu w Rejonowym Kierownictwie Intendentury, gdzie można ją każdego czasu oglądać. Oferty wraz z podaniem ceny kupna należy skierować do Magistratu w **Lubawie** najpóźniej do dnia 15 maja 1930 r.

8742

OGŁOSZENIE PRZETARGU.

Wydział Powiatowy w Obornikach ogłasza publiczny przetarg ofertowy na wykonanie robót ziemnych na drodze: Młynkowo—Boruszyn, na długości 4.075 km.

Objętość wykopu wynosi 7402 m³.

Wzór warunków, projekt i ślepy kosztorys, które to operaty nabyć można za opłatą 12 zł, wyłożone są do przejrzania we Wydziale Powiatowym (Zarządzie drogowym) pokój Nr. 8 w godzinach urzędowych; tamże udziela się bliższych informacji i wyjaśnień.

Otwarcie ofert nastąpi tegoż dnia o godzinie 11-tej w biurze Zarządu drogowego.

Ubiegający się o dostawę winni zadeklarować w ofercie, że znane im są warunki, obowiązujące przy wykonywaniu robót samorządowych i że je przyjmują bez zastrzeżeń.

Do ofert należy dołączyć kwit Powiatowej Kasy Komunalnej w Obornikach na wpłacone wadium w wysokości 3% wartości oferowanej roboty; oferty bez dołączenia dowodu wpłaconego wadium nie będą rozpatrywane.

Zastrzega się prawo wydania zlecenia według własnego uznania, jako też odrzucenie wszystkich ofert bez podania powodu.

Oborniki, dnia 18 kwietnia 1930 r.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego
(—) Kozłowski.

PRZETARG PUBLICZNY na sprzedaż cegieł.

Przetarg publiczny na sprzedaż około 60 tysięcy cegieł, tonówki II kl., złożonej przy szkole w Brzeziu, powiat Środa, bez poręczenia na dokładną ilość i obecny stan cegieł. Oferty należy złożyć w biurze niżej podpisanego Urzędu do dnia 1 maja 1930 r. godz. 11, w zapieczętowanej kopercie z jednostronnym napisem, w którym to czasie nastąpi otwarcie ofert. Oddzielnie należy przedłożyć kwit na wadium w wysokości 5 proc. sumy ofertowej, złożonej w Kasie Skarbowej we Wrześni na depozyt Ministerstwa Skarbu lub w walorach uznanych do rąk Przewodniczącego komisji przetargowej.

Wybór oferenta lub nieudzielenie sprzedaży jest zastrzeżone. Wszelkich informacji udziela się w biurze Urzędu.

Września, dnia 8 kwietnia 1930 r.

Państwowa Inspekcja budowlana
(—) Paluszkiwicz, inspektor budownictwa.

Wydział Powiatowy w Wąbrzeźnie (Pomorze) ogłasza PRZETARG OFERTOWY.

na dostawę 400 sztuk dębowych wzgl. sosnowych normalnotorowych, zdrowych zimowego cięcia 1928/29 r., 4-stronnie wzgl. 2-stronnie obrobionych 250 cm. długości, 14 cm. szerokości i wyżej mierzone w środku.

Oferty pisemne na dostawę podkładów uprasza się złożyć do dnia 1 maja 1930 r. w Wydziale Powiatowym w Wąbrzeźnie.

W ofertach należy wymienić cenę za sztukę loco Zakłady Impregnacyjne w Solcu koło Bydgoszczy.

Wąbrzeźno, dnia 8 kwietnia 1930 r.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego
(—) Dr. E. Prądzyński, Starosta Powiatowy.

Dyrekcja Okręgowa Kolei Państwowych w Krakowie ogłosiła

PRZETARG.

na dostawę w okresie rocznym około 13.000 kg. plomb ołowianych. Termin składania ofert do dnia 5 maja 1930 r. godz. 12-tej w południe. Bliższe szczegóły ogłoszone są w „Monitorze Polskim” Nr. 83 z dnia 9. 4. 1930 r.

Nowość!

Nowość!

Pompa ssąco-tłocząca

Patent Inż. Dominika Nr. 24781, wzór użytkowy 3499

Działająca dowolnie, poruszana dowolnie tj. **ręcznie, klatem, motorem lub wiatrakiem.** Łożyska kulowe powodują lekkie poruszanie pompy z większych głębokości siłą jednego człowieka. — Potrójne obkórzenie cylindra, wentyle z brązu pozwalają do uzyskania wydajności do 5000 litrów wody na godzinę. 8577

Gwarancja 5-cio letnia. Szczegółowych informacji udziela firma: **PRZEDSIĘBIORSTWO WIERCENIA STUDZIEN I WYTWÓRNIA POMP**

FR. DOMINIK

LWÓW, ul. 29 Listopada I. 37, Telefon 18-55 i 64-44

LIST POCHWALNY NA P. W. K. w POZNANIU.

PRZETARG

na wykonanie prac terasowych i ksyrolitowych przy wykonaniu II części budowy szkoły powsz. w Załęskiej Haldzie. Patrz skrzynka na przetargi w ratuszu przy ulicy Pocztowej nr. 2.

Magistrat m. Katowic.

PRZETARG

na wykonanie robót stolarskich dla budowy domu biurowego przy ul. Młyńskiej w Katowicach. Patrz skrzynka na przetargi w ratuszu przy ulicy Pocztowej 2.

Magistrat miasta Katowic.

Magistrat miasta Królewskiej Huty ogłosił

PRZETARG.

na wybudowanie 2 domków przetwornikowych przy ulicy Gimnazjalnej i 3-go maja w Król. Hucie.

Termin otwarcia ofert 6 maja 1930 r. o godzinie 10-tej rano. Szczegóły w „Tygodniku Urzędowym na miasto Król. Huta” Nr. 16 i na tablicy ogłoszeń w ratuszu.

KONKURS

Magistrat miasta Rybnika rozpisuje niniejszem konkurs na wygotowanie planu regulacyjnego miasta Rybnika.

Odpowiednio wykwalifikowani geometrzy-urbanisci zechcą podać do dnia 30 kwietnia 1930 r. warunki, na których podjęliby się wykonania planu.

Plan obecny przegladnąć można w Magistracie, Miejski Urząd Budowlany, pokój 29, w godzinach urzędowych (8—15).

Od zaraz do sprzedania.

1. Nowy, nieużywany kocioł parowy

(fabryki H. Cegielski Poznań) systemu „Cornwall”, z jedną rurą płomienną — falistą o powierzchni ogrzewalnej 20 m².

2. Nowa, nieużywana maszyna parowa

jedno-cylindrowa, z wolnym wydmuchem, z regulatorem osłowym, suwakiem, tłokowym i automatycznym smarownikiem 25 — 34 — 40 K. M., ilość obrotów 200.

Kolej Powiatowa w Żninie

8774

Po zawarciu traktatu handlowego

możliwym jest znowu sprowadzanie maszyn z **Niemiec!**

Posiadamy na składzie wszelkiego rodzaju

MASZYNY

w różnych wielkościach, **używane**, jakoteż zupełnie **nowe** i dostarczamy je po najniższych cenach, udzielając odbiorcom długoterminowego czasokresu zapłaty.

Między innymi znajdują się obecnie na składzie następujące maszyny:

Tokarki pociagowe } we wszystkich
" **wrzec. i pociąg.** } wielkościach
fabrykaty: Loewe, Zimmermann, Wotan, Escher itd.

Strugarki poprzeczne, heblarki, szlifierki odśrodkowe i kolisty fabrykaty: Loewe, Reinecker, Wotan, Samson itd.

Szlifierki cylindrowe fabr. Mayer & Schmidt, Naxos.

Szlifierki płaszczyznowe fabr. Samson, Wotan itd.

Wiertarki ramionowe i wiertarnie oraz gryzarki fabr. Raboma, Kolb, Hille itd.

Tokarki automatyczne i rewolwerowe fabr.: Pittler, Loewe, Scheu, Heinemann itd.

Gryzarki do kół zębatach (zębiarki) Pfauter, Zimmermann itd.

Poziome, pionowe i uniwersalne gryzarki fabr.: Zimmermann, Mossdorf, Wanderer itd.

Maszyny do obróbki blachy mimośrodowe, frykcyjne ręczne prasy wrzecionowe itp.

Celem obejrzenia składnicy maszyn otrzymuje się wizum paszportowe. Prosimy się zwrócić do nas!

Heinrich Sonnenberg A. G.

Berlin - Neukölln

8749

Kölln. Allee, a. d. Brücke.

Magistrat miasta Rybnik rozpisuje

PRZETARG PUBLICZNY

na umocowanie ulicy Wodzisławskiej sposobem bitumicznym (smółcowym).

Oferty w zapieczętowanej kopercie należy składać do dnia 28 kwietnia br. do godz. 10 w Magistracie, Miejski Urząd Budowlany, pokój 29.

Szczegóły przetargu patrz tablicę ogłoszeń w Magistracie, ulica Gimnazjalna nr. 1.

Magistrat miasta Rybnik rozpisuje

PRZETARG OFERTOWY

na dostawę jednej skraparki motorowej o pojemności 3200 ltr.

PRZETARG.

Urząd Wojewódzki — Dyrekcja Robót Publicznych w Łodzi ogłasza przetarg publiczny, ofertowy:

- 1) na budowę nosącego ustroju mostu, konstrukcji żelazo-betonowej w Strykowie powiatu Brzezińskiego
- 2) na budowę mostu żelazo-betonowego i dojazdów w Kletni powiatu Radomskiego.

Przetarg i publiczne otwarcie ofert odbędzie się w dniu 30 kwietnia 1930 r. o godz. 11-ej w lokalu Dyrekcji Robót Publicznych w Łodzi przy ul. Zachodniej róg Ogrodowej, pokój Nr. 33.

Roboty powyższe należy traktować niezależnie jedną od drugiej.

Pisemne oferty dla każdej z powyższych robót oddzielnie należy składać w kancelarii Dyrekcji Robót Publicznych, pokój Nr. 32 do godz. 11-ej dnia 30 kwietnia 1930 r. w czystych bez firm kopertach, zalakowanych, z napisem „Oferta na budowę mostu w . . . . .”

Koperta zawierać winna:

- 1) dokładny adres oferenta
- 2) otrzymany w Dyrekcji Rob. Publicznych i wypełniony ślepy kosztorys z podaniem cen jednostkowych i ogólnej sumy kosztów tak robót jak i materiałów
- 3) pokwitowanie Kasy Skarbowej na wpłacone wadium w wysokości 5% oferowanej sumy na depozyt Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi
- 4) termin wykonania robót
- 5) deklarację, że warunki przetargu i przepisy o oddaniu państwowych robót i dostaw w zakresie działania Ministerstwa Robót Publicznych z dnia 31. VII. 1926 r. Nr. III-396/26, z dnia 24. IV. 1928 r. Ll. I-1067 i z dnia 28. V. 1929 r. Ll. I-1576 są mu znane i że się takowym poddaje bez zastrzeżeń.

Ślepy kosztorys i warunki przetargu na roboty otrzymać można w Oddziale Drogowym — Dyrekcji Robót Publicznych, pokój Nr. 33 począwszy od dnia 22 kwietnia b. r. codziennie od godziny 11ej do 13ej.

W tym też czasie można przejrzeć szczegółowe projekty wyżej wymienionych mostów i przepisy Ministerstwa Robót Publicznych o przetargach.

Urząd Wojewódzki — Dyrekcja Robót Publicznych zastrzega sobie prawo dowolnego wyboru oferenta (oferentów), oddania robót częściowo, względnie nieprzyjęcia żadnej oferty oraz prawo przeprowadzenia dodatkowego przetargu ustnego.

LOKOMOBILE

28/34/42 P. S. — trak 850 i 450 mm., autom. ostrzarka pil, strugarka, pila wabadzowa, pily tarczowe, motory Diesela 6, 7, 15 i 25 P. S., motory benzynowe 4 i 8 P. S., motory do łodzi 12 i 30 P. S., łodzie motorowe 9 i 12 m. długie, kutry rybackie 9 i 12 m. długie, dynamo na prąd stały 110 V. 23 A i 220 V. 19 A, szafa ogniotrwała do sprzedania. 8777
EPP, CÖRLICH & Co., Stutthof p. Gdańskiem. Tel. 80

OKAZJA!

Mamy do oddania natychmiast ze składu naszego w Poznaniu używane, lecz gruntownie wyremontowane (z gwarancją):

Lokomobile

1. Marshall, nr. 28830, r. 1897, ca 10 K. M. nom.
2. Cegielski, nr. 566, r. 1905, ca 10 K. M. nom.
3. Flöther, nr. 1080, r. 1898, ca 10 K. M. nom.
4. Ransomes, nr. 18146, r. 1906, ca 12 K. M. nom.
5. Lanz, Mannheim, nr. 4804, r. 1895, ca 14 K. M. nom.
6. Marshall, nr. 28825, r. 1897, ca 7 K. M. nom.
7. Cleyton u. Schüttleworth, nr. 26763, r. 1891, ca 5 K. M.
8. Hofher Schrantz — Cleyton Schüttleworth, nr. 55744, r. 1917, ca 6 K. M.
9. Epple & Buxbaum, nr. 748, r. 1895, ca 8 K. M. nom.
10. Ransomes, nr. 11726, r. 1898, ca 10 K. M. nom.
11. Güttler, nr. 351, r. 1901, ca 10—12 K. M. nom.

Lokomobile

niewyremontowane (bez gwarancji)

12. R. Wolf, nr. 989, r. 1882, ca 8 K. M. nom.
13. Badenia, nr. 1521, r. 1899, ca 12 K. M. nom.
14. Turner, nr. 1016, r. 1886, ca 5 K. M. nom.
15. Cleyton Schüttleworth, nr. 20982, ca 8 K. M. nom.
16. Förster, nr. 1194, r. 1884, ca 8 K. M. nom.
17. Garret, nr. 664, r. 1874, ca 8 K. M.
18. Robey, nr. 7854, r. 1883, 8 K. M. nom.

Lokomobile przemysłowe
wyremontowane z gwarancją

19. stacjonowana, Förster u. Co., nr. 530, r. 1900, na 9 atm., ca 100 konna
20. stacjonowana, M. Kir, Budapeszt, nr. 1961, r. 1896, na 12 atm., ca 100 konna
21. stacjonowana, H. Lanz, nr. 34248, o sile ca 48/60/70 koni, r. 1915
22. stacjonowana, Garret Smith, nr. 4220, r. 1893, o sile ca 20—30 K. M.
23. przezożna lub stacjonowana, H. Lanz, nr. 4804, r. 1895, ca 20—30 K. M.

Młocarnie parowe i motor.
gruntownie wyremontowane, z gwarancją do natychm. użytku

24. Lanz, nr. 4770, 60 × 24"
25. Ruston Proctor, nr. 18540, 66 × 24"
26. Bomford, nr. 11576, 60 × 24"
27. Lanz, nr. 28972, 60 × 22", marki Doppellemmerich
28. Lanz, nr. 10916, 67 × 24"
29. Lanz, nr. 3813, 60 × 24"
30. Paxmann, nr. 2450, 66 × 24"
31. Holher Schrantz, Cleyton Schüttleworth, nr. 72300, 39 × 21"
32. motorowa, 62 × 18"
33. motorowa sztyftowa, Bruns, z podwójnym czyszczeniem, 56 cm/22"

Niewyremontowane

34. Marshall, nr. 8865, 24 × 60"
35. motorowa W. Schultze, nr. 1868, 18 × 60"

Traktory i motory

36. 1 traktor „Deering”, 15/30 K. M.
37. 1 „ „Grossbulldog“ Lanza, na ropę, 22/28 K. M.
38. 1 „ „Felddank“ Lanza, na ropę, 38 K. M.
39. 1 „ ropny Lanza Bulldog, 12 K. M. samopojazdowy
40. 1 „ Hansa Lloyd, ca 40 K. M.
41. 1 motor przezożny, Witte, 8 K. M.
42. 1 „ przezożny, Paul Landsberg, ca 6—8 K. M.
43. 1 „ leżący, gazowy, ca 20 K. M.
44. 1 motor stacjonowany, fabr. Bauchet, ca 1 1/2 K. M.
45. 1 łódź motorowa na ca 10 osób

Maszyny parowe

46. leżąca, Hermann Laas ca 45 K. M.
47. leżąca, Schoenemann, ca 30 K. M. 8745
48. stojąca, ca 3—5 K. M.
49. leżąca, Edward Alborn, ca 10 K. M.

Oprócz tego mamy do oddania korzystnie z naszych składów różne kotły, pompy mech., prasy do torfu, maszyny narzędz. itd.

Nitsche i S-ka Fabryka Maszyn
Poznań, ul. Kolejowa 1—3
Telefony: 6043, 6044, 6906 i 1478

Z powodu zwinięcia przedsiębiorstwa 8752

TRANSFORMATOR

do spawania łukiem płomiennym
100—500 V. do 300 amp., przezożny, bardzo tanio do sprzedania.

O. KRÜGER, Kötzschenbroda i Sa.

Z powodu likwidacji tanio na sprzedaż:

1. Parowa maszyna 60 K. M.
2. Samochód ciężarowy 3—4 ton.
4. Butle stalowe do tlenu.
4. Centryfuga miedziana do suszenia bielizny.

Wytwórnia Konstrukcji Żelaznych
PRZEMYSŁAW WINIARSKI, TORUŃ. 8768

Dwa gądry

8715

Blumwego 700 mm. — Kirsznera 500 mm.

Dolny ruch, górne przyjście. Używana cegłę Kulmitza sprzedam.

M. BROŃSKI, POZNAŃ, ul. Nowa 6.

SPRZEDAMY po cenie nadzwyczaj korzystnej następujące nadliczbowe w naszym przedsiębiorstwie maszyny:

tokarki, strugarki pionowe, frezarki pionowe i poziome, wiertarki, młot mechaniczny, baba 400 kg. wagi, tłoczarka kuzienna syst. Hasenclevera na 85,000 kg. ciśnienia, parowa dynamomaszyna 75 P. S.

8607 **Industrie- & Blechwaren-Werke A. G.**
Gdańsk, Danzig, Reitergasse 12-15.

Ważne dla dóbr posiadających gorzelnię!
KUPNO OKOLICZNOŚCIOWE!!

Aparat do płatków kartoflanych systemu Tötösin z 2 prawie nowymi walcami suszącymi zaraz bardzo tanio do sprzedania, waga około 250 ctr., cena 4.400 zł.

FIMMEL, Nowy Tomyśl (Wlkp.) 8769

Parowóz zupełnie nowy

2/2 × 200/250 KM. na tor 900 m/m **okazyjnie** do sprzedania. Fabrykat pierwszej marki. Rok budowy 1929/30.

JULJUS WEISS, Koleje Polne, Leśne i Fabryczne
we LWOWIE.

Adres telegr. „Railweiss“ — Lwów. 8743

Lokomobila Wolfa

o sile 45—65 KM. z roku 1910 w dobrym stanie w ruchu będąca do sprzedania z powodu powiększenia siły. Bliższa wiadomość: ALBA Sp. z ogr. odp., LWÓW, ul. Fredry 9. 8753

Walcarka trójkowa

(525-ka średnio walcująca z 4-ma osprzętami
600-ka do przedniego walcowania z 1 osprzętem włącznie
z osprzętem walców zębatach i z płytami podstawowymi)

Traktor walcowy z kołem zamachowym i elektrycznym przyrządem rozrządczym

Urządzenie kondensacyjne do traktora

Przewody rurowe

Zespół walcarek włącznie przystawki z przekładnią zębata i osprzętem walców zębatach

Przyrządy wałujące, ciągnące, kantówki

Urządzenie prostujące

Mechaniczne łożysko ciepłe

Łożysko ciepłe ciągnowe

Tracze zupełnie nieużywane, pierwszorzędnej konstrukcji do walcowania:

okrągłego	od 39 — 80 mm
czworokątnego	34 — 76 "
sześciorątnego	34 — 66 "
płaskiego	6 × 3 — 160 × 65 mm

szyn kopalnianych, stali sprężynowej, płyt zaciskowych, nakładek itd.

Urządzenia powyższe i maszyny są wskutek zmiany dyspozycji **do sprzedania.** 8775

Oferty uprasza się przysyłać pod **B 6223** pod adresem **Ala Haasenstein & Vogler, Berlin W. 35**

3 kotły

8750

dług. 11 mtr., $\varnothing$ 2 mtr., nadają się do przeróbki na baseny pojemn. 33.000 litrów lub na blachy grub. w płaszczu 15 m/m × 2 mtr. × 1,25 mtr. w płomienicach $\varnothing$ 850 m/m. grub. blachy 12—13 m/m. sprzedaje
O. LENC, POZNAŃ, Piotra Wawrzyniaka 22. Tel. 75-77.

Podróżujący

z branży żelaznej na **Poznańskie i Pomorze** dobrze wprowadzony z siedzibą w Poznaniu **poszukiwany.**

8785 **OLDAKOWSKI i NEUMARK,**
Fabryka Maszyn i Narzędzi, Łódź, Zakątna 81.

Żelazniak

lat 24, poszukuje posady ekspedienta, magazyniera lub podróżującego. Dzielnym fachowcem. Dobre świadectwa i referencje. Zgłoszenia do administr. „Rynku Met. i Masz.” pod nr. 8712.

„R. Met.”

WARUNKI DLA INSERENTÓW I ABONENTÓW.

CENY OGŁOSZEŃ: 1/1 str. 150 zł, 1/2 str. 80 zł, 1/3 str. 45 zł, 1/4 str. 25 zł, 1/10 str. 15 zł. Na I. str. okładki 100%, na II. i IV. str. 50%, na III. str. 30% dopłaty. Artykuły opisowe z dopłatą 100%. Kłisze autotypowe z wyraźnych fotografii dostarcza się po 14 groszy za cm². W Gdańsku obowiązują powyższe ceny w guldenach. Ogłoszenia z zagranicy z dopłatą 50%. W wydaniach specjalnych obowiązuje taryfa inna. Miejscem wykonania zleceń i zapłaty jest Poznań; w kwestiach spornych miarodajny jest Sad Grodzki (Okręgowy) w Poznaniu. Na wypadek skargi sadowej, nadzoru sądowego lub konkursu przyznane rabaty upadają. Konto czekowe P. K. O. w Poznaniu Nr. 202-796.

Podróżujący z branży żelaznej

na Wschodnią Małopolskę dobrze wprowadzony z siedzibą we Lwowie **poszukiwany**

Fabryka Maszyn i Narzędzi Oldakowski i Neumark,
Łódź, Zakątna 81. 8784

KUPNA

Młyn kulowy

duży do mielenia gruzu ceglanego kupię zaraz. Oferty z ceną, wymiarami i szczegółowym opisem proszę nadesłać:

8734 **INŻ. JÓZEF CHRZANOWSKI, TORUŃ, Fredry 8.**

Nożyce gilotynowe

8746

do blachy 6—8 mm. i Prase jednoramienną silną kupimy. Oferty z ceną.

WARSZAWA, Nowy-Świat 41/4.

Stare płyty akumulatorowe, szlam,
i wszelkie stare metale

kupuje

T. Bielawski, Poznań,

Bukowska 33. — Telefon 6418.

8062

Kupię używane walce

(Gummiwalzwerk) dla przemysłu gumowego. Zgłoszenia pod nr. 8658 do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego”.

Poszukuję kupna

dźwigarów używanych:

3 szt. 7,25 m. dług. N. P. 36,
2 szt. 10,60 m. dług. N. P. 40
i 3 szt. 7,20 m. dług. N. P. 13.

Łaskawe oferty z podaniem ceny do „PAR” Aleje
Marcinkowskiego 11 pod nr. 17,2. 8778

Sprzedaż okazyjna

Świdry do metalu oryginalne angielskie ze stali szybko tnącej

Towar przedwojenny. 50 proc. niżej cen fabrycznych.

Obsada koniczna

WYMIARY

Sztuk	cale ang.	milimetry	Cena
88	9/32"	7.14	3.20
141	11/32"	8.73	3.20
573	3/8"	9.52	3.50
225	-	10.00	3.50
218	13/32"	10.32	3.60
275	27/64"	10.70	3.60
333	7/16"	11.11	4.—
118	-	11.50	4.—
270	15/32"	11.91	4.—
56	31/64"	12.30	4.20
48	17/32"	13.49	4.80
314	9/16"	14.29	4.80
413	5/8"	15.87	6.—
2	21/32"	16.67	7.—
83	3/4"	19.05	9.—
5	25/32"	19.84	9.—
78	13/16"	20.64	10.—
21	27/32"	21.43	10.80
43	-	21.50	11.—
536	7/8"	22.22	11.50
6	-	22.50	12.—
105	15/16"	23.81	13.—
24	31/32"	24.61	14.—
89	1"	25.60	15.—
58	1. 1/16"	26.98	16.50
70	1. 3/32"	27.76	18.—
1	1. 7/64"	28.17	19.50
22	1. 1/8"	28.57	19.50
86	1. 1/4"	31.75	22.—
19	1. 5/16"	33.54	28.—
11	1.11/32"	34.13	28.—
8	1. 5/8"	41.27	40.—
3	1.11/16"	42.86	45.—
8	-	44.00	48.—
18	1. 3/4"	44.45	48.—
4	-	44.50	48.—
9	-	45.00	50.—
1	-	46.00	56.—
3	1.15/16"	49.21	60.—

Obsada cylindryczna

WYMIARY

Sztuk	cale ang.	milimetry	Cena
150	9/32"	7.14	1.50
12	-	9.50	2.40
83	3/8"	9.52	2.40
10	-	10.00	2.60
355	-	12.50	3.75
2	1. 1/16"	17.46	6.—
68	-	17.50	6.—
1	25/32"	18.26	7.50
4	1. 1/8"	28.57	14.—
5	1. 1/4"	31.75	18.—
5	1. 3/8"	24.92	21.—
5	1. 1/2"	38.10	24.—

Ze stali narzędziowej oryginalne amerykańskie „Cleveland” cylindr.

984	1/16"	1.58	—18
185	3/8"	9.54	1.50
17	1/2"	12.70	2.30
119	31/64"	12.30	2.30

Ceny w złotych loco nasz skład w Poznaniu
z zastrzeżeniem sprzedaży w międzyczasie.

Rabaty zależne od ilości i specyfikacji.

Wzory na żądanie za zaliczeniem.

Świdry do metalu oryginalne angielskie ze stali szybko tnącej w wymiarach calowych dla orientacji dokładnie przeliczonych na milimetry, można polecić tak ze względu na gatunek jak i na wyjątkowo niską cenę, gdyż wydajność pracy takowych jest prawie o 60% wyższa, niż przy pracy świdrami zwyczajnymi.

8837

„HATECH” Skład Artykułów Technicznych
STEFAN CZAPSKI
Poznań, św. Marcin 65

NICKELWERK Sp. Akc. PARUSZOWICE G. ŚL.

polecają swe pierwszorzędne

Piece kąpielowe

z blachy czysto miedzianej

dostosowane do palenia
węglem lub drzewem

około 12	13	14" Ø
„ 315	340	365 mm Ø
„ 100	120	140 ltr.

- Deseń No. 101 bruniowane na kolor brązowy
- Deseń No. 102 błyszcząco klepane (młotkowane)
- Deseń No. 103 młotkowane, kolor starej miedzi
- Deseń No. 104 młotkowane w paskach, kolor błyszczącej miedzi
- Deseń No. 105 z rowkami, kolor błyszczącej miedzi.

Piece te zaopatrzone są w 1a niklowane mosiężne baterje, w prostopadłą rurę odpływową i w półskośny natrysk. Na życzenie dostarcza się zamiast nieruchomego metalowego natrysku, ruchomy wąż metalowy z ręcznym natryskiem i zahaczeniem (za dopłatą).

Piece wysyła się w specjalnych skrzyniach bez zarzutu opakowane. Skrzynie przyjmuje się z powrotem za policzeniem $\frac{2}{3}$ wartości, przy zwrocie tychże franco.

Dostawa natychmiastowa ze składnicy.

W wypadkach gdzie specjalnie zależy na tanioci, służymy piecami prima lakierowanymi z płaszczem cynowym, miedzianą rurą opaową i miedzianem dnem, z obręczą niklową środkowo-czołową.

Wszelkie zapytania załatwiamy bezpośrednio. 8667

FABRYKACJA ARTYKUŁÓW TECHNICZNYCH „FATEA” B-cia SCHINDLER

ul. Plebiscytowa 25 - KATOWICE - ul. Plebiscytowa 25

Telefon 1432 - Założona 1918 r.

Fabrykacja materiałów uszczelniających
każdego rodzaju i dla wszelkich celów

SPECJALNOŚĆ:

Pierścienie do puszek konserwowych i krążki do butelek i syfonów.

Najtańsze ceny — Najspieszniejsza dostawa
Na życzenie służymy cennikami!

Zastępstwa: 8792

Wojew. Krakowskie, Firma H. Grünbaum, Kraków, Arjańska 18
Wojew. Warszawskie „ N. Szor, Warszawa, Królewska 49
Wojew. Poznańskie „ B. Günther, Gniezno, 3-go Maja 31

Zakład Wyrobów Drucianych MICHAŁ RUS Zadziele obok Żywca

Poleca solidnego wykonania sprzęty kuchenne i przybory dla gospodarstwa, z drutu, cynowane oraz wycieraczki do butów wszelkich wymiarów, na żądanie wykonuje wszelkie artykuły druciane, według oryginalnych nadesłanych wzorów po bardzo przystępnych cenach. 6417

WSZYSTKO

TŁOCZONE
CIĄGNIONE
SPAWANE

Z BLACHY

ALUMINJOWEJ
MOSIĘŻNEJ
ŻELAZNEJ

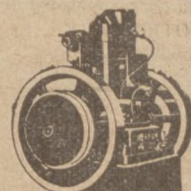
DOSTARCZA

MASOWO
SZYBKO
DOKŁADNIE

PELIKANSA

WARSZAWA
STĘPIŃSKA
N° 10-16

8843

PERKUN

MOTORY SPALINOWE NOWEGO TYPU

BEZ WYTRYSKU WODY
DO CYLINDRA

WŁASNY PATENT
REGULATORA

8713a

MOTORY STAŁE DO 60 KM
PRZEWOŹNE DO 10 KM
TYPU MORSKIEGO

AGREGATY OŚWIETLENIOWE
KOMPRESORY POWIETRZNE

Towarzystwo Fabryki Motorów

PERKUN Sp. Akc.

WARSZAWA, UL. GROCHOWSKA 46

BIURO SPRZEDAŻY TEL. 84-40